

JAARSTUKKEN 2019

INHOUDSOPGAVE – JAARSTUKKEN 2019

1	JAARVERSLAG: PARAGRAFEN	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Verslaggeving	5
1.3	Ontwikkelingen in het verslagjaar	6
1.4	Exploitatieresultaat 2019	13
1.5	Incidentele baten en lasten	17
1.6	Uitgaven direct ten laste van voorzieningen	17
1.7	Waterschapsbelastingen	18
1.8	Weerstandvermogen	20
1.9	Risicoparaagraaf	23
1.10	Financiering	27
1.11	Subsidieparaagraaf	29
1.12	Verbonden partijen	30
1.13	Bedrijfsvoering	31
1.14	EMU-saldo	34
1.15	Bestemming van het exploitatieresultaat 2019	36
2	JAARVERSLAG: PROGRAMMAVERANTWOORDING	37
2.1	Inleiding programma's	37
2.2	Programma Waterveiligheid	39
2.3	Programma Watersysteem	46
2.4	Programma Waterketen	53
2.5	Programma Wegen	58
2.6	Programma Middelen	63
2.7	Dekkings- en financieringsmiddelen	70
JAARREKENING		
3	EXPLOITATIEREKENING NAAR PROGRAMMA'S	71
3.1	Recapitulatie programmakosten	71
3.2	Begrotingsrechtmatigheid	72
3.3	Topinkomens	73
4	TOELICHTING NAAR KOSTENDRAGERS	74
4.1	Watersysteem	74
4.2	Zuivering	75
4.3	Wegen	76
5	REKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTENSOORTEN	78
5.1	Algemeen	78
6	BALANS	79
6.1	Balans	79
6.2	Toelichting op de balans	80
7	CONTROLEVERKLARING	97
8	BESLUIT TOT VASTSTELLING EN GOEDKEURING	98

BIJLAGEN

- 1 Staat van immateriële vaste activa
- 2 Staat van materiële vaste activa
- 3 Staat van financiële vaste activa
- 4 Staat van reserves en voorzieningen inclusief toelichting
- 5 Staat van vaste schulden
- 6 Berekening van het rente- omslagpercentage
- 7 Staat van personeelslasten
- 8 Staat van personele sterkte
- 9 Mutaties ten laste van post onvoorzien
- 10 Liquiditeitspositie en renterisico
- 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten
- 12 Toelichting investeringen per programma/beheerproduct
- 13 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken
- 14 Overzicht exploitatiekosten per beleidsveld
- 15 Overzicht investeringen per beleidsveld
- 16 Verbonden partijen

JAARVERSLAG

JAARVERSLAG: PARAGRAFEN

1.1 Inleiding

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2019 van Waterschap Rivierenland aan. De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Met het jaarverslag legt het college van dijkgraaf en heemraden verantwoording af aan het algemeen bestuur over de realisatie van de in de programma-begroting opgenomen doelstellingen en maatregelen van het afgelopen jaar met daaraan gekoppeld de verantwoording van de kosten en opbrengsten en de financiële positie van het waterschap.

Waterschap Rivierenland (WSRL) is een organisatie die tot taak heeft zorg te dragen voor het regionale watersysteem in het rivierengebied (zorg voor een goede waterkwaliteit en waterkwantiteit en bescherming tegen rivierwater) en voor de regionale wegen buiten de bebouwde kom in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden.

Het waterschap voert deze taken uit met aandacht voor kwaliteit. De missie van het waterschap sluit daarop aan:

Waterschap Rivierenland zorgt voor veilige dijken en een evenwichtig watersysteem.

Het waterschap is daarbij in staat om realistische doelen te stellen en om deze – in samenwerking met burgers en andere overheden – tot uitvoering te brengen op een wijze die past binnen de gestelde randvoorwaarden (waaronder kwaliteit, kosten, duurzaamheid, efficiëntie, effectiviteit etc.). Daarbij hanteert het waterschap de kernwaarden bekwaam, betrokken en betrouwbaar.

Bekwaam

De kernwaarde *bekwaam* refereert aan expertise, deskundigheid en vakmanschap. Een vakmanschap dat bij de waterschappen door de eeuwen heen is gegroeid en tot op de dag van vandaag onderhouden wordt met ervaren, gespecialiseerde en goed opgeleide medewerkers. Bekwaam betekent ook: met kennis van zaken op zoek gaan naar nieuwe oplossingen, gebruik makend van de middelen die tot je beschikking staan.

Betrokken

De kernwaarde *betrokken* omvat veel: oog hebben voor andere belangen, samenwerken, meebewegen met ontwikkelingen, rekening houden met de toekomst. Met daarbij steeds onze kerntaken voor ogen. Qua persoonlijke inzet betekent het: werken vanuit je hart, met af en toe een stapje extra.

Betrouwbaar

De kernwaarde *betrouwbaar* verwijst naar: doe wat je zegt en zeg wat je doet. Het is heel vanzelfsprekend en basaal, en juist daarom is het nodig om er elke keer weer bij stil te staan.

1.2. Verslaggeving

Presentatie

De jaarrekening 2019 is opgesteld conform de verslaggevingsregels van waterschappen zoals vastgelegd in het Waterschap besluit en uitgewerkt in de Regeling Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW).

Leeswijzer

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Daarnaast vormen de controleverklaring van de accountant en het besluit tot vaststelling van het algemeen bestuur onderdelen van de jaarverslaggeving.

Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat enerzijds uit een aantal verplichte paragrafen (hoofdstuk 1), en uit de programmaverantwoording (hoofdstuk 2). De verplichte paragrafen bevatten onder meer een toelichting op ontwikkelingen in 2019 en op het exploitatieresultaat 2019. Tevens geven de paragrafen inzicht in incidentele baten en lasten, de inzet van reserves en voorzieningen en de waterschapbelastingen. Tot slot wordt ingegaan op het weerstandsvermogen, risico's, financiering, subsidie, bedrijfsvoering en doelmatigheid. De programmaverantwoording bevat de verantwoording over de realisatie van het programmaplan uit de begroting en de financiële verantwoording.

Jaarrekening

Dit deel bestaat uit een overzicht van de exploitatierekening naar programma's inclusief rechtmatigheidsanalyse (hoofdstuk 3), de toelichting op de kostendragers (wettelijke taken) (hoofdstuk 4), de rekening naar kosten- en opbrengstensoorten (hoofdstuk 5) en de balans met toelichting (hoofdstuk 6).

Controleverklaring

In hoofdstuk 7 is de controleverklaring opgenomen met daarin het oordeel dat de jaarstukken een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van de financiële positie per 31 december 2019, de baten en lasten over 2019 en dat in overeenstemming met de rechtmatigheidsgrondslagen is gehandeld.

Besluit tot vaststelling en goedkeuring

In hoofdstuk 8 is het besluit tot vaststelling en goedkeuring van de jaarrekening 2019 opgenomen.

Bijlagen

In dit deel is een aantal bijlagen opgenomen waarmee de cijfers uit deze jaarrekening nader zijn onderbouwd.

1.3 Ontwikkelingen in het verslagjaar

Waterschapsverkiezingen 2019

Op 20 maart 2019 vonden de verkiezingen plaats voor de algemene besturen van de waterschappen, gelijktijdig met de verkiezingen voor Provinciale Staten. De praktische uitvoering van de waterschapsverkiezingen, waaronder de stemming en de tellingen, lag bij de gemeenten. De waterschappen waren verantwoordelijk voor de kandidaatstelling, de vaststelling van de verkiezingsuitslag, de ondersteuning van de benoemingen voor de geborgde zetels en de installatie en het introductieprogramma van het nieuwe bestuur. Daarnaast was de regionale communicatie een belangrijke taak van het waterschap. Deze was aanvullend op de landelijke communicatie vanuit de Unie van Waterschappen, met als doel zo veel mogelijk kiesgerechtigden naar de stembus te krijgen en de zichtbaarheid van het waterschap te bevorderen.

Het proces rondom de verkiezingen is goed verlopen. De opkomst was met 53,5% van de kiesgerechtigden hoger dan de vorige keer (in 2015: 45,3%). De koppeling aan de provinciale verkiezingen werkt positief. Ook de landelijke en regionale aandacht en de positief ingestoken campagne hebben zeker bijgedragen aan het opkomstpercentage en de zichtbaarheid van het waterschapswerk.

Bestuursakkoord 2019-2023 'Door water verbonden'

Op 28 maart 2019 is het nieuwe Algemeen Bestuur van waterschap Rivierenland geïnstalleerd. In het bestuursakkoord 'Door water verbonden' is vastgelegd welke ambitie het waterschap heeft en welke koers het wil varen in de bestuursperiode 2019 - 2023. Voor het Dagelijks Bestuur en de ambtelijke organisatie is het een leidraad voor de ontwikkeling en uitvoering van het beleid.

Bestuurlijke vernieuwing

Het bestuur zet in op vernieuwing en verdere professionalisering, hierin gemotiveerd door de aanbevelingen vanuit de werkgroep Professionalisering bestuur Waterschap Rivierenland. De basis is het breed gedragen bestuursakkoord met werken in gemeenschappelijkheid als vertrekpunt en verbinden als leidende term, waarbij meer verbinding tussen Algemeen Bestuur en het College van Dijkgraaf en Heemraden, een belangrijk streven is.

In 2019 leidden deze uitgangspunten concreet tot een (deels) nieuwe werkwijze met het instellen van een aantal nieuwe overlegvormen om bij te dragen aan het waarmaken van de bestuurlijke ambities. Tegelijkertijd biedt dit ruimte voor het Algemeen Bestuur om de gewenste heldere kaderstellende en controlerende rol vorm te geven en helpt dit het College van Dijkgraaf en Heemraden om breed gedragen wensen te herkennen en te vertalen naar beleid. Het primaat van besturen komt zo te liggen bij het Algemeen Bestuur. Het dagelijks bestuur staat hierbij ten dienste van het Algemeen Bestuur en krijgt ruimte en vertrouwen om binnen de vastgestelde kaders te werken.

In 2019 is experimenteel gestart met het presidium waarin commissievoorzitters, de dijkgraaf en de secretaris-directeur werken aan de agenda voorbereiding van de commissie- en Algemeen Bestuursvergaderingen. Ook nieuw is het overleg van fractievoorzitters en de dijkgraaf dat ondermeer werkt aan het in gang zetten en bewaken van ontwikkelingen en besluiten neemt met betrekking tot het functioneren van het algemeen bestuur, de jaarkalender m.b.t. strategische onderwerpen, de voorbereiding van thema-avonden, het bewaken van de actieve informatieplicht aan het algemeen bestuur en de evaluatie van de professionalisering van het bestuur. Zo staan deze en de andere gremia (taakhoudersoverleggen, Directieraad, CDH, commissies en AB) voor verdere professionalisering en modernisering van het bestuur, waarbij meer en meer denken vanuit het 'ketenidee', van idee naar besluitvorming, helder tot uitdrukking komt. Om zo met elkaar de belangen van mens en dier, ondernemers en overige stakeholders te dienen.

Watervisie 2050

In 2019 is gestart met het ontwikkelen van een Watervisie. De watervisie gaat ons helpen om koers te zetten naar een duurzame en waterinclusieve leefomgeving en vormt het strategisch kader voor de lange termijn. Het geeft richting om onze kerntaken ook in een veranderende omgeving uit te kunnen voeren. De verwachting is dat het Algemeen Bestuur in het najaar van 2020 de Watervisie kan vaststellen. De koers voor de lange termijn die met de Watervisie wordt bepaald geeft richting voor het Waterbeheerprogramma 2022-2027.

De watervisie heeft ook een externe werking. In het kader van de Omgevingswet moeten Rijk, provincies en gemeenten een omgevingsvisie opstellen. Dit is een strategische visie voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving. Het is van belang dat het thema water hierin een belangrijke plek krijgt. Onze watervisie zal belangrijke bouwstenen opleveren, die als input kunnen dienen voor de gemeentelijke omgevingsvisies.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Waterschap Rivierenland werkt voortvarend aan de uitvoering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Hierbij worden de waterveiligheidsnormen gehanteerd die per 1 januari 2017 van kracht zijn geworden. Eind 2018 is geconstateerd dat de kosten van het Voorkeursalternatief van de HWBP-projecten Gorinchem-Waardenburg (GoWa) en Tiel-Waardenburg (TiWa) substantieel

hoger lagen zijn dan de bedragen (gebaseerd op kentallen) die binnen de programmering van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma waren opgenomen. Mede naar aanleiding hiervan is een proces gestart om tot optimalisatie van het dijkontwerp te komen teneinde te komen tot lagere projectramingen. Daarnaast is een proces gestart, in samenwerking met de Programmadirectie van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma, om de bekostigings- en financieringsmogelijkheden te optimaliseren. Bij de voorjaarsnota 2020 zullen de resultaten van deze aangepaste bekostigings- en financieringsmogelijkheden en meer geactualiseerde projectramingen worden voorgelegd.

Gebiedsprogramma Alblasserwaard Vijfheerenlanden (A5H)

Met de provincies Zuid-Holland en Utrecht zijn de doelstellingen voor de regionale keringen en tussentijdse mijlpalen vastgelegd: 44 km op orde in 2024 en 106 km in 2030. De programmering is erop gericht om de mijlpaal in 2024 te kunnen halen. Om niet alleen aan deze opgave te voldoen, maar om tot een investering in een toekomstbestendig systeem te komen, heeft het Algemeen Bestuur een besluit genomen over de visie op het watersysteem van de Alblasserwaard. Voor de implementatie is het Gebiedsprogramma Alblasserwaard Vijfheerenlanden gestart bestaande uit o.a. een uitvoeringsprogramma en een onderzoeksprogramma.

De programmering is in de begroting 2020 verwerkt. Er wordt parallel gewerkt aan het uitvoeringsprogramma voor het watersysteem, het onderzoeksprogramma en het uitvoeringsprogramma voor de regionale keringen. De activiteiten vallen onder de bestuurlijke programma's waterveiligheid en watersysteem.

De verkenning van de watersysteemmaatregelen heeft in 2019 geleid tot vastgestelde voorkeursalternatieven (VKA) voor de kleinere systeemmaatregelen. De uitwerking van het VKA Boezembemaling heeft meer tijd en aandacht nodig dan bij het opstellen van de begroting was gedacht. Het proces met de omgeving en de technische complexiteit van dit project vragen een grotere zorgvuldigheid en meer onderzoek en onderbouwing om tot keuzes te komen. Om de doelstelling 44 kilometer op orde in 2024 te kunnen halen, is in 2019 ook de verkenning van een deel van de keringen in tranche 1 gestart. Deze verkenning is gestart met herbeoordeling van de eerste tranche kades uit het onderzoeksprogramma. De aanpak is herijkt naar aanleiding van de landelijke ontwikkelingen voor IPO normering kades.

Centralisaties rwzi's Noord

In het voorjaar van 2019 zijn alle deelprojecten van Centralisatie Noord aanbesteed. Dat betreft de bouw van vier nieuwe rioolgemalen, de aanleg van ca. 24 km. persleiding en een nieuwe rwzi in Dodewaard. Deze nieuwe rwzi wordt gebouwd volgens het Nereda concept, een vernieuwende technologie voor het zuiveren van afvalwater. Alle werkzaamheden zijn inmiddels gestart. Op het tracé vanuit Zetten is enige stagnatie ten gevolge van een bezwaar van een percee-eigenaar, hiervoor worden herstelmaatregelen genomen en dit is voorzien in de planning. Tot op heden ligt het gehele project zowel planning technisch als financieel op schema.

Centralisaties rwzi's en transportstelsel Heusden en Altena

De renovatie en uitbreiding van de RWZI Sleeuwijk is gereed. In juli 2019 is de zuivering officieel geopend. Daarnaast zijn in 2019 drie rioolgemalen (Wijk en Aalburg, Eethen, Dussen en Meeuwen) in gebruik genomen. Tot slot is het RWZI terrein Wijk en Aalburg heringericht als waterberging en tevens gereed voor de realisatie van het zonnepark (dubbelfunctie).

Energiefabriek West

In 2019 is het ontwerp voor de Energiefabriek afgerond en is gestart met de bouw. Daarnaast is gestart met de voorbereidingen voor het aanpassen van 7 zuiveringen in het gebied waarvan het slib in de Energiefabriek vergist zal gaan worden. Er zijn verkeersmaatregelen genomen rond de zuivering

Sleeuwijk om het vrachtverkeer in goede banen te leiden. Zo zijn er passeerstroken aangelegd en zijn er borden geplaatst om de rijroutes aan te geven.

J.U. Smit gemaal

In februari 2019 heeft het algemeen bestuur besloten tot een technische en bouwkundige renovatie van het J.U. Smitgemaal in Kinderdijk. Daarbij wordt ook een ontvangstruimte voor het waterschap ingericht. De renovatie biedt de kans om in het Smitgemaal een belevingsruimte voor bezoekers te realiseren met de focus op modern waterbeheer, in aanvulling op het historische verhaal van de naastgelegen molens van Kinderdijk. Exploitatie van de belevingsruimte kan worden uitbesteed aan de Stichting Werelderfgoed Kinderdijk. Doel is het vergroten van waterbewustzijn en de zichtbaarheid van Waterschap Rivierenland. Het algemeen bestuur heeft besluitvorming over de belevingsruimte uitgesteld in afwachting van een onderzoek naar een funding- en partnerstrategie. Dit onderzoek loopt. De resultaten worden verwacht in de eerste helft van 2020.

Realiseren duurzame energie ambities

In 2015 heeft het AB de Strategienotitie 'energie voor WSRL' vastgesteld. In dit besluit is naast de ambitie (energieneutraal in 2030) ook de strategie (hoe) op hoofdlijnen vastgelegd. Het tussendoel is om in 2020 minimaal 40% van het eigen energiegebruik zelf duurzaam te produceren. Onze ambities en strategie passen goed bij de klimaataanpak die het kabinet in juni 2019 presenteerde.

In 2019 is Energiefabriek Tiel in bedrijf genomen en is gestart met de bouw van Energiefabriek West. Er zijn zonnenvelden gerealiseerd op de terreinen van rwzi's Arnhem-zuid, Hardinxveld en Geldermalsen. Diverse andere zonneprojecten zijn in voorbereiding. Diverse mogelijkheden om windturbines te realiseren zijn verkend. In het kader van het klimaatakkoord neemt WSRL actief deel aan de ontwikkeling van zes regionale energiestrategieën en faciliteren we meerdere gemeenten bij hun verkenningen om aquathermie te benutten voor verwarming van huizen en gebouwen. Momenteel zijn we voor ongeveer 24% energieneutraal en liggen op schema om in 2030 energieneutraal te zijn. In het peiljaar 2020 zullen we de beoogde 40% naar verwachting net niet halen. In 2021 verwachten we ruim 50% te realiseren.

Implementatie Omgevingswet

Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet officieel in werking. De wet is een integratie van 26 wetten. Onder de Omgevingswet moeten afwegingen decentraal en in de regio gemaakt worden en overheden moeten vroegtijdig samenwerken mét de omgeving (burgers, bedrijven). De wet moet ruimte bieden voor initiatieven, ervoor zorgen dat er snellere en betere besluiten worden genomen en maatwerk mogelijk is.

De waterschapsverordening bevat de regels over de fysieke leefomgeving binnen het beheergebied van het waterschap en vervangt de huidige keur en de algemene regels. Om per 1 januari 2021 klaar te zijn is in 2019 hard gewerkt aan de omzetting van onze regels. Tevens zijn de voorbereidingen getroffen om aan te sluiten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (het DSO). Het digitaal stelsel brengt alle informatie over de fysieke leefomgeving bij elkaar, zodat overheden, burgers en bedrijven die kunnen opvragen. Het stelt daarmee hoge eisen aan onze data en informatievoorziening.

Deze transitie raakt vele onderdelen, werkprocessen en mensen in onze organisatie. Zowel op beleidsniveau als bij planvorming is vroegtijdige afstemming met onze partners van belang om de waterbelangen te borgen. Het initiatief voor planontwikkeling ligt vaker bij (particuliere) initiatiefnemers (dit vraagt een andere houding en betrokkenheid), beoordeling van initiatieven dient doelgericht te gebeuren en de dienstverlening op alle vlakken dient gedigitaliseerd en verbeterd te worden (snellere processen, meer gebruiksgemak voor 'de klant'). De afgelopen periode hebben we deze verandering ingezet, maar ook de komende jaren betekent dat nog een forse extra inspanning van de organisatie.

Calamiteiten in 2019

Golfbaan Spijk

Van vrijdag 22 maart t/m donderdag 25 april 2019 was Waterschap Rivierenland opgeschaald vanwege een crisis rondom golfbaan The Dutch in Spijk. Bij de aanleg van een nieuwe golfbaan was het oppervlaktewater tussen de snelweg A15 en het Lingebos bij Spijk in de gemeente West-Betuwe ernstig vervuild met zware metalen. De Omgevingsdienst Rivierenland heeft het werk op vrijdag 22 maart 2019 stilgelegd. Gemeente West-Betuwe heeft de inwoners en bedrijven in het effectgebied geïnformeerd. Om verdere verspreiding van het verontreinigde water in de polder te voorkomen, heeft het waterschap een gemaal stilgelegd, is de inlaat vanaf de Linge gestopt en zijn op drie plaatsen dammen in de watergangen aangebracht. WSRL monitorde de waterkwaliteit in het gebied intensief en bereidde scenario's voor ten aanzien van de vervuiling. WSRL startte met het afvoeren van water uit het afgedamde gebied bij Spijk. De crisis rondom de vervuiling bij Spijk is op donderdag 25 april 2019 afgeschaald naar gewone bedrijfsvoering. De situatie voor oppervlaktewater is onder controle. Collega's van Handhaving, Beheer en Onderhoud en Communicatie blijven alert.

Op 9 oktober 2019 is opnieuw opgeschaald voor deze crisis. Door de gevallen neerslag dreigde de situatie onbeheersbaar te worden, maar de reeds genomen maatregelen bleken afdoende. Wel is de monitoring aangescherpt. Daarnaast is de coördinatie van het bestuursrechtelijke spoor belegd bij de crisorganisatie.

GenX en PFOA

In de eerste helft van 2018 kreeg WSRL in de Alblasserwaard op de volgende drie manieren te maken met de gevaarlijke stoffen GenX en PFOA die vrijkomen bij productieprocessen van het in Dordrecht gelegen chemiebedrijf Chemours:

1. In het onderzoek van het RIVM naar de onder de rookpluim van Chemours gelegen moestuinen, zijn deze stoffen in het voor irrigatie gebruikte oppervlaktewater aangetroffen;
2. Bij de voorbereiding op het baggerprogramma voor de Alblasserwaard zijn deze stoffen in de bemonsterde baggerspecie aangetroffen;
3. Op de RWZI Groot-Ammers zijn deze stoffen aangetroffen in de afvalwaterstroom van een voor Chemours werkzame afvalverwerker uit Groot-Ammers.

Om tot een afgestemde en gecoördineerde aanpak voor GenX/PFOA te komen, werd op 14 augustus 2018 opgeschaald naar coördinatiefase 2 met een Actie Centrum Water (ACW) en een Waterschap Operationeel Team (WOT). Er is een monitoringsprogramma opgezet en uitgevoerd voor oppervlaktewater, rioolwater en waterbodems in het getroffen gebied. Er is opdracht verstrekt aan het RIVM om tot nadere normering en handelingsperspectief voor deze stoffen te komen. Er is ambtelijk en bestuurlijk overleg gevoerd met ander betrokken organisaties om kennis te delen, de aanpak richting de veroorzaker af te stemmen en gezamenlijke communicatieboodschappen uit te doen. Er is een verkenning uitgevoerd naar afzetmogelijkheden voor zuiveringsslib en baggerspecie en voor baggerspecie is daartoe een beleidsaanpassing doorgevoerd.

In het voorjaar van 2019 was de dreiging voor het baggerprogramma, het zuiveringsproces en het gebruik van het oppervlaktewater beheersbaar. Op 2 mei 2019 is besloten om voor deze crisis af te schalen en de nog lopende activiteiten, waaronder de voortzetting van het monitoringsprogramma en de aansprakelijkheidsstelling van de veroorzaker, als een nazorgtraject in de organisatie te beleggen.

Slibgisting Tiel

In maart 2019 is op de RWZI Tiel van mesofiele gisting naar thermofiele gisting gegaan om meer biogas te produceren en minder slib over te houden. Hierna bleek het inregelen van de slibontwatering een groter probleem dan voorzien. Het droogstofgehalte was slechts 10% waardoor

de afnemer het slib niet meer accepteerde. Begin april is daarom opgeschaald. Het ACW is tweemaal bijeengewoest en de deskundigen hebben veelvuldig bij elkaar gezeten om het probleem op te lossen. In mei was de situatie weer af te handelen binnen de normale bedrijfsvoering en is er afgeschaald.

Ontwikkelingen m.b.t de financiële uitgangspunten

Kostentoedelingsverordeningen 2020

De Hoge Raad heeft een tweetal voor de waterschappen belangrijke uitspraken gedaan, te weten het Waddenzee arrest en Wegenarrest. De effecten van voornoemde arresten zijn aanleiding geweest om te komen tot nieuwe kostentoedelingsverordeningen watersysteemheffing en wegenheffing. Op 29 november heeft het Algemeen Bestuur het volgende besluit genomen:

1. Met betrekking tot de uitwerking van de kostentoedelingsverordening watersysteembeheer:
 - Het ingezetenenandeel vast te stellen op 38,5%
 - Het aandeel voor de categorieën gebouwd, ongebouwd en natuur vast te stellen op respectievelijk 49,290%, 12,079% en 0,131%.
 - Tariefdifferentiatie buitendijkse gebieden vast te stellen op 50%
 - Tariefdifferentiatie wegen vast te stellen op het wettelijk maximum van 400%
 - De kosten van kwijtschelding rechtstreeks toe te rekenen aan de categorie ingezetenen;
2. Met betrekking tot de uitwerking van de kostentoedelingsverordening wegenbeheer
 - Het ingezetenenandeel vast te stellen op 50%
 - Het aandeel voor de categorieën gebouwd, ongebouwd en natuur vast te stellen op respectievelijk 44,480%, 5,463% en 0,057%
 - De kosten van kwijtschelding rechtstreeks toe te rekenen aan de categorie ingezetenen;

De kostentoedelingsverordeningen 2020 treden per 1 januari 2020 in werking.

Schuldpositie

Een robuuste financiële huishouding maakt het voor het waterschap mogelijk om ook op de lange termijn de wettelijke taken uit te voeren tegen maatschappelijk aanvaardbare lasten. Een graadmeter voor deze robuustheid is de schuldpositie van het waterschap.

Indicator schuldpositie: Netto schuld / belastingopbrengsten

De belastinginkomsten geven in belangrijke mate aan hoeveel schulden een waterschap kan dragen. De netto-schuldquote geeft aan hoe lang er nog belasting moet worden geïnd om de schuld te elimineren na opheffing van het waterschap. De omvang van de indicator is een keuze voor ieder waterschap. Het is niet de bedoeling om de indicator als een hard kengetal te hanteren, maar veel meer om aan de hand ervan de ontwikkeling van de schuldpositie in meerjarenperspectief te kunnen beoordelen.

Als indicator kan de volgende bandbreedte worden toegepast:

- < 250% acceptabel
- 250 – 300% aandacht vereist
- > 300% bijsturing overwegen

De schuldquote per 31 december 2019 bedraagt 275%.

Zoals aangegeven in de begroting 2020 neemt de schuldquote als gevolg van de huidige investeringsopgave de komende jaren nog toe tot net boven de 300% om op langere termijn (2030) weer te dalen tot circa 250%.

Uitgangspunten vergeleken

Onderstaand zijn de in de begroting gehanteerde uitgangspunten afgezet tegen de realisatie 2019.

Korte rente

In de begroting 2019 is als uitgangspunt voor korte financiering een rentepercentage van 0,10% opgenomen. De te betalen rente voor een negatief saldo in rekening-courant bij de NWB bedroeg geheel 2019 onveranderd 0,00%. De rente op kasgeldleningen (1 maands) schommelde in 2019 rond de -0,4%. Het resultaat op korte rente bedroeg in 2019 € 0,1 miljoen voordelig.

Lange rente

In de begroting 2019 is als uitgangspunt voor lange financiering een rentepercentage van 1,20% opgenomen. Begin 2019 bedroeg de rente op een 10 jaar fixe lening bij de NWB 1,20. In de loop van het jaar is de rente op 10 jaar fixe leningen verder gedaald tot circa 0,50% eind 2019.

Het resultaat op lange rente bedroeg in 2019 € 0,4 miljoen voordelig.

Inflatie

De gemiddelde inflatie over 2019 is uitgekomen op 2,6% (bron CBS; voorlopige cijfers), daar waar in de begroting 2019 2,8% is gehanteerd.

Loonontwikkeling

In de begroting 2019 waren de effecten van de lopende CAO voor 2019 reeds verwerkt. Op dit punt wijkt de jaarrekening 2019 niet af.

Projectrealisatie

De projectrealisatie is in 2019 op 93% uitgekomen en ligt daarmee binnen de doelstelling en afgesproken bandbreedte van 90-110% .

1.4 Exploitatieresultaat 2019

Inleiding

Het exploitatieresultaat 2019 ad € 4,8 miljoen voordelig wordt beïnvloed door mutaties op reserves (mutaties op de balans) en door mutaties op de exploitatie van incidentele en structurele aard. In onderstaand overzicht is het exploitatieresultaat weergegeven voor en na de invloed van reserves.

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Exploitatieresultaat (voor inzet reserves)	-4,4	-12,2	9,7
<i>Toevoegingen aan reserves:</i>			
- bestemmingsreserve decentrale huisvesting	0,0	-0,5	-0,4
Subtotaal	-4,4	-12,7	-10,1
<i>Onttrekkingen aan reserves:</i>			
- egalisatiereserve watersysteemheffing	5,7	7,5	7,5
- egalisatiereserve zuiveringsheffing	2,4	3,9	3,9
- egalisatiereserve wegenheffing	0,5	0,7	0,7
- bestemmingsreserve vervroegde afschr waterkeringen	0,1	0,1	0,1
- bestemmingsreserve decentrale huisvesting	0,0	0,3	0,3
- bestemmingsreserve aanpak oeverherstel A-watgangen	0,0	0,1	0,0
- bestemmingsreserve klimaatadaptatie	0,0	0,1	0,2
- bestemmingsreserve tariefsdifferentiatie wegen	0,0	0,0	2,2
Subtotaal	8,7	12,7	14,9
Resultaat na mutaties reserves	4,3	0,0	4,8

(Bedragen x € 1 mln.)

In de "Staat van reserves en voorzieningen" (bijlage 4) wordt een nadere toelichting gegeven op de mutaties van de reserves.

Belangrijke afwijkingen t.o.v. begroting (toelichting exploitatieresultaat op hoofdlijnen)

Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Afwijking Rekening 2019	
Programma Waterveiligheid	29,3	29,5	26,3	3,2	V
Programma Watersysteem	55,2	55,1	54,3	0,8	V
Programma Waterketen	55,5	55,6	56,6	-1,0	N
Programma Wegen	6,1	6,1	5,9	0,2	V
Programma Middelen	41,1	41,3	44,0	-2,7	N
Dekkingsmiddelen	7,7	7,2	2,0	5,2	V
Belastingopbrengsten	-182,7	182,7	-181,8	-0,9	N
Onttrekking egalisatiereserves	-12,1	-12,1	-12,1	0,0	-
Totaal	0,0	0,0	-4,8	4,8	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma Waterveiligheid

• De afwikkeling van de projecten Schoonhoven-Lexmond, Diefdijk en Zederik – Hagestein – Everdingen. Deze projecten zijn in samenhang beoordeeld en afgewikkeld omdat sprake is van één lumpsumsubsidie voor deze projecten.	2,8	V
• Het opknappen van de Asperse sluis is doorgeschoven naar 2020 en diverse voordelige uitvoeringsresultaten bij maaionderhoud (i)	0,3	V
• Dotatie aan voorziening groot onderhoud primaire waterkeringen voor afgeronde dijkversterkingsprojecten (i)	0,4	N
• Onderhoud primaire waterkeringen i.v.m. aanleg waterontspanners (i) (zie ook onderstaand opmerking bij onttrekking voorziening primaire waterkeringen)	0,1	N
• Lagere kapitaallasten: - lagere afschrijving i.v.m. projectrealisatie 2018 (0,2 V) - lagere rentekosten i.v.m. gunstigere financiering (0,2V)	0,4	V
• Afdelingskosten/personeelskosten: resultaat verdeling programma's zie toelichting paragraaf 1.4; - kosten per saldo (0,5 N) - opbrengsten per saldo (0,5 V)	0,0	
• De verzekeringsuitkering voor bouw- en waterschade voor project Werkendam is hoger dan verwacht (i)	0,2	V
• Lagere urenopbrengst subsidiabele interne uren HWBP (i)	0,1	N
• Onttrekking voorziening primaire waterkeringen i.v.m. aanleg waterontspanners (i)	0,1	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma Watersysteem

• Doorgeschoven werkzaamheden oeverafkalving naar 2020. Daarnaast zijn een aantal aanbestedingen voor het opknappen van locaties lager dan begroot (i)	0,3	V
• Uitvoeringskosten en aanbestedingsresultaten maaionderhoud (i)	0,2	V
• Lagere kosten werktuigendiesel door minder draaiuren (i)	0,2	V
• Lagere advieskosten voor o.a. onderzoek naar energieneutraal 2030 (i)	0,2	V
• Extra waterbodemonderzoek naar nieuwe stoffen agv uitspraak Hoge raad (i) (zie ook onderstaande opmerking bij onttrekking voorziening baggeren)	0,6	N
• Hogere kosten voor electra (s)	0,2	N
• Hogere telecommunicatiekosten door het verder automatiseren van gemalen (s)	0,1	N
• Lagere kapitaallasten: lagere rentekosten i.v.m. gunstigere financiering (i)	0,1	V
• Afdelingskosten/personeelskosten: resultaat verdeling programma's zie toelichting paragraaf 1.4; - kosten per saldo (0,1 N) - opbrengsten per saldo (0,2 V)	0,1	V
• Onttrekking voorziening baggeren voor extra waterbodemonderzoek naar nieuwe stoffen agv uitspraak Hoge raad (i)	0,6	V
• Boekwinst op verkoop van overtollige grond (i)	0,1	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma Waterketen

• Lagere kosten electra, door combinatie van hogere opwekking en lager verbruik en afrekening van voorgaande jaren (i/s)	0,3	V
• Lagere kosten slibverbranding door centrale slibverwerking (s)	0,1	V
• Uitvoeringskosten en aanbestedingsresultaten maaionderhoud rwzi terreinen (i)	0,1	V
• Kosten reparatie lekkage effluentleiding Papendrecht, stormschade slibgisting Nijmegen, extra inhuur voor noodbeluchtingen rwzi's en verstoringen rwzi Arnhem (i)	0,5	N
• Hogere slibverwerkingskosten rwzi Arnhem door huur centrifuge ter verhoging van het drogestofpercentage (i)	0,4	N

•	Hogere slibtransportkosten door meer slibaanbod en centrale ontwatering (s)	0,2	N
•	Extra kosten chemicaliën v.n.l. voor dosering verwerken slibbuffer vanuit 2018 (i)	0,2	N
•	Hogere afvalkosten door: aanschaf containers, extra aanbod roostergoed en nadelig aanbestedingsresultaat (i/s)	0,2	N
•	Afdelingskosten/personeelskosten: resultaat verdeling programma's zie toelichting paragraaf 1.4; - kosten per saldo (0,0 -) - opbrengsten per saldo (0,2 V)	0,2	V
•	Lagere opbrengst project luierverwerking door vertraging in de opstart van het project (i)	0,2	N

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma Wegen

•	Hogere vergoeding vanuit inliggende gemeenten voor onderhoud wegen door hogere indexering (s)	0,2	V
---	---	-----	---

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma Middelen

•	Lagere bijdrage aan Unie van Waterschappen voor generieke digitale infrastructuur en diverse werkzaamheden zijn in eigen beheer uitgevoerd (i)	0,1	V
•	Hogere bijdrage van BSR voor automatisering (i)	0,1	V
•	Lagere onderhoudskosten tractiemiddelen door aanschaf nieuw materiaal in de afgelopen jaren (s)	0,1	V
•	Lagere advieskosten t.b.v. Vizier en lagere aanschaf materieel voor dijkposten en dijkpostpersoneel (i)	0,1	V
•	Lagere kosten voor communicatie/educatie (i)	0,1	V
•	Lagere exploitatiekosten bedrijfsrestaurant (i)	0,1	V
•	Toevoeging voorziening pensioenen voormalige bestuurders op basis van actuariële berekening conform de circulaire aanpassing pensioenen en inhoudingen APP	3,5	N
•	Calamiteiten: nagekomen kosten calamiteiten 2018, droge winter/voorjaar, golfterrein Spijk, persleidingbreuk Gorinchem-Oost en slibgisting Tiel (i)	1,0	N
•	Afkoop ruilverkavelingsrente (i)	0,5	N
•	Lagere kapitaallasten: - lagere afschrijving i.v.m. projectrealisatie 2018 (0,3V) - lagere rentekosten i.v.m. gunstigere financiering (0,1V) - boekverlies verkoop maaiveegboten (0,1N)	0,3	V
•	Afdelingskosten/personeelskosten: resultaat verdeling programma's zie toelichting paragraaf 1.4; - kosten per saldo (0,2 V) - opbrengsten per saldo (0,2N)	0,0	-
•	Hogere opbrengst verkoop overtollige gronden en gebouwen (i)	0,9	V
•	Hogere opbrengst overhead externe uren HWBP (i)	0,3	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Toelichting resultaat afdelingskosten/personeelskosten

De afdelingskosten en personeelskosten worden centraal geraamd en verdeeld over de programma's. Onderstaand staat het resultaat hierop toegelicht.

Afdelingskosten/ personeelskosten	Verschil	V/ N	Toelichting
Bruto salaris	0,5	V	Lagere kosten als gevolg van vacatureruimte (i)
IKB verlof	0,3	V	Opbrengst i.v.m. opname IKB verlof door medewerkers (i)

Sociale lasten	0,9	N	Hogere sociale lasten (i/s)
Overige personeelslasten	0,7	V	O.a. Niet besteed persoonsgebonden basisbudget (PBB) (i), lagere kosten trainees en vervallen centraalbudget beloningsdiff./bijz.prestatie (i)
Inhuur van derden	0,4	N	Inhuur externen t.b.v. capaciteitstekort a.g.v. later invullen vacatureruimte, opname IKB en detachering personeel (i)
Bijdrage personeelskosten van derden	0,6	V	Bijdrage van derden i.v.m. tijdelijk gedetacheerd personeel (i)
Activering personeelskosten	0,1	V	Bijdrage in de salariskosten vanuit investeringsprojecten (i)
Resultaat totaal	0,9	V	
Overige personeelsgerelateerde kosten en opbrengsten	0,6	N	o.a. kosten inhuur tbv archief, lagere opbrengst programmamangement trainees (zie overige personeelslasten), detacheringvergoeding deltaprogramma Rijn.
Verdeling over programma's	0,3	V	
Waterveiligheid	0,0	-	
Watersysteem	0,1	V	
Waterketen	0,2	V	
Wegen	0,0	-	
Middelen	0,0	-	
Totaal	0,3	V	

(Bedragen x € 1 mln.)

Dekkingsmiddelen

•	Onttrekking bestemmingsreserve tariefdifferentiatie Wegen door afwikkeling aanslagoplegging in 2019 (i)	2,2	V
•	Uitkering dividend Nederlandse Waterschapsbank	1,5	V
•	Het resultaat op kwijtschelding en oninbaar wordt in hoofdzaak veroorzaakt door afwikkeling kwijtschelding voorgaande heffingsjaren; zie toelichting paragraaf 1.7 Waterschapsbelastingen	0,4	V
•	Lagere Waterschapsbelasting eigen objecten door uitspraak van de Hoge Raad inzake het wegenarrest (s)	0,5	V
•	Niet besteed deel van de post Onvoorzien (i)	0,4	V
•	Onttrekking voorziening tariefdifferentiatie Wegen door afwikkeling aanslagoplegging (i)	0,3	V
•	Lagere dotatie bestemmingsreserve decentrale huisvesting i.v.m. doorschuiven verkoop panden (i), zie onderstaand lagere opbrengst verkoop panden (vertraging)	0,1	V
•	Rentebaten eigen financieringsmiddelen (i)	0,1	V
•	Niet besteed PBB budget toegevoegd aan voorziening PBB (i)	0,2	N
•	Lagere opbrengst verkoop panden (vertraging) (i)	0,1	N

(Bedragen x € 1 mln.)

Opbrengst Waterschapsbelastingen

•	Resultaat voorgaande jaren met name bij de zuiveringsheffing (i/s) en watersysteemheffing ongebouwd (s).	0,8	V
•	Resultaat heffingsjaar 2019 met name bij de watersysteemheffing ongebouwd (s) en de zuiveringsheffing (i/s)	1,7	N

(Bedragen x € 1 mln.)

Exploitatieresultaat per taak

Het voordelig exploitatieresultaat van € 4,8 miljoen is als volgt over de taken verdeeld:

• Watersysteem	€ 3,7 mln. (V)
• Zuivering	€ 0,9 mln. (V)
• Wegen	€ 0,2 mln. (V)
Totaal	€ 4,8 mln. (V)

1.5 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren moeten worden beschouwd.

Lasten		
Toevoeging voorziening pensioenen voormalige bestuurders op basis van actuariële berekening conform de circulaire aanpassing pensioenen en inhoudingen APPA	3,5	N
Programma Middelen		
Calamiteiten: nagekomen kosten calamiteiten 2018, droge winter/voorjaar, golfterrein Spijk en persleidingbreuk Gorinchem-Oost en Slibgisting Tiel.	1,0	N
Programma Middelen		
Afkoop ruilverkavelingsrente.	0,5	N
Programma Waterketen		
Kosten reparatie lekkage effluentleiding Papendrecht, stormschade slibgisting Nijmegen, extra inhuur voor noodbeluchtingen rwzi's en verstoringen rwzi Arnhem.	0,5	N
Programma Waterketen		
Hogere slibverwerkingskosten rwzi Arnhem door huur centrifuge ter verhoging van het drogestofpercentage.	0,4	N
Totaal incidentele lasten	5,9	N
Baten		
Programma Waterveiligheid		
De afwikkeling van de projecten Schoonhoven-Lexmond, Diefdijk en Zederik – Hagestein – Everdingen. Deze projecten zijn in samenhang beoordeeld en afgewikkeld omdat sprake is van één lumpsumsubsidie voor deze projecten..	2,8	V
Waterschapsbelastingen		
Onttrekking bestemmingsreserve tariefdifferentiatie Wegen door afwikkeling aanslagoplegging in 2019.	2,2	V
Waterschapsbelastingen		
Onttrekking voorziening tariefdifferentiatie Wegen doorafwikkeling aanslagoplegging in 2019.	0,3	V
Programma Waterveiligheid		
De verzekeringsuitkering voor bouw- en waterschade voor project Werkendam is hoger dan verwacht.	0,2	V
Totaal incidentele baten	5,5	V

(Bedragen x € 1 mln.)

1.6 Uitgaven direct ten laste van voorzieningen

Uitgaven ten laste van een voorziening, voor zover deze wordt aangewend voor het doel waarvoor deze is gevormd, worden rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en derhalve niet in de exploitatie verantwoord. De volgende uitgaven zijn in 2019 ten laste van voorzieningen gebracht:

• Voorziening regeling personeel Uitgaven voormalig personeel	0,2
---	-----

• Voorziening baggeren Uitgaven ter dekking van de baggerkosten	7,4
• Voorziening onderhoud wegreconstructies Uitgaven ter dekking van de kosten voor wegreconstructies	1,4
• Voorziening onderhoud kunstwerken wegen Uitgaven ter dekking van de kosten voor groot onderhoud aan kunstwerken wegen	0,6
• Voorziening primaire waterkering Uitgaven ter dekking kosten waterontspanners en onderhoud De Kromme Nol	0,3
• Voorziening Meerjarenonderhoudsplan Blomboogerd Uitgaven ter dekking van onderhoudskosten kantoor Blomboogerd	0,1
Totaal uitgaven ten laste van Voorzieningen	10,0

(Bedragen x € 1 mln.)

1.7 Waterschapsbelastingen

Het resultaat op belastingopbrengsten inclusief kwijtschelding, oninbaar, afwikkeling oude belastingjaren en inzet bestemmingsreserve en voorziening tariefdifferentiatie bedraagt circa € 2,0 miljoen voordelig volgens onderstaande specificatie.

Heffingsjaar

Belastingsoorten	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019	Verschil	V/N
Zuiveringsheffing	66,9	67,3	68,0	0,7	V
Verontreinigingsheffing	0,4	0,4	0,3	0,1	N
Watersysteemheffing					
Ingezetenen	35,6	41,4	41,3	0,1	N
Gebouwd	52,2	50,6	50,6	0,0	-
Ongebouwd	13,3	15,3	13,2	2,1	N
Natuurterreinen	0,0	0,1	0,2	0,1	V
Totaal	101,1	107,4	105,3	2,1	N
Wegenheffing					
Ingezetenen	3,6	3,8	3,8	0,0	-
Gebouwd	3,2	3,4	3,2	0,2	N
Ongebouwd	0,4	0,4	0,4	0,0	-
Natuurterreinen	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Totaal	7,2	7,6	7,4	0,2	N
Totaal heffingsjaar 2019	175,6	182,7	181,0	1,7	N
Resultaat voorgaande jaren	1,5	0,0	0,8	0,8	V
Totaal belastingopbrengsten	177,1	182,7	181,8	0,9	N
Kwijtschelding (alle aanslagen)	-5,9	-5,1	-4,6	0,5	V
Oninbaar (alle aanslagen)	-0,7	-0,8	-0,9	0,1	N
Resultaat inclusief kwijtschelding en oninbaar	170,5	176,8	176,3	0,5	N

Bestemmingsreserve / voorziening tariefdifferentiatie wegen	-2,5	0,0	2,5	2,5	V
Totaal resultaat	168,0	176,8	178,8	2,0	V

(Bedragen x € 1 mln.)

De Waterschapsbelastingen over 2019 hebben tot de volgende resultaten geleid:

Zuiveringsheffing

De opbrengst zuiveringsheffing is ca. € 0,7 miljoen hoger, een afwijking van ca. 1,0%. Dit voordelig resultaat is gerealiseerd bij de zuiveringsheffing bedrijven. De sterke economische ontwikkeling in Nederland zorgt voor dit positieve resultaat. Daarnaast heeft Belastingssamenwerking Rivierenland (BSR) extra inspanningen verricht om onterechte leegstand in de systemen op te sporen en deze bedrijven alsnog de zuiveringsheffing op te leggen. De opbrengst zuiveringsheffing woningen ligt op niveau van de begroting.

Watersysteemheffing

De opbrengst watersysteemheffing is in 2019 ca. € 2,1 miljoen lager dan begroot. De post ingezetenen kent een nadeel van ca. € 0,2 miljoen. De verwachte groei van het aantal woningen is achtergebleven bij de begrote groei.

Inzet bestemmingsreserve/voorziening tariefdifferentiatie wegen

Bij het opmaken van de Jaarrekening 2018 is er een bestemmingsreserve tariefdifferentiatie (€ 2,2 miljoen) en een voorziening tariefdifferentiatie (€ 0,3 miljoen) ingesteld om de financiële effecten over de jaren 2017 t/m 2019 op te vangen omdat onverharde weggedeelten, die dienstbaar zijn aan de (verkeersfunctie van de) verharde weg niet meer onder de watersysteemheffing vallen.

In 2019 heeft de afhandeling van de bezwaarschriften plaatsgevonden en is de bij de Jaarrekening 2018 gevormde bestemmingsreserve en voorziening ingezet.

Wegenheffing

De opbrengst wegenheffing ligt ca € 0,2 miljoen onder de begroting. De WOZ-waardeontwikkeling bij gebouwd blijkt lager dan begroot.

Kwijtschelding/oninbaar

Het voordeel bij de post kwijtschelding van € 0,5 miljoen is als volgt opgebouwd:

- Kwijtschelding heffingsjaar 2019 is uitgekomen op € 5,3 miljoen tegenover begroot € 5,1 miljoen, een nadeel van € 0,2 miljoen.
- Bij de berekening van prognose kwijtschelding over het heffingsjaar 2018 per 31 december 2018 is uitgegaan van een stijging van het aantal kwijtscheldingsverzoeken t.o.v. 2017. Dit doordat belastingsschuldigen de extra mogelijkheid hebben gekregen om via een digitaal aanvraagformulier middels MijnBSR een verzoek in te dienen. Er zijn echter minder verzoeken binnengekomen en minder aanslagen kwijtgescholden dan verwacht. De prognose is naar beneden bijgesteld hetgeen resulteert in een voordeel van € 0,7 miljoen.
- Nadeel bij oninbaar € 0,1 mln i.v.m. extra reservering heffingsjaar 2019.

Resultaat voorgaande jaren

Het resultaat voorgaande jaren wordt met name bepaald door een hogere opbrengst zuiveringsheffing bedrijven heffingsjaar 2018. De opbrengst zuiveringsheffingsbedrijven laat al meerdere jaren op rij een stijgende lijn zien. Dit heeft te maken met economische ontwikkelingen, maar ook met de aanpak indirecte lozingen waarbij discrepantie onderzoek plaatsvindt. In 2018 en 2019 is gestart met het onderzoek bij RWZI's Leerdam en Dodewaard waaruit naar voren is gekomen dat bij enkele bedrijven te weinig v.e.'s zijn opgelegd. In 2019 zijn deze v.e.'s alsnog opgelegd.

Onderzoeken naar discrepantie zullen blijven plaatsvinden.

Proces en ramingen zuiveringsheffing bedrijven

De zuiveringsheffing en/of verontreinigingsheffing van (meet)bedrijven betreft een heffing met een variabele grondslag. Hierbij kan sprake zijn grote fluctuaties als gevolg van productie (hoeveelheid), seizoensinvloeden, economische omstandigheden, wijzigingen in het productieproces dan wel zuiveringsproces, sterke fluctuaties in de hoeveelheden geloosd/afgevoerd afvalwater en/of de vervuilingsgraad en samenstelling van het geloosde/afgevoerde afvalwater en tenslotte als gevolg van (bijzondere) omstandigheden dan wel calamiteiten.

De aanslagoplegging vindt plaats in drie fasen te weten, de voorlopige aanslag, de nader voorlopige aanslag dan wel de ambtshalve vermindering en tenslotte de definitieve aanslag. In jaar t vindt de voorlopige aanslag plaats op basis van de laatste definitieve aanslag. In veel gevallen is dit jaar t-1 of t-2. In november van jaar t wordt een inschatting gemaakt van de nader voorlopige aanslagen voor jaar t. Deze inschatting is gebaseerd op de gegevens van de meetbedrijven van het jaar t, dus op basis van de meest recente bedrijfsgegevens die op dat moment voorhanden zijn. Dit betreft doorgaans de cijfers over de eerste drie kwartalen van dat jaar t incl. bekende op handde zijnde bedrijfsontwikkelingen. Doordat er sprake is van een variabele grondslag kunnen fluctuaties zowel naar boven als naar beneden plaatsvinden. Hierdoor hoeft niet altijd sprake te zijn van een stijgende lijn voor wat betreft de opbrengsten zuiveringsheffing en/of verontreinigingsheffing, maar kunnen deze van jaar tot jaar (sterk) verschillen.

Na afloop van elk jaar moet het meetbedrijf via een aangifteformulier aangifte doen van de werkelijke lozingsgegevens. Beoordeling van de resultaten, aangifteformulieren en door het bedrijf verstrekte of door het waterschap dan wel het belastingkantoor verzamelde gegevens kan dus pas plaatsvinden na afloop van het heffingsjaar waarna de definitieve aanslag volgt. De werkelijke opbrengsten zijn derhalve, als gevolg van het proces, in alle gevallen pas ja(a)r(en) achteraf bekend zijn. De gehanteerde schattingsmethode is de best mogelijke schattingsmethode om de verwachte belastingopbrengsten te schatten. Inherent aan de schattingsmethode van de zuiveringsheffing bedrijven is er altijd een mate van schattingsonzekerheid.

Deze schattingsonzekerheid heeft tot gevolg dat meer- of minderopbrengsten in latere belastingjaren wordt verantwoord. De impact hiervan varieert over de jaren tussen de € 1 mln. minderopbrengsten t/m de € 2 mln. meeropbrengsten. Dit betreft circa 0,5% tot 1% van de totale belastingopbrengsten. De gehanteerde schattingsmethode wordt consistent met de voorgaande jaren gehandhaafd en er is sprake van een bestendige gedragslijn.

1.8 Weerstandsvermogen

Algemeen

De definitie van weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. Het weerstandsvermogen is onderdeel van het bredere risicomanagement. Het vormt als 'beheersmaatregel' het sluitstuk van risicomanagement en een laatste vangnet om de risicokosten op te vangen. Daarnaast geeft het een maat voor de financiële gezondheid van de organisatie. Inzicht in het weerstandsvermogen van waterschap Rivierenland is dus belangrijk om de continuïteit van de organisatie te kunnen garanderen. Weerstandsvermogen kan in formulevorm als volgt worden weergegeven:

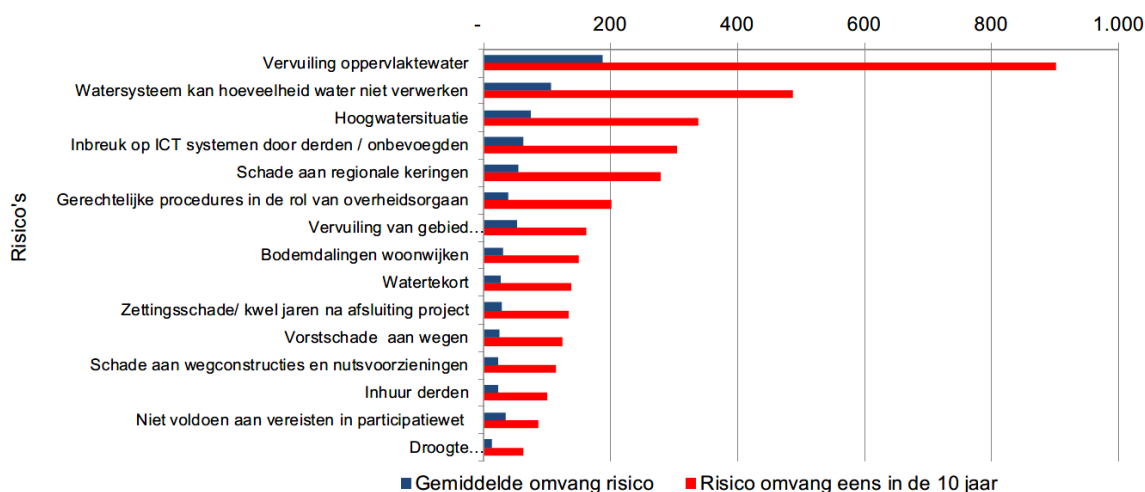
$$(\text{Ratio}) \text{ Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{(\text{Rest}) \text{ Risico's}}$$

Om een goede inschatting te kunnen maken van het gewenste niveau van de algemene reserve wordt jaarlijks een risico inventarisatie uitgevoerd met behulp van adviesbureau Marsh. Begin 2019 is de risico inventarisatie opgesteld met als doelen:

- inzicht te verkrijgen in de belangrijkste risico's nu en in de komende jaren;
- inzicht te verkrijgen in de omvang van deze risico's nu en in de komende jaren;
- inzicht te verkrijgen in de financiële middelen om deze risico's op te vangen nu en in de komende jaren.

Risico Top 15

Op basis van de risico-inventarisatie van februari 2020 zijn er 32 risico's benoemd. De volgende 15 risico's hebben de grootste bijdrage aan de totale risico-omvang (met een betrouwbaarheidsinterval van 90%):

Belangrijkste risico's in EUR 1.000

1. Vervuiling oppervlaktewater

Illegale lozingen op oppervlaktewater die niet verhaald kunnen worden op de veroorzaker (veroorzaker onbekend) en/of natuurverschijnselen zoals botulisme die vervuiling veroorzaken bij externe weersomstandigheden.

Kans: 25%	Min impact: € 10.000	Max impact: € 1.500.000
-----------	----------------------	-------------------------

2. Watersysteem kan hoeveelheid water niet verwerken

Dit risico heeft betrekking op onvoorziene omstandigheden (overmacht als gevolg van onheil van buitenaf) zoals extreme buien waar het watersysteem niet op berekend is.

Kans: 25%	Min impact: € 100.000	Max impact: € 750.000
-----------	-----------------------	-----------------------

3. Hoogwatersituatie

Hoogwater op rivier of stormvloed waardoor noodmaatregelen moeten worden getroffen en drijfvuil moet worden opgeruimd.

Kans: 25%	Min impact: € 100.000	Max impact: € 500.000
-----------	-----------------------	-----------------------

4. Inbreuk op ICT-systemen door derden/ onbevoegden

Cybercrime. Ongeautoriseerde toegang en gebruik van ICT-systemen en onvoldoende toegangsbeveiliging bij objecten met ICT, maar ook verlies c.q. diefstal van tablets, telefoons of laptops.

Kans: 25%	Min impact: € 5.000	Max impact: € 500.000
-----------	---------------------	-----------------------

5. Schade aan regionale keringen		
Afschuiving, overslag, vervormingen, kwel, graverij door dieren.		
Kans: 20%	Min impact: € 50.000	Max impact: € 500.000

6. Gerechtelijke procedures in de rol van overheidsorgaan		
Civiele procedures, arbitrage etc. Conflict Waterschap met een derde.		
Kans: 15%	Min impact: € 75.000	Max impact: € 450.000

7. Vervuiling van gebied		
Lozingen / aanwezigheid van onbekende stoffen zoals bijvoorbeeld PFAS, PFOA en GenX.		
Kans: 15%	Min impact: € 10.000	Max impact: € 200.000

8. Schade als gevolg van bodemdaling		
Nadelen door lage grondwaterstand in de omgeving Alblasserwaard en Vijfheerenlanden kunnen beperkt worden beïnvloed door het aanpassing van het polderpeil en het aanbrengen van hoogwatervoorziening.		
Kans: 20%	Min impact: € 50.000	Max impact: € 250.000

9. Watertekort		
Langdurige neerslagtekort en/of lage rivierwaterafvoeren waardoor niet ingelaten kan worden.		
Kans: 20%	Min impact: € 25.000	Max impact: € 250.000

10. Zettingschade/ kwel na afsluiten van project		
Schade als gevolg van natuurlijke werking door aanpassingen kering, watergang of kunstwerk		
Kans: 25%	Min impact: € 30.000	Max impact: € 200.000

11. Vorstschade aan wegen		
Schade aan wegen door extreme temperatuurschillen		
Kans: 25%	Min impact: € 0	Max impact: € 200.000

12. Schade aan wegconstructies en nutsvoorzieningen		
Kosten als gevolg van schade door/ aan wegbeplantingen langs de wegen.		
Kans: 15%	Min impact: € 50.000	Max impact: € 250.000

13. Inlenersaansprakelijkheid en wet Arbeid in Balans		
Betreft inhuur van derden waarvoor geen geldige overeenkomst beschikbaar is.		
Kans: 15%	Min impact: € 0	Max impact: € 300.000

14. Niet voldoen aan participatiewet		
Conform wetgeving bestaat de Kans: op een boete indien de doelstelling niet gehaald wordt.		
Kans: 70%	Min impact: € 0	Max impact: € 100.000

15. Droogte		
Schade als gevolg van geen neerslag van betekenis en hoge verdamping		
Kans: 20%	Min impact: € 25.000	Max impact: € 100.000

Met behulp van de risico-inventarisatie is de totale omvang van het risico m.b.v. een (statistisch) simulatiemodel in beeld gebracht. Met een betrouwbaarheidsniveau van 90% is de te verwachten schadelast a.g.v. de geïdentificeerde risico's in de periode 2020 - 2025 jaarlijks € 2,7 miljoen (2019:

€ 3,1 miljoen). Dit betekent dat de schadelast gemiddeld 9 van de 10 jaar gelijk of minder is dan dit bedrag.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserves van de taken. De omvang hiervan bedraagt per 31-12-2019 in totaal € 6,1 miljoen. Het weerstandsvermogen (weerstandscapaciteit/ geïdentificeerde risico's) bedraagt 2,3 per 1 januari 2020. Dit betekent dat het totaal van de risico's 2,3 keer is op te vangen door de hoogte van de algemene reserve.

Deze resultaten zijn vervolgens getoetst aan een beoordelingsmodel dat is ontwikkeld door de Universiteit Twente. Hiermee kan aan de hoogte van het weerstandsvermogen een oordeel worden gegeven. Het vastgestelde beleid is dat de omvang van het weerstandsvermogen (algemene reserves) minimaal voldoende (1 tot 1,4x de risico omvang) en maximaal ruim voldoende (1,4 x tot 2 x de risico omvang) dient te zijn. Op grond daarvan wordt voorgesteld de algemene reserve af te romen tot € 5,4 miljoen (ruim voldoende) en € 0,7 miljoen toe te voegen aan de egalisereserves.

1.9 Risicoparagraaf

De risicoparagraaf gaat in op de actuele risico's ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2019.

Hoofdkantoor WSRL

Vloeren

Medio 2017 is in Eindhoven een parkeergarage in aanbouw ingestort. Naar de oorzaak hiervan is onderzoek gedaan. De betreffende vloerconstructie is in veel gebouwen in Nederland gebruikt, daarom heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een stappenplan opgesteld om de constructieve veiligheid van constructies waarin breedplaatvloeren zijn toegepast te beoordelen. De vloerconstructie van het hoofdkantoor van WSRL is uitgevoerd met een constructie die vergelijkbaar is met die van de parkeergarage in Eindhoven. Uit specifiek onderzoek dat uitgevoerd is naar het hoofdkantoor blijkt dat het gebouw veilig is en gebruikt kan blijven worden op dezelfde wijze als tot nu toe. Uit het onderzoeksrapport blijkt wel dat het gebouw niet aan de geldende normen voldoet.

Vorenstaande is voor het ministerie aanleiding geweest te gaan onderzoeken of de geldende normen moeten worden aangepast en/of versterkende maatregelen moeten worden uitgevoerd. De resultaten zijn medio 2019 bekend geworden. WSRL heeft in de tweede helft van 2019 het hoofdkantoor getoetst aan de nieuwe normen. Uit deze toetsing is naar voren gekomen dat circa driekwart van de vloeren in het hoofdkantoor moet worden verstevigd om weer aan de normen te voldoen.

Dak vleugel 4^E

Tijdens het eerste onderzoek naar de sterkte van de breedplaatvloeren is geconstateerd dat het dak van vleugel 4^E ernstig is gedelamineerd. Dit is een traditionele dakconstructie, waaraan alle onderliggende verdiepingen zijn opgehangen. Ook hier is de veiligheid niet in het geding, maar het dak dient wel te worden gerepareerd. De uitvoering hiervan is voorzien in 2020.

Buitengevels

Sinds de ingebruikname van het gebouw worden gemiddeld eenmaal per jaar knallen gehoord en/of trillingen gevoeld in het gebouw. Het waterschap heeft TNO opdracht gegeven onderzoek te doen naar de herkomst van deze knallen en trillingen. Deze knallen en trillingen hebben geen relatie met de breedplaatvloeren en het gedelamineerde dak van vleugel 4^E. De oorzaak ligt in een constructiefout in de buitengevels. Ook hier is de veiligheid niet in het geding, maar dit behoeft wel reparatie.

Kosten en aansprakelijkheid

Het verstevigen van de breedplaatvloeren op de locaties in het gebouw die daarvoor in aanmerking komen, het repareren van het dak van vleugel 4^E en het repareren van de buitengevels worden in de eerste helft van 2020 nader uitgewerkt en begroot. In de begroting 2020 is hiervoor een bedrag opgenomen van € 1,0 miljoen. Naar verwachting zal dit bedrag naar boven moeten worden bijgesteld.

Met de aannemer van het hoofdkantoor heeft overleg plaatsgevonden over alle drie de gebreken. Hoewel de garantietermijn van het gebouw is verstreken, is de aannemer bereid op een nader te bepalen wijze mee te werken aan een oplossing. De versterkingsmaatregelen van de vloeren, de reparatie van het dak van vleugel 4^E en de reparatie van de buitengevels zullen zoveel mogelijk worden gecombineerd met andere reparatie- en/of onderhoudswerkzaamheden, waaronder de voorziene gefaseerde update van het kantoorconcept.

Vervallen vrijstelling afvalstoffenheffing

Het voornemen van het kabinet om de vrijstelling op de afvalstoffenheffing op het (mono) verbranden van zuiveringsslib te laten vervallen, heeft een grote invloed op het slibverwerkingstarief voor de waterschappen. Het financiële effect voor waterschap Rivierenland bedraagt indicatief € 0,8 miljoen per jaar. De Unie van Waterschappen heeft in dit kader de afgelopen periode contact gehad met het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Op basis van dit contact is duidelijk geworden dat de vrijstelling op termijn komt te vervallen. De voornaamste reden om de vrijstelling af te schaffen lijkt te liggen in het feit dat via deze route fosfaat niet teruggewonnen kan worden. Overigens is, zodra de vrijstelling komt te vervallen, sprake van het rondpompen van overheidsgeld, hetgeen niet wenselijk is.

Als datum waarop de vrijstelling komt te vervallen, is destijds 1 januari 2021 genoemd, maar op basis van informatie, verkregen van enkele waterschappen, blijft de Unie van Waterschappen in overleg met de betrokken ministeries met als doel om deze ministeries ervan te overtuigen dat de afschaffing van de vrijstelling pas per 1 januari 2023 gerealiseerd zou moeten worden. Wat de daadwerkelijke datum van afschaffing gaat worden, is op dit moment echter nog ongewis.

Koepelvrijstelling

Op dit moment loopt, naar aanleiding van enkele uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie, een discussie of de koepelvrijstelling in de BTW beperkter moet worden toegepast dan tot nu toe gebruikelijk was. Het gaat om de uitleg of de koepelvrijstelling in de BTW alleen geldt voor de in de BTW richtlijn met name genoemde activiteiten. Door deze uitspraken zou de koepelvrijstelling alleen nog maar voor specifiek benoemde prestaties van algemeen belang gelden, zoals medische zorg, ziekenhuisverpleging, maatschappelijk werk en sociale zekerheid, prestaties door bejaarden-tehuizen en het geven van onderwijs. Daardoor zou deze vrijstelling, zoals die in Nederland wordt toegepast, sterk worden ingeperkt. De zorg voor een goede en veilige waterhuishouding zou bijvoorbeeld niet meer als prestatie van algemeen belang gelden. Als gevolg daarvan zouden typische waterschapstaken en belastingheffing en -inning, die niet zelfstandig door het waterschap maar bijvoorbeeld met andere overheden in de vorm van een gemeenschappelijke regeling (GR) worden uitgevoerd, niet meer onder de koepelvrijstelling vallen, met als gevolg dat de bijdrage van het waterschap in de uitvoeringskosten van de GR met 21% wordt verhoogd.

Vanuit de Unie van Waterschappen is aangegeven dat deze nadelige financiële consequenties ongewenste gevolgen hebben voor de samenwerking tussen overheden. De Staatssecretaris heeft op 7 juni 2018 aangegeven dat het kabinet, samen met andere Europese lidstaten, zich hard gaat maken voor reparatie via Europese regelgeving. In dat verband is namens het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Ministerie van Financiën (in overleg met de Unie van Waterschappen, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten) in het najaar van 2018 een onderzoek uitgevoerd naar de impact van de mogelijk inperking van de koepelvrijstelling. In afwachting van reparatie via Europese regelgeving is de eerder aangekondigde

inperking van de koepelvrijstelling per 1 januari 2019 opgeschort. Wel blijkt dat de Belastinginspecteurs hier verschillend mee omgaan. Specifiek voor het Waterschapshuis is deze koepelvrijstelling met ingang van 2019 komen te vervallen. Het Waterschapshuis gaat hier tegen in beroep. Het toepassen van de koepelvrijstelling is door een uitspraak van de Hoge Raad van vorig jaar (12 juli 2019, zaaknummer 17/03824) verder onder druk komen te staan. Ten aanzien van het voorgaande zijn momenteel echter geen nieuwe ontwikkelingen te melden.

Gerechtelijke procedures en schadeclaims

Ten tijde van het opstellen van deze risicoparagraaf ten behoeve van de jaarrekening 2019 loopt een aantal gerechtelijke procedures en zijn er schadeclaims in behandeling bij het waterschap, hetgeen ertoe kan leiden dat het waterschap daarvoor uiteindelijk aansprakelijk is en tot betaling van deze financiële claims over zal moeten gaan.

Op dit moment zijn er 4 claims van derden, waarbij het waterschap partij is, in behandeling bij het waterschap dan wel bij verschillende gerechtelijke instanties (Rechtbank, Raad van Arbitrage en Centrale Raad van Beroep). Op basis van deze claims c.q. procedures is een inschatting gemaakt van het financiële risico voor het waterschap. Dit risico wordt op dit moment in totaliteit geschat op circa € 30.000.

Het waterschap is gedagvaard door een partij die meent dat het waterschap een overeenkomst niet is nagekomen. Volgens deze partij heeft hij nog recht op een schadevergoeding van circa € 1 miljoen. De zitting bij de rechtbank is op 6 mei 2020. Bewijstechnisch staat de wederpartij niet sterk. De verwachting is dan ook dat de claim zal worden afgewezen.

De problematiek rond PFAS

PFAS in de (water)bodem is een groot en actueel probleem. PFAS zijn giftige gefluoreerde koolwaterstoffen die niet afbreken en, in hoge concentraties, zeer schadelijke gevolgen kunnen hebben voor mens, dier en milieu. Stoffen die binnen deze stofgroep vallen zijn PFOS, PFOA en GenX. PFAS zijn toegepast in vele producten. Dankzij de specifieke werking (waterafstotend en thermisch zeer stabiel) is het door vele fabrikanten gebruikt. Denk bijvoorbeeld aan de teflonlaag in een pan, de stof die werd toegevoegd in blusmiddelen en waterafstotende spray voor kleding. Daarom vindt er op dit moment volop onderzoek plaats naar deze niet genormeerde ‘nieuwe’ stoffen en is er een begin gemaakt met het opstellen van richtlijnen over hoe om te gaan met PFAS houdende grond en baggerspecie.

In het eerste halfjaar van 2019 zijn veel waterbodemonderzoeken opnieuw uitgevoerd om het PFAS-gehalte te bepalen. Deze analyses waren niet voorzien. Dit betekent dat voor vijf baggerprojecten in het voorjaar 2019 extra bemonsteringen en chemische analyses zijn uitgevoerd. Deze gemaakte extra kosten van € 625.000 zijn in 2019 gefinancierd uit de voorziening Baggeren. De rijksoverheid heeft in juli een tijdelijk handelingskader uitgebracht. Uit dit handelingskader vloeit voort dat per 1 juli 2019 standaard geanalyseerd moet worden op PFAS. Dit brengt voor de komende jaren structureel extra kosten voor monsternamen en analyses met zich mee. Voor de lange termijn vanaf 2020 worden structurele meerkosten van ca. € 200.000 per jaar verwacht. Dit zal worden verwerkt in de voorjaarsnota 2020.

Vervallen van programma aanpak stikstof (PAS)

De Raad van State heeft het gebruik van de Programmatistische Aanpak Stikstof (PAS) als kader voor toestemmingsbesluiten voor activiteiten in en om Natura 2000 gebieden verboden. Door de regering is inmiddels een noodwet ingediend en aangenomen die ruimte biedt voor het bouwen van 75.000 woningen en 7 infrastructurele projecten van het Rijk. Tevens zijn de provincies opgeroepen om het natuurherstel in de N2000 gebieden voortvarend ter hand te nemen en daar een gebiedsgerichte aanpak voor te hanteren. De provincies moeten een stikstof register bijhouden dat de toe- en

afname van de stikstof depositie op een N2000 gebied registreert. Tevens is het de bedoeling om een stikstofbank op te richten waaruit GS rechten kan toekennen aan activiteiten. Al deze maatregelen, behoudens de noodwet, zullen pas op termijn (2 jr) invloed hebben.

De vergunningverlening in het kader van de Nbw is per oktober 2019 weer hervat. Het handelingsperspectief en de uitwerking daarvan biedt echter alleen ruimte voor nieuwe activiteiten binnen de invloedssfeer van een Natura 2000 gebied indien voldaan wordt aan nul depositie. Daartoe moet een individuele passende beoordeling worden gedaan. De instrumenten zijn interne en externe saldering, ecologische beoordeling of ADC-toets. Voor veel van de waterschapswerken/projecten betekent het dat vooralsnog geen vergunning verkregen kan worden.

Voor de lopende projecten van ons waterschap leidt dit tot het risico van vertraging. Hiervoor worden door de projecten beheersmaatregelen getroffen. Om de grotere infrastructurele werken mogelijk te maken (o.a. HWBP) is externe saldering een mogelijkheid. Momenteel is nog onduidelijk of er voldoende stikstofrechten en/of depositie reductie verkrijgbaar is. De kosten van de projecten zullen door de stikstof problematiek wel toenemen. Ook zijn we in overleg met de provincies om de vertraging voor de projecten te beperken. Overigens heeft de Minister aangegeven dat beheer- en onderhoudsactiviteiten niet onder de werking vallen van de uitspraak van de Raad van State.

Golfbaan Spijk

De aanleg van een golfbaan in Spijk, gemeente West Betuwe, met staalslakken heeft geleid tot verontreiniging van het oppervlaktewater, het grondwater en de bodem ter plaatse. De werkzaamheden zijn in maart 2019 door de gemeente stilgelegd. Sindsdien is de calamiteiten organisatie van waterschap Rivierenland actief. Voor het opruimen van de verontreiniging zijn er op hoofdlijnen twee scenario's mogelijk, het afvoeren van de slakken en het terrein saneren of het ter plekke geïsoleerd en gecontroleerd verwerken van de slakken en het terrein saneren. Opdrachtgever, gemeente, provincie en waterschap zijn in overleg over het vervolgtraject. Er is een risico dat de aannemer en de eigenaar niet aan hun (financiële) verplichtingen kunnen voldoen. Alsdan komen de kosten voor de betrokken overheden.

Andere energietarieven a.g.v. Klimaatakkoord

Het nationaal klimaatakkoord is goedgekeurd. De goedkeuring heeft voor de waterschappen financiële gevolgen. Het standpunt in het klimaatakkoord is dat de vervuiler betaalt en de consument wordt ontlast. Hierdoor zijn er maatregelen genomen en zijn de tarieven voor zowel de energiebelasting als voor de opslag duurzame energie (ODE) aangepast. Zo is de energiebelasting voor elektra voor zowel de consument als zakelijke klant met enkele procenten verlaagd maar de energiebelasting voor gas is verhoogd. De ODE voor zowel elektra als gas is daarentegen verhoogd. Dit houdt in dat voor elke verbruikte kWh en m3 gas een vergoeding duurzame energie betaald dient te worden. Gevolg is dat de energiebelasting in totaliteit met € 27.000 wordt verlaagd naar € 740.000 in 2020. De ODE wordt in totaliteit verhoogd met € 547.000 naar € 911.000 in 2020.

Mogelijke impact coronacrisis

Begin 2020 is de wereld geconfronteerd met het Coronavirus COVID-19. Ook de activiteiten van waterschap Rivierenland worden door deze crisis geraakt. Conform de landelijke richtlijnen werken medewerkers vanaf medio maart 2020 zo veel mogelijk thuis. Waterschap Rivierenland volgt hierbij de richtlijnen van het Rijk, de Unie van Waterschappen en het RIVM. Op het moment van afronding van de Jaarstukken 2019 is nog veel onzeker, zoals hoe lang de crisis zal duren, en hoe zwaar de activiteiten van waterschap Rivierenland worden geraakt. De (financiële) consequenties van de uitbraak van het coronavirus COVID-19 zijn in dit stadium nog niet te overzien.

In het Actieteam Water (ACW) – Corona is inzichtelijk gemaakt wat de minimale bezetting is om de vitale processen uit te voeren, waarbij een onderscheid is gemaakt naar de duur. Dagelijks monitort

het ACW het algemene ziekteverzuim van de organisatie, het aantal ziektemelding in de afdelingen in de vitale bezetting en de actuele bezetting.

Een beperkte financiële analyse eind maart 2020 laat zien dat de financiële impact van het Coronavirus vooralsnog te overzien is. Vanuit de Unie van Waterschappen is aangegeven dat coulant wordt omgesprongen met verzoeken tot uitstel van betalingen van waterschapsbelasting. Het stilvallen van bedrijfsactiviteiten en eventuele faillissementen kunnen leiden tot lagere belastinginkomsten in 2020 en verder. Op het niet of vertraagd kunnen uitvoeren van geplande werkzaamheden is nu nog geen zicht. Momenteel is nog niet in te schatten wat dit financieel betekent. Gelet op onze financiële positie wordt de continuïteit van het waterschap niet geraakt.

1.10 Financiering

Inleiding

Het treasurybeleid van waterschap Rivierenland is vastgelegd in de verordening op de beleids- en verantwoordingsfunctie. De verordening beoogt het financieringsbeleid transparant te maken waarbij de risico's zo goed mogelijk worden beheerst binnen de vastgestelde kaders.

Externe en interne ontwikkelingen

Renteontwikkeling en rentevisie

Korte rente

In 2019 was er onverminderd sprake van een zeer laag renteniveau voor zowel kort als lang geld. De rente die het waterschap betaalt voor roodstand in rekening courant NWB bedroeg geheel 2019 0,00%. De rente op (1 maands)- kasgeld schommelde in 2019 rond de -0,4%.

Lange rente

Begin 2019 bedroeg de rente op een 10 jaar fixe lening bij de NWB 1,2%. In de loop van het jaar is de rente verder gedaald. De rente bedroeg eind 2019 0,5%.

De verwachting is dat de kapitaalmarktrente het komend jaar niet veel zal wijzigen en onverminderd laag zal blijven.

Rentevisie

Aangezien de rente op kort geld (≤ 1 jaar) lager is dan de rente op lang geld (> 1 jaar), is het beleid er op gericht om maximaal gebruik te maken van de ruimte die de kasgeldlimiet biedt. Dit betekent dat de financieringsbehoefte met lang geld wordt afgedekt op het moment dat er sprake is van een structureel financieringstekort dat groter is dan de kasgeldlimiet van € 49,3 miljoen.

Financieringsovereenkomst met de Europese Investeringsbank

Waterschap Rivierenland en de Europese Investeringsbank zijn op 15 oktober 2019 een financieringsovereenkomst aangegaan van maximaal honderd miljoen euro. Met het aangaan van de overeenkomst met de EIB krijgt waterschap Rivierenland de mogelijkheid tegen gunstige condities de langlopende financieringsbehoefte tot een bedrag van € 100 miljoen af te dekken. De procedure voor het aangaan van een transactie wijzigt niet met het ondertekenen van de overeenkomst. Nog steeds zullen meerdere partijen uitgenodigd worden om een aanbieding te doen. De transactie wordt aangegaan met de partij met de economisch meest gunstige aanbieding.

Gerealiseerde transacties 2019

Kortlopende financiering

Bij het afdekken van de tijdelijke financieringsbehoefte is, gezien de lage rentestand voor korte financiering, maximaal gebruik gemaakt van de mogelijkheid van korte financiering binnen de kaders van de Wet Fido. De afdekking van de tijdelijke financieringsbehoefte in 2019 heeft plaatsgevonden binnen de rekening courantlimiet van de NWB (€ 50 miljoen) en door middel van verschillende kasgeldleningen van € 30 miljoen vanaf 25 april 2019 lopende tot 5 februari 2020. De rentetarieven van de kasgeldleningen lagen tussen de -0,385% en -0,485%. Hiermee is een renteopbrengst van circa € 100.000 gerealiseerd.

Waterschap Rivierenland is het gehele jaar binnen de kasgeldlimiet (Wet Fido) van € 49,3 miljoen gebleven.

Nieuw afgesloten langlopende financiering 2019

Op basis van de liquiditeitsprognose van de begroting 2019 zou er in 2019 een bedrag van € 39,5 miljoen aan langlopende leningen aangetrokken moeten worden. Per 29 november 2019 is een langlopende (lineaire) lening met een looptijd van 10 jaar en een hoofdsom € 37 miljoen bij de NWB aangetrokken tegen een rentepercentage van -0,07%.

Herziening kredietopslagen basisrenteleningen

In de leningenportefeuille zijn een viertal basisrenteleningen opgenomen waarvan de kredietopslag in 2019 is herzien. De looptijd van de kredietopslag is zodanig gekozen dat deze past in de vervalkalender van de leningenportefeuille. Voor de basisrenteleningen waarvan de kredietopslag moest worden herzien in 2019 is het kredietopslag percentage uitgekomen op respectievelijk 0,02% en 0,17%, ruim binnen het mandaat van 0,50%.

Herstructurering leningenportefeuille

In overleg met de NWB is in het vierde kwartaal van 2019 onderzocht in hoeverre een herstructurering van de huidige leningenportefeuille mogelijk is. Uitgangspunten daarbij waren:

- Beperken van het renterisico;
- Reduceren van het aantal leningen;
- Afstemming op de levensduur van de activa;
- Verlagen jaarlijkse rentelasten.

De huidige leningenportefeuille heeft een boekwaarde per ultimo 2019 van circa € 436 miljoen en bestaat uit 43 relatief kleine leningen, waarvan 39 bij de NWB. De meerjarige financieringsbehoefte geeft aan dat in de periode 2020-2024 voor een totaalbedrag van circa € 189 miljoen afgedekt moet worden met langlopende financieringsmiddelen. De boekwaarde van de langlopende leningen neemt toe tot circa € 540 miljoen ultimo 2024.

Van de huidige leningenportefeuille wordt circa € 238 miljoen (60%) afgelost tot en met 2030. Over de herfinanciering hiervan loopt het waterschap renterisico.

Om dit risico gedeeltelijk af te dekken is de bestaande leningenportefeuille geherstructureerd. Hierbij is van de leningen die in de herstructurering zijn betrokken de marktwaarde berekend. Deze marktwaarde ligt vanwege de huidige lage rentestand hoger dan de huidige boekwaarde. Het verschil tussen de marktwaarde en de boekwaarde (agio) is verdisconteerd in de rentecoupon van de nieuwe leningen. De nieuwe leningen hebben een langere looptijd, afgestemd op de vervalkalender van de leningenportefeuille en de boekwaarde van de te financieren activa. Op deze manier is het renterisico beperkt.

Van alle leningen van de NWB is beoordeeld in hoeverre zij betrokken kunnen worden in de herstructurering. Uiteindelijk zijn 18 leningen in de herstructurering meegenomen. (11 lineair, 4 annuïtair en 3 fixe) met rentepercentages variërend van 2,543% tot 7,100%. De boekwaarde van de in de herstructurering betrokken leningen bedraagt circa € 134 miljoen.

Per 16 december 2019 is de herstructurering van de leningenportefeuille van waterschap Rivierenland geëffectueerd. Als gevolg hiervan neemt de rentelast in de komende meerjaren periode (2020-2024) af met circa € 9,4 miljoen.

2020	€ 2,2 miljoen
2021	€ 2,0 miljoen
2022	€ 1,9 miljoen
2023	€ 1,8 miljoen
2024	€ 1,5 miljoen

Externe toetsing door de toezichthouder

De provincie Gelderland is ingevolge de Wet Fido aangewezen als toezichthouder. Zij toetst of het waterschap voldoet aan de normen zoals gesteld in deze wet. Hierbij zijn de volgende wettelijke normen te onderscheiden, drempel schatkistbankieren de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Drempel schatkistbankieren

Decentrale overheden moeten hun overtollige (liquide) middelen aanhouden in 's Rijks schatkist. Wel is sprake van een drempelbedrag. Indien overtollige middelen de omvang van de drempel niet overschrijden, mogen die middelen buiten de schatkist worden gehouden. De hoogte van deze drempel bedraagt 0,75% van het begrotingstotaal.

De rekening-courant met de NWB is zodanig ingericht dat een overtollig saldo dagelijks wordt afgeroomd ten gunste van de schatkistrekening. Waterschap Rivierenland houdt geen middelen buiten de schatkist aan.

Renterisiconorm

De renterisiconorm beoogt een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat het risico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen beperkt blijft. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het waterschap bij aanvang van het betreffende jaar en bedraagt voor 2019 € 64,2 miljoen. De totale aflossingsverplichting van waterschap Rivierenland bedraagt in 2019 € 51,7 miljoen (reguliere aflossing € 8,7 miljoen en herziening kredietopslag basisrenteleningen die in 2019 vervallen € 43 miljoen). Daarmee blijft waterschap Rivierenland ruim binnen de renterisiconorm.

In bijlage 10 is een overzicht opgenomen van de stand van zaken m.b.t. liquiditeitspositie en het renterisico op vaste schuld.

1.11 Subsidieparagraaf

Algemeen

Het waterschap probeert, daar waar mogelijk en daar waar de lasten opwegen tegen de baten, gebruik te maken van de mogelijkheden tot het verkrijgen van externe subsidies. In de voorstellen voor investeringsprojecten aan het bestuur wordt daartoe een subsidieparagraaf opgenomen. Hierin wordt de gemaakte afweging duidelijk zichtbaar gemaakt. Ten behoeve van de bewaking en naleving van subsidievoorwaarden en het compleet maken van het subsidiedossier is een subsidieregister ingericht.

Dijkversterkingsprogramma

Het nu in de afrondingsfase verkerende Hoogwaterbeschermingsprogramma-2 (HWBP-2) kent voor WSRL nog 1 project 'KIS Fase 2'. Een fase 2 project is een regeling waarbij enkele restpunten niet afgekocht kunnen worden en daarmee 100% subsidiabel blijven. Het dijkversterkingsproject KIS wordt in de loop van 2020 afgerond en daarmee wordt aan het team decharge verleend en het project zal worden overgedragen naar de beheerders.

In 2014 is het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) gestart. Dit programma voorziet in het algemeen in 90% subsidiering van de versterkingskosten van de bij de veiligheidsbeoordeling afgekeurde dijken. Voor innovatieve (onderdelen van) projecten is 100% subsidie mogelijk. Het betreft een voortschrijdend programma tot en met 2050 dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Door de nieuwe (en strengere) normering voor onze dijken zal de komende decennia een groot deel van onze primaire waterkeringen moeten worden versterkt. Ieder HWBP-project kent verschillende fasen: de Verkenningsfase, de Planuitwerkingsfase en de Realisatiefase. Optioneel kan een vierde fase, de Voorverkenningfase, worden toegevoegd. In een voorverkenningfase wordt op basis van de Waterveiligheidsbeoordeling en andere criteria de scope van het versterkingsproject bepaald. Aan het begin van een projectfase wordt op basis van een plan van aanpak, met daarbij onder andere ook een kostenraming en risicodossier, de hoogte van de subsidie vastgesteld en uitgekeerd. Het risico van overschrijding van het budget ligt bij het waterschap.

Het algemeen bestuur heeft op 24 juni 2016 de geactualiseerde nota weerstandsvermogen, risico-management, reserves en voorzieningen vastgesteld. In het kader van de HWBP-projecten is daarbij vastgesteld dat de beheersing van de uitvoeringskosten en het managen van de risico's van kostenoverschrijding onderdeel zijn van de reguliere bedrijfsvoering en niet wezenlijk anders dan andere investeringsprojecten. Om deze reden is geen sprake van een hoger risico op overschrijding.

In de geactualiseerde meerjareninvesteringsraming (2019-2024) is voor een bedrag van € 638,7 miljoen aan subsidies opgenomen. Het belangrijkste aandeel van deze subsidies heeft betrekking op waterkeringen in het kader van de planvoorbereiding en uitvoering van de primaire dijkversterkingen (€ 602,1 miljoen). De overige subsidiestromen hebben voornamelijk betrekking op watersystemen en vloeien onder meer voort uit de Waterovereenkomst Gelderland, de bestuursovereenkomst met de provincie Noord-Brabant en KRW-subsidies (POP3).

1.12 Verbonden partijen

Waterschap Rivierenland heeft bestuurlijke en financiële belangen in partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen en (andere) rechtspersonen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor het waterschap. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Het betreft de volgende verbonden partijen:

- Gemeenschappelijke regeling Belasting Samenwerking Rivierenland (BSR)
- Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis
- Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009
- Gemeenschappelijke regeling Park Lingezege
- Gemeenschappelijke regeling Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard
- Gemeenschappelijke regeling Aquon 2011
- Waterschapsbank N.V (NWB)

Visie op verbonden partijen

Deelname aan verbonden partijen is een manier om waterschapsdoelen te bereiken. Daarbij heeft het algemeen bestuur een kader stellende en controlerende taak (toezicht) met betrekking tot de doelstellingen. Kernvragen daarbij zijn dan bijvoorbeeld of de doelstellingen van de verbonden partij nog corresponderen met die van het waterschap en of die doelstellingen via de verbonden partijen wel of niet gerealiseerd worden. Daar waar de doelstellingen corresponderen en samenwerking voordeel oplevert zal de samenwerking worden gecontinueerd of gezocht. Dit voordeel kan direct zijn in minder kosten en/of betere kwaliteit maar ook indirect in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

Beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft besloten om de slibdrogingsinstallatie in Beverwijk te gaan sluiten. De besluitvorming loopt om de slibdroging door HVC uit te laten voeren en aan te haken bij de GR Slibverwerking. Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Waterschap Zuiderzeeland willen ook inzetten op het drogen van slib en verkennen de mogelijkheden om aan te sluiten bij de GR Slibverwerking.

In 2020 wordt er een nieuwe strategische studie uitgevoerd door de GR Slibverwerking. Aan het eind van 2020 volgt er een nieuw advies over de toekomst van de slibeindverwerking. De focus ligt op de slibverbrandingsinstallatie in Dordrecht. Verwacht wordt dat de GR Slibverwerking vervolgens een besluit neemt over het verlengen van de huidige slibverbrandingsinstallatie dan wel het vervangen van de installatie (al of niet met een andere technologie).

Daarnaast gaat de interne strategie van Waterschap Rivierenland voor slibeindverwerking naar verwachting in 2020 vormgegeven worden.

Gemeenschappelijke regeling Park Lingezegen

De aanleg van de waterstaatkundige infrastructuur in het beheergebied van de Gemeenschappelijke regeling Park Lingezegen zal in 2020 worden afgerond. Daarmee zijn de directe doelstellingen van Waterschap Rivierenland gerealiseerd. Overwogen wordt deelname aan deze gemeenschappelijke regeling in 2020, na de volledige afronding van de werken en overdracht van grondeigendom, te beëindigen.

Voor nadere toelichting op de afzonderlijke verbonden partijen, zie bijlage 16.

1.13 Bedrijfsvoering

Inleiding

Onder bedrijfsvoering wordt verstaan het geheel van interne organisatieonderdelen en processen die ondersteunend zijn aan de primaire processen van de waterschappen (artikel 4.21 Waterschapsbesluit). De directieraad is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de bedrijfsvoering van het waterschap en legt daarover verantwoording af aan het college van dijkgraaf en heemraden.

Doel

Waterschap Rivierenland streeft actief naar het continu verbeteren van het functioneren en daarmee de prestaties van de organisatie. De bedrijfsvoeringparagraaf heeft tot doel inzicht te geven in de initiatieven om de bedrijfsvoering naar een hoger plan te brengen. In deze bedrijfsvoeringsparagraaf staat de ambitie voor de ontwikkeling van de organisatie tot 2025.

Ambitie 2025

Waterschap Rivierenland wil zich als organisatie doorontwikkelen. De ambitie is:

- Waterschap Rivierenland is in 2025 extern georiënteerd, wendbaar en in control.
- Waterschap Rivierenland werkt in 2025 klantcentrisch, ketengericht en projectmatig.
- Waterschap Rivierenland heeft in 2025 voldoende professionele leidinggevenden en medewerkers, die duurzaam inzetbaar, mobiel en divers zijn.
- Waterschap Rivierenland beschikt in 2025 over een organisatie inrichting en een bedrijfscultuur die zijn afgestemd op de opgaven waarvoor zij staat.

Pijlers organisatieontwikkeling

De organisatieontwikkeling die wordt aangeduid met de term Horizon2025 stoelt op twee belangrijke pijlers:

Opdracht 1) De basis op orde houden

Bij de basis op orde houden gaat het om het nemen van maatregelen die leiden tot een efficiënte en effectieve ondersteuning van de primaire taken.

Opdracht 2) Bewegingen accommoderen

Het waterschap moet voortdurend inspelen op externe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, nieuwe wetgeving (bv. Omgevingswet, Privacywet), een vergrijzende arbeidsmarkt, nieuwe ICT technologie en cybercrime. Dit vraagt een wendbare organisatie, die extern gericht is en flexibel en creatief opereert. Grote ontwikkelingen waar we de komende tijd op in willen spelen zijn:

- Omgevingswet
- Digitale transformatie
- Bestuurlijke vernieuwing

In het programma middelen worden deze ontwikkelingen verder toegelicht.

Organisatieontwikkeling Horizon 2025

Om horizon 2025 handen en voeten te geven zijn de volgende ontwikkel-facetten benoemd:

- **Structuur en processen:** als we in 2025 de omschreven organisatie willen zijn moeten onze organisatiestructuur en de inrichting van onze projecten, programma's en processen daarop afgestemd zijn.
- **HR:** als we in 2025 de omschreven organisatie willen zijn moeten onze medewerkers zich in die richting ontwikkeld hebben (taak-fit zijn en culture-fit zijn). Dat geldt ook voor nieuwe WSRL-ers.
- **Klant en Omgeving:** als we in 2025 de omschreven organisatie willen zijn moeten we exact weten wie onze omgeving en klanten zijn, wat onze (klant)relatie met hen is, wat zij van ons verwachten en daar onze relatie met hen op aanpassen.
- **Cultuur:** als we in 2025 de omschreven organisatie willen zijn moeten houding en gedrag van medewerkers, onze gewoonten, de sturing, waardering en regels en procedures daarmee in lijn zijn.

Structuur en processen: doelmatige en doeltreffende organisatie

Waterschap Rivierenland is een uitvoeringsorganisatie die stuurt op het leveren van goede prestaties tegen zo laag mogelijke kosten. Waterschap Rivierenland werkt procesgericht, projectmatig en programmatisch en streeft op deze sturingslijnen de komende jaren een hoger niveau na.

Voor het verbeteren van onze processturing is assetmanagement/ketengericht werken geïntroduceerd gericht op het risico gestuurd beheren van de waterinfrastructuur. Jaarlijks wordt een interne positiebepaling uitgevoerd als 'verbetermotor' voor de organisatie.

Gezien het omvangrijke investeringsvolume van het waterschap en het belang hiervan voor o.a.

uitvoering van het Waterbeheerprogramma (WBP), het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het gebiedsprogramma A5H is beheersing van de projectrealisatie een continue speerpunt. De ambitie is om de investeringsprojecten structureel te realiseren binnen een bandbreedte van 90-110% van de begroting.

Human Resources: strategische personeelsplanning

Met alleen het optimaliseren van processen en structuren redden we het niet. De kwaliteit van mensen maakt het verschil tussen een goede en een geweldige organisatie. Ook onze medewerkers moeten 'veranderproof' zijn, wat zoveel betekent als dat veranderingen voor niemand een bedreiging vormen, maar gezien worden als kansen voor verdere ontwikkeling om steeds beter te worden. Zowel de werkgever als de werknemer heeft baat bij een personeelsbestand dat 'fit' is en blijft voor de toekomst. Het totale arbeidzame leven met plezier in passend werk of met andere woorden: blij(f) aan het werk. Talenten, kennis en vaardigheden worden optimaal benut en ingezet. Daarbij wordt gewerkt aan het duurzaam inzetbaar houden van onze medewerkers over de as van diversiteit, mobiliteit en gezondheid.

Bij het ontwikkelen van onze organisatie is het aantrekken van de juiste nieuwe medewerkers ook van groot belang. Onder de juiste mensen verstaan we niet alleen medewerkers die de taak goed kunnen uitvoeren (taak-fit zijn), maar ook mensen die beschikken over het juiste DNA (cultuur-fit). Ook voor Waterschap Rivierenland is de 'war on talent' steeds meer voelbaar. Diverse vacatures blijven langer vacant en wij moeten steeds meer ons best doen om nieuwe medewerkers te krijgen. We blijven dan ook bouwen aan een sterk werkgeversmerk online en offline en professionaliseren continue onze werving en selectie.

Klant en Omgeving: betere dienstverlening

Als we in 2025 een wendbare organisatie willen zijn en een organisatie die echt van buiten naar binnen denkt moeten we exact weten wie onze omgeving en klanten zijn, wat onze (klant)relatie met hen is, wat zij van ons verwachten en daar onze dienstverlening op aanpassen. Een organisatie die echt van buiten naar binnen denkt, gaat niet uit van interne processen en automatiseringssystemen, maar gaat uit van de beleving van de klant. Los van onze eigen organisatie-ambitie zijn er verschillende ontwikkelingen die de urgentie van een betere dienstverlening van de overheid benadrukken. Een van die ontwikkelingen is de omgevingswet die op 1 januari 2021 in werking treedt.

Cultuur

De opdracht voor deelprogramma Cultuur is dat houding en gedrag van medewerkers, onze gewoonten, de sturing, waardering en regels en procedures in lijn worden gebracht met de 7 kenmerken die we voor onze organisatie in 2025 hebben geformuleerd:

1. De missie verbindt ons en is in lijn met strategie, sturing en cultuur
2. De verantwoordelijkheid ligt zo laag mogelijk
3. We organiseren ons naar het doel
4. We werken vanuit verantwoordelijkheid, vertrouwen en vrijheid
5. Diversiteit en inclusie zijn de basis
6. We verbeteren voortdurend en leren door te experimenteren
7. Onze blik is open en naar buiten gericht

Naast de vier ontwikkelfacetten onder deelprogramma's is informatievoorziening van groot belang voor het ontwikkelen van onze organisatie. Zoals gezegd is dit een belangrijke randvoorwaarde voor beide opdrachten waar we voor staan: De basis op orde houden en Bewegingen accommoderen.

Programma Waterdicht

Waterschap Rivierenland wil een weerbare organisatie zijn waar continuïteit van werkprocessen is geborgd en waar mensen veilig kunnen werken. Daartoe is een integraal programma opgezet. Die

richt zich op informatiebeveiliging, privacy en fysieke beveiliging. Vanuit dit programma is in 2019 aandacht besteed aan bewustwording bij medewerkers. Bewustwording ten aanzien van dreigingen van cyberaanvallen en de gevolgen die dit voor mensen kan hebben, maar vooral ook de invloed die men zelf daarop heeft. Door medewerkers bewust te maken van de risico's vergroten we de weerbaarheid en verkleinen we de kans dat WSRL getroffen wordt door een cyberaanval. De organisatie leert steeds beter om persoonsgegevens te verwerken binnen de wettelijke kaders van de AVG. Alle noodzakelijke processen en producten zijn voorhanden. Het implementeren van maatregelen, bijvoorbeeld het minimaliseren van gegevens en het naleven van bewaartermijnen, vergt nog de nodige tijd.

In 2020 zal een extra inspanning worden geleverd om aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) te voldoen. De hiervoor benodigde middelen zijn opgenomen in de begroting 2020. Beveiliging van gebouwen en personen is eveneens een punt van aandacht. Dit betreft het voldoen aan wet- en regelgeving voor brandveiligheid en explosiegevaar op alle locaties van het waterschap. Bij het uitvoeren van hun taken krijgen ambtenaren steeds vaker te maken met publieksagressie. Dat geldt ook voor medewerkers van het waterschap, met name bij werk met veel klantcontacten zoals beheer en onderhoud, muskusrattenbeheer, vergunningverlening en handhaving. Dit kan leiden tot gevaarlijke situaties, extra werkdruk en ziekteverzuim. Hiertoe is het project "passend contact" gestart.

Met het oog op goede werkomstandigheden wordt continu gewerkt aan het implementeren van Arbo wet- en regelgeving. In 2018 is een nulmeting uitgevoerd. Deze meting laat zien dat Waterschap Rivierenland voor een groot deel voldoet aan Arbowetgeving en Milieuwetgeving.

Beheersing en transparantie

Beheersing en transparantie zijn voorwaarden voor een goede taakuitvoering en verantwoording aan bestuur en toezichthouders. Onder 'in control' wordt verstaan dat de organisatiedoelen op een doelmatige, doeltreffende en rechtmatige wijze worden bereikt. Bij de jaarrekening wordt een In Control Verklaring gevoegd. Ambitie is een rapportcijfer 7 op alle relevante terreinen, waarbij harde en zachte beheersing in balans zijn.

Concerncontrol voert jaarlijks een audit jaarplan uit. Dit betreft onderzoeken naar de rechtmatigheid van de bedrijfsvoering ter ondersteuning van de accountantswerkzaamheden. Daarnaast wordt periodiek onderzoek gedaan naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het CDH gevoerde bestuur conform de betreffende verordening. Hierover wordt aan het Algemeen Bestuur gerapporteerd, zodat dit bestuursorgaan zich een oordeel kan vormen over de onderzochte aspecten.

De beleids- en verantwoordingscyclus (B&V cyclus: voorjaarsnota, begroting, bestuursrapportages en jaarrekening) is een van de belangrijkste hulpmiddelen bij het sturen en beheersen van de uitvoering van onze taken. In 2018 is een nieuw financieel systeem in gebruik genomen. In vervolg daarop is gestart met het opzetten van een nieuwe tool om informatie eenvoudiger te ontsluiten, analyses uit te voeren en rapportages op te stellen. Dit past in de lijn van continu verbeteren van de B&V cyclus met als doel de doorlooptijd voor het opstellen van de B&V documenten te verkorten, de administratieve last te verminderen en de actualiteit van de informatie te vergroten.

1.14 EMU-saldo

Wet Houdbare Overheidsfinanciën

Nederland heeft, conform in Europa gemaakte afspraken, de Europese begrotingsafspraken in de Wet Hof verankerd, zodanig dat alle lagen van de overheid gebonden zijn aan deze doelstellingen. Volgens de Europese begrotingseisen moet het structurele overheidssaldo van Nederland, het EMU-tekort, zich op de middellange termijn ontwikkelen naar evenwicht en de overheidsschuld mag niet

hoger zijn dan 60 procent BBP. Het EMU-saldo bevat de inkomsten en uitgaven van de gehele Nederlandse overheid en beheersing hiervan is daarmee ook een verantwoordelijkheid van alle lagen van de overheid. De Wet Hof is op 13 december 2013 in werking getreden.

De Minister van Financiën heeft de volgende besluiten genomen die betrekking hebben op de ruimte voor de decentrale overheden in het Nederlandse EMU-saldo voor het jaar 2019:

- De ruimte voor de centrale overheden is in 2019 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP);
- De sanctiemogelijkheden uit de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (hof) zullen niet worden toegepast;

Referentiewaarde waterschappen

De ruimte van 0,4% is verdeeld per bestuurslaag: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen.

Voor Waterschap Rivierenland bedraagt de indicatieve referentiewaarde voor 2019 € 25,9 miljoen. Het in de begroting 2019 opgenomen EMU saldo 2019 bedraagt € 48,0 miljoen. Het EMU saldo van de jaarrekening 2019 bedraagt € 43,7 miljoen.

		Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
1.	EMU/exploitatiesaldo (zonder onttrekking en toevoeging aan reserve)	-6,7	-12,3	-9,7
2.	Invloed investeringen (zie staat van vaste activa):			
	-/- bruto investeringsuitgaven	-134,9	-155,5	-144,2
	+ investeringssubsidies	71,1	71,5	63,9
	+ verkoop materiële en immateriële activa	0,0	0,0	0,2
	+ afschrijvingen	42,8	47,8	47,1
3.	Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen):			
	+ toevoeging aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	11,8	9,5	10,0
	-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-0,5	-0,5	-0,7
	-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-10,3	-8,6	-10,3
	+ evt. externe vermeerderingen van voorzieningen	0,0	0,0	0,0
4.	Invloed reserves			
	-/- betalingen rechtstreeks uit reserves	0,0	0,0	0,0
	+ evt. externe vermeerderingen van reserves	0,0	0,0	0,0
5.	Deelnemingen en aandelen			
	-/- boekwinst	0,0	0,0	0,0
	+ boekverlies	0,0	0,0	0,0
	EMU SALDO	-26,7	-48,0	-43,7

(bedragen x € 1 mln)

Realisatie EMU-saldo

In 2019 is een EMU tekort gerealiseerd van € 43,7 miljoen, dit is € 4,3 miljoen lager dan het begrote EMU tekort van € 48,0 miljoen, voornamelijk veroorzaakt door het exploitatieresultaat en de iets lagere realisatie van investeringsuitgaven. Ten opzichte van de referentiewaarde is sprake van een overschrijding van € 17,8 miljoen. De overschrijding is een rechtstreeks gevolg van de grote netto investeringsopgave van het waterschap.

1.15 Bestemming van het exploitatieresultaat 2019

Het exploitatieresultaat van € 4,8 miljoen voordelig is als onverdeeld saldo opgenomen op de balans. In de adviesnota bij de jaarstukken 2019 zijn voorstellen voor bestemming opgenomen.

2. JAARVERSLAG: PROGRAMMAVERANTWOORDING

2.1. Inleiding programma's

In dit hoofdstuk vindt u de programma's van Waterschap Rivierenland. De programma's maken duidelijk welke doelstellingen we willen bereiken, hoe het waterschap de doelstelling gaat realiseren en wat dit gaat kosten.

Programma-indeling

De programma's van Waterschap Rivierenland zijn als volgt ingedeeld:

- Waterveiligheid;
- Watersysteem;
- Waterketen;
- Wegen;
- Middelen.

Inhoud programma's

De inhoud van de programma's Waterveiligheid, Watersysteem en Waterketen sluit ook aan bij het ontwerp-Waterbeheerprogramma 2016-2021. De inhoud van het programma Wegen sluit aan bij het Beheerplan Wegen 2015-2020. In het programma Middelen wordt vooral aandacht geschonken aan aspecten van bedrijfsvoering met een externe werking (zoals klantgerichtheid). In verband met het gestelde in de Waterschapswet dat alle kosten van het waterschap zijn ondergebracht in de programma's, zijn de kosten van de bedrijfsvoering opgenomen in het programma Middelen.

Na de Waterschap verkiezingen in maart 2015 heeft het College van Dijkgraaf en Heemraden in mei 2015 een bestuursakkoord gepresenteerd. De inhoud van dit bestuursakkoord "Veilig en vernieuwend" is verwerkt in de programma's.

Na de Waterschapsverkiezingen in maart 2019 heeft het nieuwe College van Dijkgraaf en Heemraden een nieuw bestuursakkoord gepresenteerd dat op 24 mei 2019 door het Algemeen Bestuur is vastgesteld. De inhoud van dit bestuursakkoord 2019-2023 "Door water verbonden" is, daar waar ambities al concreet genoeg konden worden doorvertaald naar maatregelen, verwerkt in de programma's van de begroting 2020. De verdere uitwerking zal plaatsvinden in het nieuwe waterbeheerprogramma en de voorjaarsnota's van 2020 en 2021.

Innovatie is een taakoverstijgend onderwerp dat in alle inhoudelijke programma's aan bod komt. Innoveren is vernieuwen. Waterschap Rivierenland investeert hierin om in een omgeving die voortdurend verandert, de maatschappelijke en wettelijke opgaven doelmatig te kunnen vervullen. Het waterschap innoveert bij alle inhoudelijke programma's. De nadruk ligt op innovatie bij waterveiligheid. Hier zijn de belangen en investeringen groot.

In de begroting van waterschap Rivierenland zijn een aantal posten opgenomen die vooral bedoeld zijn voor de financiering van het waterschap. Deze posten zijn opgenomen onder de post dekkings- en financieringsmiddelen. Het betreft de volgende posten:

- onvoorzien: dit is een raming ter dekking van onvoorziene lasten;
- rente over het eigen vermogen van de egalisatie- en algemene reserves;
- belastingopbrengsten;
- opbrengst kwijtschelding en oninbaar;
- dividend en overige algemene opbrengsten;
- saldo ten gunste/laste van de egalisatiereserves.

Programmaverantwoording

De programmaverantwoording bevat de verantwoording over de realisatie van het programmaplan uit de begroting. Het biedt per programma inzicht in:

- De doelstellingen die we willen bereiken en de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd;
- de wijze waarop is getracht de doelstellingen te realiseren (wat hebben we gedaan);
- de gerealiseerde netto kosten in relatie tot de daarvoor in de begroting opgenomen bedragen;
- een analyse van de belangrijkste afwijkingen tussen de realisatie in de jaarverslaggeving en de plannen in de begroting.

Ter beoordeling van een doelstelling worden de volgende beoordelingscategorieën gehanteerd:

Groen: De doelstelling is behaald. Mogelijk is er van jaar tot jaar nog wel beheer nodig om de doelstelling blijvend te behalen. Of realisatie van de doelstelling (met een meerjarige termijn) ligt op schema. Wanneer tussentijdse doelstellingen zijn geformuleerd, dan zijn deze behaald.

Oranje: De realisering van de doelstelling ligt niet op schema. Er is een extra (financiële) inspanning nodig van het waterschap om de doelstelling tijdig te realiseren. Wanneer de doelstelling niet op schema ligt vanwege achterblijvende inspanningen van een andere partij, dan wordt met deze status de verwachting uitgedrukt dat de andere partij alsnog zal meewerken aan het tijdig realiseren van de doelstelling.

Rood: De doelstelling is niet behaald. Of de realisering van de doelstelling ligt niet op schema en het is niet mogelijk/wenselijk om de inspanning te verhogen, zodat de doelstelling alsnog wordt behaald. Wanneer de doelstelling niet op schema ligt vanwege achterblijvende inspanningen van een andere partij, dan wordt met deze status de verwachting uitgedrukt dat de andere partij niet zal meewerken aan het tijdig realiseren van de doelstelling.

Grijs: Het is (nog) niet mogelijk om de doelstelling te beoordelen, bijvoorbeeld omdat er nog niet voor de eerste keer een meting heeft plaatsgevonden om te beoordelen of de doelstelling wordt behaald. Daarnaast is aan ieder programma een analyse toegevoegd, die het verschil verklaart tussen de Begroting 2018 en de realisatie.

2.2. Programma Waterveiligheid

Visie

Waterschap Rivierenland is met zo'n 510 kilometer aan rivierdijken hét 'dijkenwaterschap' van Nederland. Een veilig riviereengebied heeft de hoogste prioriteit. Dat vraagt om grote inspanningen in de periode tot en met 2021 en daarna.

Beoogd effect

Veiligheid tegen overstromingen.

Inhoud programma

Sterke dijken en kades zijn cruciaal voor het riviereengebied. Zonder dijken zou het gebied regelmatig onder water staan en het westelijk deel zelfs permanent. Een stelsel van dijkkringen beschermt ons beheergebied tegen overstromingen vanuit de grote rivieren. Dijkkringen zijn aaneengesloten rivierdijken die een gebied omringen en beschermen. Deze rivierdijken zijn de primaire keringen. Binnen de dijkkringen zijn er dijken en kades die beschermen tegen een overstroming vanuit de Linge, de boezemwateren of de kanalen. We noemen deze dijken en kades de regionale en de overige keringen. Een deel daarvan beperkt de gevolgen van een overstroming vanuit de grote rivieren.

Waterschap Rivierenland staat de komende jaren voor een forse opgave aan dijkversterkingen, zowel bij de primaire waterkeringen als bij de regionale waterkeringen. We investeren hierin flink. Thema 1 beschrijft de doelstellingen en prestaties voor de primaire keringen. Hierbij werken we aan de uitvoering van de dijkversterkingsprojecten van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Daarbij volgen we de programmering van het HWBP.

Bij de dijkversterkingsprojecten passen we innovatieve en slimme technieken en methoden toe om de dijken doelmatig te verbeteren en de overlast voor de omgeving zoveel mogelijk te beperken. We zorgen ook dat de dijken sterk blijven door deze te beheren en te onderhouden.

Het waterschap is in het westelijk deel van het gebied verantwoordelijk voor ongeveer 240 kilometer aan kades. Het gaat om regionale keringen die beschermen tegen overstromingen vanuit de boezemwateren. In de Alblasserwaard voldoet 40 procent van deze kades niet aan de veiligheidsnorm. We gaan de regionale keringen de komende decennia verbeteren. We combineren dat met maatregelen in het watersysteem. Deze maatregelen vallen onder het gebiedsprogramma voor de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden (Gebiedsprogramma A5H). Naast het op orde brengen van de boezemkades werken we ook aan de instandhouding en bescherming van de andere typen dijken en kades. De doelstellingen en prestaties voor de regionale keringen en de overige keringen staan beschreven in thema 2.

Het derde thema beschrijft de doelstellingen en prestaties met betrekking tot de beperking van de gevolgen van overstromingen. Hiervoor werken we samen met betrokken overheden mee aan een waterrobuuste ruimtelijke inrichting en zorgen we voor een goede crisisbeheersing

Thema: 1. Primaire waterkeringen

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	1A. Alle primaire waterkeringen zijn in 2050 op orde volgens de nieuwe norm, zodat de kans op een overstroming beperkt is.	Waterschap Rivierenland werkt voortvarend aan de uitvoering van de programmering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Hierbij wordt gewerkt met de waterveiligheidsnormen die per 1 januari 2017 van kracht zijn geworden. Eind 2018 is geconstateerd dat de ramingen van de HWBP-projecten Gorinchem-Waardenburg (GoWa) en Tiel-Waardenburg (TiWa) hoger waren dan de bedragen (gebaseerd op kentallen), die binnen de programmering van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) waren opgenomen. Dit heeft volop aandacht en aan optimalisaties van dijkontwerp en ramingen wordt gewerkt. De geactualiseerde projectramingen worden opgenomen in de Voorjaarsnota 2020. Met betrekking tot de uitvoering van de 1ste beoordelingsronde overstromingskans primaire keringen (LBO 1) is inmiddels is 211 km primaire kering beoordeeld en voor versterking aangemeld bij het HWBP.

Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	1.1 Uitvoeren programma HWBP2, in 2019 afgerond.	Het laatste HWBP2 project Kinderdijk-Schoonhovenseveer (KIS) is eind 2018 formeel opgeleverd en dijkveilig verklaart. De financiële afwikkeling is in 2019 afgerond.
	1.2 Uitvoeren programma HWBP, conform programmering.	Eind 2018 is geconstateerd dat de ramingen van de HWBP-projecten Gorinchem-Waardenburg (GoWa) en Tiel-Waardenburg (TiWa) hoger waren dan de bedragen (gebaseerd op kentallen), die binnen de programmering van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) waren opgenomen. Mede naar aanleiding hiervan is een proces gestart tot optimalisatie van het dijkontwerp, teneinde te komen tot lagere projectramingen. In september 2019 zijn de nieuwe Ontwerpuitgangspunten Primaire Waterkeringen (OPW 2019) door het Algemeen Bestuur vastgesteld. Daarnaast is een proces gestart, in samenwerking met de Programmadiirectie van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma, om de bekostigings- en financieringsmogelijkheden te optimaliseren. Bij de voorjaarsnota 2020 zullen de resultaten van deze aangepaste bekostigings- en financieringsmogelijkheden en meer geactualiseerde projectramingen uitgangspunt zijn. De projecten Gameren (inclusief een innovatie met de grofzand barrière) en Vianen hebben een onherroepelijk Projectplan Waterwet en bevinden zich in de realisatiefase.

		De projecten Gorinchem-Waardenburg, Tiel-Waardenburg en Wolferen-Sprok bevinden zich in de planuitwerkingsfase. Voor met name deze projecten vormen de ontwikkelingen ten aanzien van stikstof een risico. Op programmaniveau worden in nauwe samenwerking met deze projecten de consequenties en oplossingsrichtingen in beeld gebracht. Tevens wordt intensief overleg gevoerd met de bevoegde gezagen. De projecten Neder-Betuwe en Tiel bevinden zich aan het eind van de verkenningsfase (vaststelling Voorkeursalternatief) en dienen voor de zomer 2020 de beschikkingaanvraag voor de volgende fase in. De projecten Streefkerk-Ameide en Ameide Sluis-Fort Everdingen (samen 'SAFE') werkt aan de afronding van de Voorverkenning en de beschikkingaanvraag voor de Verkenningsfase. Het project Sprok-Sterreschans en Sterreschans-Heteren bevindt zich in de voorverkenningfase. Deze wordt afgerond in 2021. Op basis van de voorverkenning worden deeltrajecten gedefinieerd die vanaf 2022 gefaseerd de verkenningsfase en volgende projectfasen zullen doorlopen.
	1.3 Innovatief en slim dijkversterken.	Waterschap Rivierenland werkt bij de dijkversterkingsprojecten aan diverse innovatieve maatregelen, zoals de toepassing van dijkvernageling en dijkdeuvels. Tevens wordt de POV Macrostabiliteit door het waterschap getrokken en participeren we actief in de Project Overstijgende Verkenning (POV) Piping, waaronder toepassing van het Verticaal Zanddicht Geotextiel en de Grof Zand Barrière. Beide POV's bevinden zich in de afrondingsfase. Vanaf 2020 wordt de Kennis- en Innovatieagenda binnen het landelijke HWBP opgezet. De huidige POV's hebben samen een voorstel voorbereid voor op deze agenda. Dit heeft nu de werktitel 'K&I Meer- en Rivierdijken' en bekijkt de problematiek vanuit een integraal/meervoudig kans op falen. Tenslotte participeren we in de POV Gebiedseigen Grond en de de POV Kabels en Leidingen. Deze POV's bevinden zich in de eindfase en worden gecontinueerd totdat de nieuwe K&I-agenda is gestart.
	1.4 Uitvoeren eerste beoordelingsronde overstromingskans primaire waterkeringen, in 2023 afgerond.	Eind 2016 is voortvarend gestart met het beoordelen van de meest urgente trajecten ten behoeve van de 1^e beoordelingsronde overstromingskans primaire waterkeringen (LBO 1). Inmiddels is voor 211 km primaire waterkering langs de Waal, tussen Gorinchem en Doornenburg, en langs de Nederrijn/Lek, tussen Streefkerk en Doornenburg, een veiligheidsoordeel opgesteld en vastgesteld door het CDH. Daarnaast is voor 12 km kering langs de Waal, tussen Ewijk en Nijmegen, een conceptoordeel ingediend bij de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

		Als gevolg van beperkte capaciteit van geotechnici en de prioriteitstelling voor optimalisatie van dijkontwerpen in het voorjaar van 2019, is vertraging opgelopen bij de beoordeling van dijktraject 16-2. Het is niet meer gelukt deze vertraging in 2019 in te lopen. In het eerste half jaar van 2020 wordt de beoordeling van de resterende trajecten boven de Waal afgerond. Dan wordt tevens gestart met het beoordelen van de overige zuidelijke Waaldijken en de noordelijke Maasdijken. Daarmee zal de vertraging naar verwachting in 2020 worden ingelopen. Het einddoel - gereed voor 2023 - is niet in gevaar.
	1.5 Beheren en onderhouden van primaire waterkeringen.	Voor wat betreft de maatregelen voor het beheren en onderhouden van primaire waterkeringen lopen de maatregelen op schema, met uitzondering van de bestrijding van muskus- en beverratten en de overdracht van het eigendom van de voorhavendijken bij de Wilhelminasluis en de Kromme Nol en. De overdracht van het eigendom van de voorhavendijken bij de Wilhelminasluis en de Kromme Nol, van Rijkswaterstaat naar Waterschap Rivierenland, verloopt moeizaam vanwege beperkte capaciteit bij Rijkswaterstaat. Met betrekking tot de Zorgplicht primaire waterkeringen worden verbeteracties vanuit de 1ste Audit door Inspectie Leefomgeving en Toezicht (ILT) uitgevoerd.

Thema 2: Regionale waterkeringen en overige waterkeringen

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	2A. De boezemkades zijn naar verwachting in 2030 op orde, zodat de kans op een overstroming beperkt is.	In 2017 is de visie op een toekomstbestendige inrichting van het watersysteem van de Alblasserwaard door het Algemeen Bestuur vastgesteld. Op basis hiervan is een programmaplan opgesteld voor het Gebiedsprogramma Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. Deze uitwerking is erop gericht de opgave van de regionale keringen in 2030 te kunnen voldoen.

Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	2.1 Uitvoeren Gebiedsprogramma Alblasserwaard en Vijfheerenlanden.	Het gebiedsprogramma Alblasserwaard en Vijfheerenlanden is uitgewerkt in verschillende programmalijnen. De focus ligt vooral op de programmalijnen ten behoeve van het onderzoeksprogramma en het uitvoeringsprogramma. Deze activiteiten vallen zowel onder het programma waterveiligheid als onder het programma watersysteem.
	2.2 Uitvoeren toetsing regionale waterkeringen conform Waterverordening Waterschap Rivierenland.	De toetsing van de regionale keringen is afgestemd op het Gebiedsprogramma A5H. Daardoor zijn de uitgangspunten voor de toetsing en het ontwerp van de kadeverbeteringsprojecten in lijn met elkaar. Vaststelling van deze uitgangspunten vindt begin 2020 plaats.
	2.3 Beheren en onderhouden van regionale en overige waterkeringen.	De maatregelen voor het beheren en onderhouden van regionale en overige waterkeringen verlopen grotendeels volgens schema, met uitzondering van het opstellen van een legger voor de kering in de Noordwaard. Deze legger kan definitief opgesteld worden als een eventuele aanwijzing en normering als regionale kering is afgerond, naar verwachting in 2021.

Thema 3: Beperking gevolgen overstromingen

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	3A. Samen met partners werken we aan een klimaatbestendiger rivierengebied middels gebiedsprocessen, een stimuleringsregeling en communicatie gericht op waterbewustzijn.	Waterschap Rivierenland is betrokken bij verschillende processen en projecten rondom klimaatadaptatie. Conform de Koers Klimaatadaptatie (vastgesteld in februari 2017) participeren we bij de initiatieven van derden en pakken we ook zelf projecten op. Dit leidt tot concrete voorstellen die bijdragen aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting. Eind 2018 is de Koers Klimaatadaptatie geëvalueerd. Deze evaluatie is begin 2019 door het Algemeen Bestuur vastgesteld.
	3B. De kans op een calamiteit of de gevolgen van een calamiteit zijn beperkt door een slagvaardig optreden van	Het calamiteitenplan is actueel, maar wordt in 2020 herzien. De calamiteitenbestrijdingsplannen voor waterkeringen zijn actueel en zijn in 2019 herzien. Vaststelling volgt begin 2020. Het bestrijdingsplan voor regionale keringen wordt geïntegreerd met het plan voor

	de calamiteitenorganisatie in nauwe samenwerking met veiligheidspartners.	wateroverlast, vanwege de inhoudelijke samenhang. De interne geoefendheid is op orde. Het netcentrisch werken is ingevoerd.
--	---	---

Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	3.1 Uitvoeren koers klimaatadaptatie.	Conform planning.
	3.2 Participeren bij initiatieven van derden.	Conform planning.
	3.3 Verder professionaliseren van de dijkbewakingsorganisatie.	De calamiteitenorganisatie is geoefend en opgeleid. De stand van zaken van de zwakste schakels per dijkkring, riviertak en boezemstelsel wordt opgenomen in Veiligheidsrapportage. Voor de afgekeurde dijkvakken worden beheermaatregelen voorbereid. Deze maatregelen worden geborgd in de calamiteitenbestrijdingsplannen.

Grote projecten programma Waterveiligheid

Grote projecten	Gereed
Dijkversterkingsproject Schoonhovenseveer-Langerak (SLA)	2019
Dijkversterkingsproject Kinderdijk-Schoonhoven (KIS)	2019
Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	2050
Gebiedsprogramma Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (A5H)	2030

Kostenontwikkeling en analyse programma Waterveiligheid

EXPLOITATIE	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Vershil	V/N
Kosten	39,2	43,2	43,3	43,7	-0,4	N
Opbrengsten	-13,6	-13,7	-13,6	-17,2	3,6	V
Te dekken kosten	25,6	29,5	29,7	26,5	3,2	V
Inzet best. Reserves	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	-
Per saldo	25,5	29,3	29,5	26,3	3,2	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Analyse resultaat 2019 op hoofdlijnen:

• De afwikkeling van de projecten Schoonhoven-Lexmond, Diefdijk en Zederik – Hagstein – Everdingen. Deze projecten zijn in samenhang beoordeeld en afgewikkeld omdat sprake is van één lumpsumsubsidie voor deze projecten.	2,8	V
• Het opknappen van de Aspersesluis is doorgeschoven naar 2020 en diverse voordelige uitvoeringsresultaten bij maaionderhoud (i)	0,3	V
• Dotatie aan voorziening groot onderhoud primaire waterkeringen voor afgeronde dijkversterkingsprojecten (i)	0,4	N
• Onderhoud primaire waterkeringen i.v.m. aanleg waterontspanners (i) (zie ook onderstaand opmerking bij onttrekking voorziening primaire waterkeringen)	0,1	N
• Lagere kapitaallasten: - lagere afschrijving i.v.m. projectrealisatie 2018 (0,2 V) - lagere rentekosten i.v.m. gunstigere financiering (0,2V)	0,4	V
• Afdelingskosten/personeelskosten: resultaat verdeling programma's zie toelichting paragraaf 1.4; - kosten per saldo (-0,5 N) - opbrengsten per saldo (0,5 V)	0,0	
• De verzekeringsuitkering voor bouw- en waterschade voor project Werkendam is hoger dan verwacht (i)	0,2	V
• Lagere urenopbrengst subsidiabele interne uren HWBP (i)	0,1	N
• Onttrekking voorziening primaire waterkeringen i.v.m. aanleg waterontspanners (i)	0,1	V

(Bedragen x € 1 mln.)

Totaaloverzicht investeringen programma Waterveiligheid

INVESTERING	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019	Vershil
Bruto	76,5	77,7	69,3	8,4
Subsidies/bijdragen	-58,5	-58,4	-50,8	-7,6
Netto	18,0	19,3	18,5	0,8

(Bedragen x € 1 mln.)

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar bijlage 12 "Toelichting bruto-investeringen per programma per beheerproduct".

2.3 Programma Watersysteem

Visie

Waterschap Rivierenland is verantwoordelijk voor voldoende en schoon water in het hele watersysteem. We zorgen zo voor een goede kwantiteit en kwaliteit van het water. Ook houden we zoveel mogelijk rekening met de belangen en opgaven van andere overheden.

Beoogd effect

Schoon en voldoende grond- en oppervlaktewater

Inhoud programma

Wij zorgen door aan- en afvoer van water voor een goed waterpeil en goede grondwatercondities. We bedienen ook zo goed mogelijk de belangen van de verschillende partijen in het gebied. Die kunnen soms verschillen. We maken onderscheid tussen normale en extreme situaties. Normaal houdt in dat het weerbeeld gebruikelijk is voor het seizoen. In die situatie werken wij aan voldoende water en schoon water. Extreem weer kan leiden tot wateroverlast of een tekort aan water. Wij treffen dan extra maatregelen. Het stedelijk gebied vraagt onze speciale aandacht. Water is belangrijk voor een gezond en prettig leefklimaat in de stad. We nemen maatregelen samen met gemeenten. Tot slot zijn er enkele specifieke functies waarmee we rekening houden en waarvoor we werkzaamheden verrichten. Voorbeelden hiervan zijn natte natuur, drinkwater, zwemwater en vaarwater.

Thema: 4. Voldoende water

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	4A. In het watersysteem is voldoende water van voldoende kwaliteit beschikbaar om de verschillende gebruiksfuncties zo goed mogelijk te faciliteren.	Op schema.
	4B. Een duurzaam beheerd grondwatersysteem met behoud van de aanwezige strategische voorraad zoet grondwater.	Op schema.
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	4.1 Actualiseren en uitvoeren peilbesluiten.	Op schema.
	4.2 Uitvoeren meerjaren-baggerprogramma.	Vanwege PFAS is er nieuwe regelgeving vanuit het ministerie. Dit heeft als consequentie dat het MJBP niet afgerond zal zijn in 2021. De baggerprojecten in 2019-2020 zullen niet geheel kunnen worden uitgevoerd.

	4.3 Uitvoeren Meerjarenplan Renovatie en automatisering van stuwen en gemalen.	De realisatie van de te vernieuwen stuwen in 2019 stond onder druk ten gevolge van de herprioritering van de capaciteit. Dit ten behoeve van het afronden van de aanpassingen als gevolg van de wateroverlast en het uitvoeren van NBW-maatregelen. NBW staat voor 'Nationaal Bestuursakkoord Water'. De NBW-opgave van het waterschap gaat over de wateroverlast-opgave die we hebben om aan de normen te voldoen. Daarbij komt dat dat de uitvoering is opgehouden door de PFAS-problematiek. Ca. 66% van de begroting is gerealiseerd of in opdracht gegeven. De rest wordt in de jaren 2020/2021 alsnog gerealiseerd.
	4.4 Beheren en onderhouden van het watersysteem.	Op schema.
	4.5 Uitvoeren grondwaterbeleidsplan.	Op schema.
	4.6 Overige maatregelen	Het gebiedsprogramma Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (A5H) is uitgewerkt in verschillende programma-lijnen. De focus ligt vooral op de programmalijnen ten behoeve van het onderzoeksprogramma en het uitvoeringsprogramma.

Thema: 5. Schoon water

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	5A. Uiterlijk in 2027 is het watersysteem ecologisch en chemisch gezond volgens geldende normen.	De uitvoering van de maatregelen verloopt conform planning. Op basis van de effecten van het uitvoeringsprogramma van de 1e planperiode (2010 t/m 2015) en een ex ante evaluatie (Planbureau voor de Leefomgeving, mei 2015) van de 2e planperiode (2016 t/m 2021) wordt algemeen geconcludeerd dat het doelbereik 2027 onder druk staat. In het KRW3 plan wordt gestreefd naar realistische doelen. Mogelijk volgt er nog een extra 4e planperiode om de doelen te realiseren.
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	5.1 Uitvoeren maatregelen 2 ^e Stroomgebiedbeheerplan (SGBP 2).	De aanleg van natuurvriendelijke oevers loopt enigszins achter op schema naar aanleiding van bundeling en aanvraag van POP3-subsidies. De realisatie van vispassages loopt achter. Er zullen in 2021 en 2022 echter veel passages gerealiseerd worden, waardoor de maatregelen binnen de planperiode worden uitgevoerd.

Thema: 6. Wateroverlast

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
---------	-------------------------	---------------------

	6A. In 2050 is het watersysteem robuust en toekomstbestendig, zodat er voldoende veerkracht is om extremen in wateraanbod op te vangen en er zo min mogelijk schade voor gebruikers optreedt.	Het watersysteem is conform de wateroverlastnormen nagenoeg op orde. De uitvoering van de laatste maatregelen is vertraagd: de laatste loodjes wegen het zwaarst. De toename in frequentie van buien boven die norm vraagt bij het thema klimaatadaptatie onze aandacht. In 2014, 2015 en 2016 zijn in ons beheergebied dergelijke regenbuien gevallen waarvan de nasleep nog steeds loopt.
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	6.1 Vergroten van waterbergingscapaciteit.	Geen uitvoering in 2019. Resterende waterbergingsopgave van 5 hectare. Ook bij de laatste projecten blijft grondverwerving de beperkende factor.
	6.2 Uitvoeren hydraulische maatregelen.	De voorbereiding van de laatste projecten heeft meer tijd gekost dan was voorzien, onder andere door het verleggen van een groot aantal kabels en leidingen. Om dit adequaat en efficiënt op te pakken is ervoor gekozen om deze werkzaamheden te coördineren met behulp van een combi-aannemer. Dit heeft tot enige vertraging geleid maar de verwachting is dat dit de uitvoering zal bespoedigen. De hydraulische maatregelen zijn in 2019 zijn.
	6.3 Uitvoeren wateroverlaststudies.	Het uitvoeren van studie 'watersysteem op orde' is opgestart. In 2019 zijn voor enkele gebieden wateroverlaststudies uitgevoerd.

Thema: 7. Watertekort

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	7A. Het watersysteem is robuust en toekomstbestendig, zodat er voldoende veerkracht is om het als gevolg van klimaatwijziging toenemende watertekort in nader te bepalen mate op te vangen.	Conform planning. De Waterbeschikbaarheid uit het hoofdwatersysteem wordt de komende jaren vormgegeven. Vanwege veranderend klimaat en landelijke waterverdeling zal waterbeschikbaarheid kleiner (Rijnsysteem) c.q. veel kleiner (Maassysteem) zijn dan de waterbehoefte van het rivierengebied.
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	7.1 Uitvoeren programma Zoetwater Rivierengebied om vanuit dit programma met experimenten ervaring op te doen, en daarna structureel met watertekorten om te kunnen gaan. Als onderbouwing voor een volgend programma (2022-2027) dat gericht op de uitvoering van maatregelen zal zijn.	Conform planning. De behaalde resultaten bieden een basis voor de volgende programmaperiode.

Thema: 8. Stedelijk water

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	8A. In het stedelijk watersysteem is voldoende water van voldoende kwaliteit beschikbaar om de verschillende gebruiksfuncties zo goed mogelijk te faciliteren.	Conform planning
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	8.1 Uitvoeren stedelijke waterplannen.	Conform planning, met uitzondering van de waterkwaliteitsmaatregelen. Via monitoring wordt eerst gekeken of maatregelen nog nodig zijn. Voor 2019 ligt waterberging op koers, maar voor de jaren daarna lijkt verdere uitloop aan de orde. Redenen: complexiteit, meeliften met derden en draagvlak.
	8.2 Overnemen beheer en onderhoud stedelijk water.	Conform planning
	8.3 Uitvoeren toetsing stedelijke kernen.	Conform planning
	8.4 Participeren in projecten klimaatbestendige stad.	Conform planning
	8.5 Implementatie Ruimtelijke adaptatie.	Met de beleidsevaluatie van de Koers Klimaatadaptatie (febr 2019) is besloten voor een andere invulling van enkele onderdelen. Loopt verder wel conform planning.

Thema: 9. Specifieke functies

Thema: 9.1 Natte Natuur

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	9A. Het waterschap zorgt waar mogelijk voor watercondities die bijdragen aan de doelen van de provincies.	Conform planning
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	9.1 Uitvoeren van de natte natuur-maatregelen uit waterovereenkomsten.	De uitvoering van de natte natuurmaatregelen uit de waterovereenkomsten met de provincies lopen conform planning, met uitzondering van twee maatregelen. Door tegenvallende vergunningprocedure is de aanleg van ecologische verbindingzones vertraagd. De inrichting van het Pompveld Andelsch Broek is een antiverdrogingsmaatregel van de Samenwerkingsovereenkomst Brabant (2008-2017). Het project is vertraagd vanwege een vertraagde doorlevering van de noodzakelijke gronden vanuit de provincie. Inrichting van dit project is voorzien in 2019/2020.

Thema: 9.2 Drinkwater

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	9B. In het waterbeheer dragen we bij aan de veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening.	Conform planning
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	9.2 Maatregelen uitvoeren die afgesproken zijn in gebiedsdossiers grond- en oppervlaktewaterwinningen.	Conform planning

Thema: 9.3 Zwemwater

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	9C. Jaarlijks voldoen alle aangewezen zwemwateren tenminste aan de kwaliteitsklasse 'aanvaardbaar' en is er, t.o.v. de situatie in 2014, geen sprake van achteruitgang.	De zwemwaterkwaliteit in het beheergebied van Waterschap Rivierenland is in het algemeen <i>uitstekend</i> . Hierbuiten vallen drie plassen in de klasse <i>goed</i> . Dit is een verbetering ten opzichte van vorig jaar, waar er vier plassen in de klasse <i>goed</i> zaten.
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	9.3.1 Kennis ontwikkelen en adviseren.	Conform planning.
	9.3.2 Monitoren van de waterkwaliteit van zwemwateren.	Conform planning. Tijdens het zwemseizoen tweewekelijks en daarbuiten op verzoek.

Thema: 9.4 Vaarwegen

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	9D. Op de vaarwegen die door de provincie aangewezen zijn, kan scheepvaart onder de gestelde voorwaarden (bijvoorbeeld afmeting, diepgang en vaarsnelheid) plaatsvinden zonder dat er overlast of schade optreedt.	Conform planning.
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel

	9.4.1. Opstellen en uitvoeren vaarwegbeleidsplan.	Het vaarwegbeleidsplan is in 2016 door het College vastgesteld.
	9.4.2. Uitvoeren onderhoudsplan vaarwegen.	Conform planning.
	9.4.3. Evalueren afspraken met provincies over uitvoeren vaarwegtaak in medebewind.	Conform planning.

Thema: 10. Gebieden en actoren

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	10A. Waterschap Rivierenland streeft naar integrale oplossingen en een goede samenhang met doelen van andere partijen. We stellen prioriteiten op basis van de omvang en urgentie van opgaven.	Conform planning
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	10.1 Extra aandacht geven aan vier focusgebieden: Alblasserwaard, Kop van de Betuwe, Waaldijk Gorinchem-Nijmegen en de Linge.	In het najaar 2018 zijn bijeenkomsten geweest met stakeholders rondom de Boven en Beneden Linge. De Boven Linge krijgt een vervolg in het gebiedsgericht werken vanuit de Betuwe en voor de Beneden Linge worden een aantal specifieke actie opgepakt met de stakeholders. Bepalend voor het vervolg is de koers die WSRL gaat varen met betrekking tot het ligplaatsenbeleid op de Linge. Actualisatie van dit beleid wordt opgestart.
	10.2 Intensiveren van de samenwerking met een aantal actoren en stakeholders.	Conform planning

Grote projecten programma Watersysteem

Grote projecten	Gereed
ebiedsprogramma Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (ASH)	2030

Kostenontwikkeling en analyse programma Watersysteem

EXPLOITATIE	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Verschil	V/N
Kosten	54,3	56,9	56,7	56,8	-0,1	N
Opbrengsten	-2,0	-1,4	-1,2	-2,1	0,9	V
Te dekken kosten	52,3	55,5	55,5	54,7	0,8	V
Inzet best. Reserves	0,0	-0,3	-0,4	-0,4	0,0	-
Per saldo	52,3	55,2	55,1	54,3	0,8	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Analyse resultaat 2019 op hoofdlijnen:

• Doorgeschoven werkzaamheden overafkalving naar 2020. Daarnaast zijn een aantal aanbestedingen voor het opknappen van locaties lager dan begroot (i)	0,3	V
• Uitvoeringskosten en aanbestedingsresultaten maaionderhoud (i)	0,2	V
• Lagere kosten werktuigendiesel vanwege minder draaiuren (i)	0,2	V
• Lagere advieskosten voor o.a. onderzoek naar energieneutraal 2030 (i)	0,2	V
• Extra waterbodemonderzoek naar nieuwe stoffen agv uitspraak Hoge raad (i) (zie ook onderstaande opmerking bij voorziening baggeren)	0,6	N
• Hogere kosten voor electra (s)	0,2	N
• Hogere telecommunicatiekosten door het verder automatiseren van gemalen (s)	0,1	N
• Lagere kapitaallasten: lagere rentekosten i.v.m. gunstigere financiering (i)	0,1	V
• Afdelingskosten/personeelskosten: resultaat verdeling programma's zie toelichting paragraaf 1.4; - kosten per saldo (0,1 N) - opbrengsten per saldo (0,2 V)	0,1	V
• Onttrekking voorziening baggeren voor extra waterbodemonderzoek naar nieuwe stoffen agv uitspraak Hoge raad (i)	0,6	V
• Boekwinst op verkoop van overtollige grond (i)	0,1	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Totaaloverzicht investeringen programma Watersysteem

INVESTERING	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019	Verschil
Bruto	24,2	31,0	28,3	2,7
Subsidies/bijdragen	-9,3	-10,3	-10,1	-0,2
Netto	14,9	20,7	18,2	2,5

(Bedragen € x 1 mln.)

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar bijlage 12 "Toelichting bruto-investeringen per programma per beheerproduct".

2.4 Programma Waterketen

Visie

Het waterschap zorgt voor de inzameling en zuivering van afvalwater. Wij doen dat samen met onze partners. De grote uitdaging tot en met 2021 is om alle emissies die nu nog een knelpunt vormen, te reduceren tot een acceptabel niveau. We gaan maatregelen uitvoeren conform de Europese Kader-richtlijn Water (KRW) en de uitstoot van broeikasgassen reduceren. Onze kerntaak is en blijft het transport en het zuiveren van afvalwater en het (laten) verwerken van de restproducten. Wij doen dat zo duurzaam mogelijk. We gebruiken rioolwater als bron van grondstoffen, energie en schoon water. Ook hebben we doelmatig werken hoog in het vaandel staan. De samenleving verwacht terecht dat wij onze activiteiten uitvoeren tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.

Beoogd effect

We streven naar een goed zuiveringsresultaat waarbij duurzaamheid en lage maatschappelijke kosten belangrijke randvoorwaarden zijn. Alle emissies van rioolwaterzuiveringen die een belemmering vormen voor de gewenste oppervlaktewaterkwaliteit worden voor 2021 gereduceerd tot een acceptabel niveau. De Waterketen wordt duurzamer: Er wordt meer energie bespaard en we wekken zelf meer energie duurzaam op. De emissie van overige broeikasgassen teruggedrongen. De productie van restslib neemt af en grondstoffen als fosfaat worden deels teruggewonnen. Samenwerking in de Waterketen leidt tot beheersing van kosten en kwetsbaarheid en tot verbetering van de kwaliteit van de taakuitvoering. De ambitie om in 2030 met het gehele waterschap (dus niet alleen waterketen) energieneutraal te zijn is ook onderdeel van het programma waterketen.

Inhoud programma

De inhoud van dit programma is gebaseerd op het huidige beleid zoals onder andere is vastgesteld in het ontwerp WBP 2016-2021, de visie duurzaam en doelmatig zuiveren, de strategie samenwerken in de Waterketen en de strategienotitie energie voor WSRL (Energieneutraal in 2030).

Thema: 11. Zuiveren

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	11A. De Waterketen vormt geen belemmering voor de gezondheid van mensen en de kwaliteit van het oppervlaktewater (LT Zuiveren).	
	11B. Streven naar een zo laag mogelijke milieubelasting bij de bedrijfsvoering (LT Duurzaam).	
	11C. Reductie van gebruik van energie en grondstoffen (LT Duurzaam).	
	11D. Energie, grondstoffen en water uit de keten worden zo goed mogelijk gewonnen t.b.v. hergebruik (LT Duurzaam).	
	11E. Doelmatige bedrijfsvoering : Afvalwater wordt tegen de laagst	

	mogelijke maatschappelijke kosten ingezameld, getransporteerd en gezuiverd	
--	---	--

Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	11A.1 Aanpassen van de capaciteit van gemalen en persleidingen waar dat nodig is om afspraken met de gemeente over de hoeveelheid te transporteren afvalwater te kunnen nakomen.	Project zoals centralisatie in het Land van Heusden en Altena is afgerond. Projecten zoals centralisatie Noord en Aalst-Zaltbommel liggen op schema.
	11A.2 Rwzi's zodanig ontwerpen, bouwen en beheren dat effluentlozingen uit rwzi's voldoen aan de lozingseisen.	Bij drie rwzi's hebben overtredingen van de lozingsnorm (zoals die in de vergunning staan) plaatsgevonden tijdens de eerste maanden van 2019. Daarna hebben geen overtredingen meer plaatsgevonden. Het project centralisatie West is (in het land van Heusden en Altena) is afgerond met de uitbreiding van rwzi Sleeuwijk. Het project centralisatie Noord (uitbreiding rwzi Dodewaard) ligt op schema. Maatregelen om de emissie van methaan uit de energiefabrieken bij Nijmegen en Arnhem-zuid te reduceren komen op een later moment aan de orde.
	11A.3 Alle emissies die een structurele belemmering vormen voor de waterkwaliteit zijn in 2021 teruggebracht tot een acceptabel niveau.	Er zijn drie KRW-maatregelen gerealiseerd: rwzi's Dussen, Eethen en Wijk en Aalburg lozen nu niet meer op het lokale oppervlaktewater. Het afvalwater wordt nu getransporteerd naar rwzi Sleeuwijk. Het algemeen bestuur heeft een integrale aanpak vastgesteld voor het terugdringen van de lozingen van medicijnresten en KRW bij rwzi Groesbeek. De zuiveringsinstallatie voor glastuinbouw-afvalwater uit de Bommelerwaard op het terrein van rwzi Zaltbommel is in voorbereiding. De wettelijke deadline voor de glastuinbouw-sector is wel haalbaar, maar alle rek is er nu echt uit.
	Uitstoot van broeikasgassen reduceren door kennis te ontwikkelen en maatregelen te nemen.	De STOWA heeft het rapport over reductie van methaanemissies uit rwzi gepubliceerd. Deze maatregelen zijn in 2019 opgenomen in de nieuwbouwprojecten bij Dodewaard en Energiefabriek West. Bij Energiefabriek Tiel is de methaanemissie al beperkt door de keuze van het type gisting (thermofiel) en worden geen aanvullende maatregelen toegepast.
	Energie-efficiency verbeteren m.b.v. MJA-3 methodiek.	De uitvoering van het EEP-maatregelen liggen iets (Energie Efficiency Plan voor de periode 2017-2020) achter op schema. De verwachting is dat de geplande projecten wel binnen de EEP periode (tot en met 2020) gerealiseerd worden.
	Toepassen van energiefabriek-concepten bij aanpassen rwzi's.	Vorbereiding en realisatie van grote projecten ligt op schema. Energiefabriek Tiel is in bedrijf genomen. De eerste paal voor Energiefabriek West is in juli geslagen. De planning van het luiersproject met de ARN is gewijzigd. De 1 ^e van de 3 beoogde reactoren is in december 2018 opgestart, maar daarna weer stilgezet. Bij dit innovatieve project heeft de ARN nog steeds te maken met technische opstartproblemen. Vooral nog is onbekend wanneer de installatie operationeel is.

		In 2020 zal worden besloten of reactoren 2 en 3 zullen worden gerealiseerd. Door vertraging bij het luierproject is ook het vetproject vertraagd. De slibverwerking, gisting en ORC op rwzi Arnhem presteerden begin dit jaar ondermaats. Er is een verbeterplan opgesteld. In de praktijk worden al betere prestaties geleverd.
	Grondstoffen (bijv. fosfaat) terug te winnen door kennis te ontwikkelen en maatregelen te nemen.	Gedeeltelijke terugwinning van fosfaat (struviet) is onderdeel geworden van Energiefabriek Tiel. Kennisontwikkeling m.b.t. andere grondstoffen vindt plaats via deelname aan het EFGF-netwerk. We participeren in het aquafarm project. Doel is het ontwikkelen van een nieuw waterzuiveringsconcept waarbij flora en fauna worden ingezet om zoveel mogelijk hoogwaardige (half)producten te winnen uit afvalwater of effluent. Fase 1 is afgerond in 2017. Projectfase 2 is gestart in eerste kwartaal van 2019.
	Bij rwzi-nieuwbouwprojecten van te voren doelmatige duurzame mogelijkheden in kaart brengen.	Is onderdeel van verkenningsfase bij nieuwbouwprojecten. De uitbreiding van rwzi's Dodewaard wordt gecombineerd met een zonneveld op die locatie om de rwzi energieneutraal te maken. Ook bij rwzi Sleeuwijk is de ontwikkeling van een zonneveld onderdeel van het uitbreidingsproject.
	Duurzame energieproductie uit zon, wind en waterkracht	In 2019 zijn de zonneparken rwzi's Arnhem-zuid, Hardinxveld en Geldermalsen in bedrijf genomen. De bouw van het zonnepark op het terrein van de voormalige rwzi in Wijk en Aalburg is grotendeels afgerond. In de praktijk blijkt het ontwikkelen zonnenvelden sterk afhankelijk van externe factoren. Vergunningen en de ruimtelijke inpassing zijn ingewikkelder en onvoorspelbaarder trajecten dan eerder gedacht. Zon op daken blijkt veel lastiger dan gedacht: het vraagt om nader onderzoek naar de bouwkundige constructies van de daken. Momenteel zijn we voor ongeveer 22% energieneutraal. Er wordt veel voortgang gemaakt met energieprojecten. We streven af op 40% "energieneutraliteit" in 2020, maar het is nog onzeker of we het tussendoel van 40% zelf duurzaam in 2020 ook gaan halen. Diverse locaties zijn continu verkend.
	Een gecombineerde aanpak bij het uitbreiden of verbeteren van de installaties. Maatregelen gericht op een beter zuiveringsresultaat en/of gericht op duurzaamheid worden zoveel mogelijk gecombineerd met: • Verder optimaliseren van de operationele bedrijfsvoering • Centralisatie van rwzi's	Het gaat in de praktijk volgens de voorgestelde aanpak.

	• Centralisatie en optimalisatie van installaties voor verwerking (vergisting) en ontwatering van zuiveringsslib • Samenwerken met andere ketenpartijen (zie thema 12)	
--	---	--

Thema: 12. Samenwerken in de waterketen

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	12A. In 2020 beheren het waterschap en gemeenten de afvalwaterketen in het rivierengebied alsof er één beheerder is.	

Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	1 Structureel samenwerken in een structuur die bestaat uit vijf regionale netwerken.	Er zijn 5 jaarprogramma's opgesteld. Evalueren en bijstellen van de strategie voor samenwerking vindt periodiek plaats dmv overleg tussen de betrokken heemraden. Op het gebied van meten en monitoring is een groeiende samenwerking tussen gemeenten en waterschappen.
	2 Samenwerken op gebied van planvorming.	Wijze van samenwerking lijkt goed aan te sluiten bij de wijze waarop partners met ons willen samenwerken. Is nog steeds een groeiproces. De regionale aanpak voor klimaatadaptatie is onderdeel geworden van de regionale samenwerkingsvorm die er al was voor de waterketen.
	3 samenwerken op gebied van beheer en onderhoud.	Is nog steeds een groeiproces. Voor gezamenlijk onderhoud is weinig draagvlak en gaat het niet verder dan gezamenlijk aanbesteden tussen gemeenten onderling. Waar het gaat om besturing blijven we overtuigd van meerwaarde die de CRK kan bieden voor integraal beheer en sturing van de afvalwaterketen en dragen dat ook actief uit.

Grote projecten programma Waterketen

Grote projecten	Gereed
Centralisatie RWZI's & transportstelsel Heusden en Altena	2019
Energiefabriek West	2020
Centralisatie Noord	2021

Kostenontwikkeling en analyse programma Waterketen

EXPLOITATIE	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Vershil	V/N
Kosten	55,0	57,3	57,4	58,3	-0,9	N
Opbrengsten	-1,6	-1,8	-1,8	-1,7	-0,1	N
Te dekken kosten	53,4	55,5	55,6	56,6	-1,0	N
Inzet best. Reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Per saldo	53,4	55,5	55,6	56,6	-1,0	N

(Bedragen € x 1 mln.)

Analyse resultaat 2019 op hoofdlijnen:

• Lagere kosten electra, door combinatie van hogere opwekking en lager verbruik en afrekening van voorgaande jaren (i/s)	0,3	V
• Lagere kosten slibverbranding door centrale slibverwerking (s)	0,1	V
• Uitvoeringskosten en aanbestedingsresultaten maaionderhoud rwzi tereinen (i)	0,1	V
• Kosten reparatie lekkage effluentleiding Papendrecht, stormschade slibgisting Nijmegen, extra inhuur voor noodbeluchtingen rwzi's en verstoringen rwzi Arnhem (i)	0,5	N
• Hogere slibverwerkingskosten rwzi Arnhem door huur centrifuge ter verhoging van het drogestofpercentage (i)	0,4	N
• Hogere slibtransportkosten door meer slibaanbod en centrale ontwatering (s)	0,2	N
• Extra kosten chemicaliën v.n.l. voor dosering verwerken slibbuffer vanuit 2018 (i)	0,2	N
• Hogere afvalkosten door: aanschaf containers, extra aanbod roostergoed en nadelig aanbestedingsresultaat (i/s)	0,2	N
• Afdelingskosten/personeelskosten: resultaat verdeling programma's zie toelichting paragraaf 1.4; - kosten per saldo (0,0 -) - opbrengsten per saldo (0,2 V)	0,2	V
• Lagere opbrengst project luierverwerking door vertraging in de opstart van het project (i)	0,2	N

(Bedragen € x 1 mln.)

Totaaloverzicht investeringen programma Waterketen

INVESTERING	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019	Vershil
Bruto	25,6	33,1	38,7	-5,6
Subsidies/bijdragen	-0,4	-1,2	-0,1	-1,1
Netto	25,2	31,9	38,6	-6,7

(Bedragen € x 1 mln.)

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar bijlage 12 "Toelichting bruto-investeringen per programma per beheerproduct".

2.5 Programma Wegen

Visie

In het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden is Waterschap Rivierenland verantwoordelijk voor het onderhoud van wegen en fietspaden buiten de bebouwde kom. Verkeersveiligheid en het stimuleren van het langzame verkeer (fietsers en voetgangers) hebben daarbij onze nadrukkelijke aandacht.

Beoogd effect

Veilige wegen voor een goede bereikbaarheid.

Inhoud programma

De onderstaande thema's zijn in dit programma vertaald naar doelstellingen. De thema's zijn tevens opgenomen in het beheerplan Wegen 2015-2020.

De thema's zijn:

- het streven naar een goede berijdbaarheid/weginrichting/comfort;
- verbeteren verkeersveiligheid voor gemotoriseerd en langzaam verkeer;
- stimuleren langzaam verkeer (fietsers en voetgangers);
- het bereiken van samenhang tussen ruimte, economie en verkeer en vervoer;
- zorg voor natuur en landschap;
- meewerken aan duurzaamheid en innovatieve projecten;

De Unie van Waterschappen heeft op 12 april 2010 een Klimaatakkoord met het Rijk gesloten. Daarin zijn de klimaatambities van de waterschappen voor de komende jaren vastgelegd. Doel van het klimaatakkoord is enerzijds om een impuls te geven aan de klimaatactiviteiten van de waterschappen en om meer samenhang aan te brengen in de doelstellingen voor klimaat en duurzaamheid. In de wegengerelateerde projecten wordt het Klimaattactieprogramma vertaald door het toepassen van een van volgende elementen; duurzaam inkoop en duurzaam GWW, ambitieweb, omgevingswijzer.

Thema: 13. Streven naar een goede berijdbaarheid/ weginrichting/ comfort

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel												
	13A. Het handhaven van het huidige kwaliteitsniveau zijnde een evenwichtig wegenareaal waarbij geen kapitaalsvernietiging optreedt.	Meting zomer 2019 <table><tr><td></td><td>asfalt 2019</td></tr><tr><td>Redelijk tot zeer goed</td><td>70,8</td></tr><tr><td>Matig</td><td>16,52</td></tr><tr><td>Slecht</td><td>5,44</td></tr><tr><td>Zeer slecht</td><td>7,24</td></tr><tr><td></td><td>100</td></tr></table>		asfalt 2019	Redelijk tot zeer goed	70,8	Matig	16,52	Slecht	5,44	Zeer slecht	7,24		100
			asfalt 2019											
	Redelijk tot zeer goed		70,8											
	Matig		16,52											
	Slecht		5,44											
	Zeer slecht		7,24											
			100											
Evenwichtig wegenareaal op basis van kwaliteitsbeoordeling														
Zeer goed 20%														
Goed 46%														
Matig 20 %														
Slecht 14%														
Zeer slecht 0%														

	13B. Het handhaven van het huidige kwaliteitsniveau van de kunstwerken.	Kwaliteitsniveau is gemiddeld
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	13.1 Het uitvoeren van het jaarlijks asfaltonderhoud.	Uitgevoerd
	Het uitvoeren van wegreconstructies.	Uitgevoerd
	De toestand van de kwaliteit van de wegen jaarlijks vastleggen.	Uitgevoerd
	13.2 Het uitvoeren van het jaarlijks onderhoud aan de kunstwerken.	Uitgevoerd
	Het uitvoeren van reconstructie van kunstwerken.	Uitgevoerd
	De toestand van de kwaliteit van de kunstwerken 5- jaarlijks vast leggen.	Uitgevoerd

Thema: 14. Verbeteren verkeersveiligheid voor gemotoriseerd en langzaam verkeer

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	14A. Het waterschap streeft naar een optimale verkeersveiligheid en een verkeersveilig gedrag. Er wordt gestreefd naar 0 verkeersslachtoffers in aansluiting op de regionale slogan 'maak een punt van 0 verkeersslachtoffers'. Aansluiten bij de landelijke doelstelling voor ongevallen. Voor de wegen in beheer van het waterschap betekent dit in 2020 dat we streven naar 0 slachtoffers en niet meer accepteren dan 1,7 doden en 20,7 ziekenhuisgewonden.	Conform
	14B. Verbeteren veiligheid schoolroutes.	Conform
	14C. Landschappelijke weginrichting die past bij de functie en leid tot een verbetering van de verkeersveiligheid en belevingswaarde.	Conform

Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	14.1 Doorgaan met en versterken van de verkeersveiligheid alsmede vernieuwen van de infrastructuur daar waar het kan bij onderhoud en reconstructiewerkzaamheden. Dit met behulp van het beeldenboek en dwarsprofielen uit het verkeersveiligheidsplan.	Conform

	Uitvoeren kleine ingrepen op basis van klachten, ongevallen.	
	14.2 Onderzoek naar de fietsroutes van scholieren in het middelbaar voortgezet onderwijs. Op basis van het onderzoek maatregelen genereren om de veiligheid te verbeteren.	Onderzoek afgerond, maatregelen worden nog nader uitgewerkt. Gekoppeld aan uitkomsten onderzoek cyclorap
	14.3 Evalueren maatregel en uit het Beeldenboek.	Afgerond in 2017

Thema: 15. Stimuleren langzaam verkeer (fietsers en voetgangers)

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	15A. Stimuleren van langzaam verkeer Langzaam verkeer heeft positieve effecten op de kwaliteit van de leefomgeving, de bereikbaarheid van voorzieningen en de gezondheid van mensen. Een deel van de maatregelen is opgenomen in het provinciaal fietspadenplan.	Conform
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	15.1 Uitvoering van het provinciaal fietspadenplan 2012-2016.	Afgerond
	15.2 Fietsplan 'Samen verder fietsen' 2016-2025	Continu

Thema: 16. Het bereiken van samenhang tussen ruimte, economie en verkeer en vervoer

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	16A. Gebruik van de wegen in overeenstemming met de categorisering Gebruik van de wegen in overeenstemming met de categorisering, passend binnen de regionale en sub regionale routenetwerken. Met de regio wordt een verkeers- en vervoersplan opgesteld.	Conform
	16B. Goede bereikbaarheid Een afdoende bereikbaarheid van alle bestemmingen binnen het beheergebied op basis van de aanwezige infrastructuur.	Conform
	16C. Uitvoering geven aan het Regionaal Verkeer en Vervoersplan.	
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel

	16.1 Toetsen van bestemmings-plannen	Continu
	Regelmatig evalueren van het 15 Tons beleid.	Evaluatie wordt in 2020 afgerond.
	16.2 Werkzaamheden in de regio op elkaar afstemmen.	Continu
	16.3 Concrete maatregelen, benoemd in het RVVP, uitvoeren.	

Thema: 17. Zorg voor natuur en landschap

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	17A. Behoud en bevordering van Duurzaamheid, Milieu, Aanzien en Leefbaarheid (Landschap, Natuur en Cultuurhistorie).	Conform
	17B. Duurzaam groenonderhoud.	
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	17.1 Toepassen van zogenoemd functioneel groen voor de vergroting van de verkeersveiligheid.	Toepassen natuurlijk sturen o.a. Broekseweg
	Het uitvoering geven aan het vastgestelde maai en afvoer beleid.	Ecologisch bermbeheer in uitvoering
	17.2 Uitvoering van het beleidsplan. De wegbeplanting moet duurzaam, veilig en streekeigen zijn.	Continu

Thema: 18. Meewerken aan duurzaamheid en innovatieve projecten

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	18A. Besparing CO2 uitstoot door toepassing van lage temperatuur asfalt vanwege de grote CO2 reductie met deze mengsels is te bereiken Willen we de komende jaren ervaring opdoen met dit type asfalt (onderlagen).	Zit in bestek
	18B. Verwijderen van teerhoudend asfalt uit de keten.	Conform
	18C. Beter bereikbaar voor de burger	
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	18.1 Opgenomen als continu bedrijfsvoering proces om laag temperatuur asfalt toe te passen op onderlagen.	Continu
	18.2 Bij het uitvoeren van Duurzamere (stevigere) maatregelen wordt het teer	Ca 2600 ton, o.a. Broekseweg, Autenasekade, Bazeldijk

	vaak verwijderd uit de 'keten'. Streven naar het laaghangend fruit te plukken als het gaat om het verwijderen van teer uit de keten.	
	18.3 Onderzoek naar impact omgevingswet.	Continu

Kostenontwikkeling en analyse programma Wegen

EXPLOITATIE	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Verschil	V/N
Kosten	8,4	8,7	8,8	8,8	0,0	-
Opbrengsten	-2,9	-2,6	-2,7	-2,9	0,2	V
Te dekken kosten	5,5	6,1	6,1	5,9	0,2	V
Inzet best. Reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Per saldo	5,5	6,1	6,1	5,9	0,2	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Verklaring resultaat 2019 op hoofdlijnen:

Hogere vergoeding vanuit inliggende gemeenten voor onderhoud wegen door hogere indexering (s)	0,2	V
---	-----	---

(Bedragen € x 1 mln.)

Totaaloverzicht investeringen programma Wegen

INVESTERING	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019	Verschil
Bruto	2,6	1,6	2,7	-1,1
Subsidies/bijdragen	-2,6	-1,6	-2,7	1,1
Netto	0,0	0,0	0,0	0,0

(Bedragen € x 1 mln.)

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar bijlage 12 "Toelichting bruto-investeringen per programma per beheerproduct".

2.6 Programma Middelen

Visie

Bestuurlijke vernieuwing en een doelmatige en doeltreffende organisatie zijn gewenst voor een goede uitvoering van de kerntaken; dat is vastgelegd in het Bestuursakkoord 2015 - 2019. Aansluiting op de wensen en behoeften van de maatschappij draagt immers bij aan draagvlak, legitimiteit en positionering van het waterschap. Dat vraagt financiële keuzes ten aanzien van bijvoorbeeld lastenontwikkeling, die worden doorvertaald in de begroting en meerjarenraming. Het vraagt ook maatregelen gericht op meer zichtbaarheid, burgerparticipatie, samenwerking met partners en een modern waterschapsbestuur. Door regelgeving, vergunningverlening en handhaving komt het waterschap dichtbij voor burgers en andere belanghebbenden; daar is een klantgerichte benadering in het bijzonder van belang. Een en ander geldt in overtreffende trap voorcrisisbeheersing: juist dan moet het waterschap laten zien dat zij haar taken op maatschappelijk verantwoorde wijze vervult.

Beoogd effect

Een professionele organisatie gericht op doelmatig, doeltreffend en rechtmatig uitvoeren van de kerntaken van het waterschap

Inhoud programma

Het programma Middelen betreft vijf thema's:

- Bestuurlijke vernieuwing
- Burgerparticipatie en zichtbaarheid
- Multischalige samenwerking
- Regelgeving, vergunningverlening en handhaving
- Calamiteitenzorg

Bestuurlijke vernieuwing

Het bestuur dat is aangetreden na de waterschapsverkiezingen van 2015 heeft nadrukkelijk gekozen voor een modernere manier van besturen die beter aansluit op de huidige maatschappij. Dat is van belang voor de bestuurspraktijk en voor de maatschappelijke positionering van het waterschap. Bijvoorbeeld meer en zichtbaar politiek debat, anders organiseren van bestuursvergaderingen, meer interactie in de ambtelijk - bestuurlijke samenwerking en het stimuleren van belangstelling van jongeren voor het waterschapsbestuur.

Burgerparticipatie en zichtbaarheid

Het waterschap is als functionele overheid met een afgebakend takenpakket sterk gericht op een goede uitvoering. Klimaatverandering heeft gevolgen voor het waterbeheer en voor burgers; hierover vindt steeds meer maatschappelijk debat plaats. Waterschapsverkiezingen kunnen op een toenemende belangstelling rekenen. Voor de kwaliteit van het openbaar bestuur is het daarom gewenst dat burgers op een andere manier bij de uitvoering van waterschapstaken worden betrokken. Burgerparticipatie en ruimte voor burgerinitiatieven zijn bij uitstek manieren waarop burgers hun stem kunnen laten horen en waardoor draagvlak en betrokkenheid kunnen worden vergroot. Daarom zullen hiervoor nieuwe initiatieven worden opgezet. In 2016 is een beleidskader vastgesteld; dit zal vanaf 2017 worden uitgevoerd.

Het vergroten van het waterbewustzijn wordt ook bereikt over de as van communicatie. De afgelopen jaren is al veel bereikt, zoals veel meer aandacht van pers en media door het aantrekken

van een perswoordvoerder en professionalisering van de projectcommunicatie rond dijkversterking. Deze ontwikkeling zal de komende jaren worden voortgezet met een focus op het versterken van de strategische communicatie.

Multischalige samenwerking

Het bestuur is voornemens de samenwerking met andere organisaties uit te bouwen waar dat voordeel oplevert in termen van kosten, kwaliteit of kwetsbaarheid, waarbij de kosten zwaar wegen. Het kiest daarbij voor multischalige samenwerking, omdat het sterk van de thema's afhangt met wie samenwerking kansrijk is. De samenwerking op thema's (taakuitvoering) wordt in de betreffende programma's opgepakt. In het programma Middelen worden de lijnen uitgezet voor samenwerking in de ondersteunende diensten. Er is gekozen voor vijf speerpunten om kansen te benutten.

Voor wat betreft vergunningverlening en handhaving zal de samenwerking met Rijkswaterstaat en waterschap Hollandse Delta worden uitgebouwd en voortgezet. Met RUD's en omgevingsdiensten zullen convenanten worden gesloten om de samenwerking te borgen, rekening houdend met de invoering van de Omgevingswet. In het ICT domein is verkend welke kansen er liggen met collega waterbeheerders. Ook op het gebied van geo-informatie zijn de samenwerkingskansen verkend. Daar waar kansen liggen, worden deze uitgebouwd. Binnen de BSR wordt actief geïnvesteerd in het uitbreiden van de samenwerking met kansrijke partners, waaronder gemeenten en andere belastingorganisaties.

De bestaande internationale samenwerking met Duitsland, Senegal en Zuid Afrika en Bosnië en Herzegovina worden de komende jaren gecontinueerd. In 2020 wordt op basis van de afgelopen jaren en met de blik op de toekomst de internationale samenwerking ambtelijk en bestuurlijk in de organisatie verankerd (financieel en fte).

Regelgeving, vergunningverlening en handhaving

De afgelopen jaren is hard gewerkt en veel bereikt op het gebied van verminderen van regeldruk. Reeds 65% van het aantal te verwerken zaken kan snel, eenvoudig en kosteloos als melding worden afgehandeld. Dit niveau zal minimaal worden vastgehouden. De komende bestuursperiode zal implementatie van de Omgevingswet plaatsvinden. Deze wet heeft grote impact voor het waterschap, met name voor planvorming, vergunningverlening en handhaving.

Vergunningverlening en handhaving zijn nodig voor een goed beheer van het watersysteem. Afhandeling van aanvragen en meldingen binnen de wettelijke termijn is het uitgangspunt, waarbij de kosten van vergunningverlening grotendeels (75%) worden gedekt door legesopbrengsten. Handhaving is gericht op het naleven van regelgeving, bij voorkeur preventief, zodat het aantal bestuurs-rechtelijke en strafrechtelijke zaken beperkt blijft. Daarnaast stuurt handhaving steeds meer op effecten, met name het voldoen aan de waterkwaliteitsnormen, door gebruik van eigen monitorings-gegevens en meetnetwerken en signalen van andere partijen. Vanwege de Omgevingswet, waarbij vergunningen en toezicht dicht bij elkaar komen te liggen (aan de preventieve zijde), alsmede vanwege de doelstellingen uit Horizon 2025 zijn de afdelingen Vergunningen en Handhaving per februari 2019 geïntegreerd tot de afdeling Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH).

Calamiteitenzorg

In 2020 is Waterschap Rivierenland een slagvaardige crisisorganisatie die crisissituaties adequaat bestrijdt en als professioneel crisispartner samenwerkt met netwerkpartners. Het waterschap gaat crises adequaat bestrijden met gedreven medewerkers die schade voor bewoners zoveel mogelijk beperken. Het waterschap wil een erkend crisispartner zijn door volledige betrokkenheid bij water gerelateerde crises, blijkend uit tijdige en juiste alarmering door veiligheidsregio's, juiste bevraging aan het waterschap door de veiligheidsregio's en meegewogen waterbelangen in de

crisisbesluitvorming van veiligheidsregio's. Het waterschap werkt regionaal en landelijk samen met andere waterschappen om gezamenlijke beleidsambities te realiseren en om aangesloten te blijven op relevante ontwikkelingen op het gebied van crisisbeheersing.

Thema: 19. Bestuurlijke vernieuwing

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	19A. Modern waterschapsbestuur	Sinds begin 2019 heeft Waterschap Rivierenland een nieuw bestuur. Dit bestuur kiest in het bestuursakkoord expliciet om te professionaliseren.
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	19.1 Meer politiek debat	Uitvoering loopt.
	19.2 Ambtelijk - bestuurlijke samenwerking versterken	Voor specifieke thema's worden workshops gehouden met het CDH en de betrokken ambtenaren.
	19.3 Belangstelling van jongeren voor waterschapsbestuur stimuleren	De 10 gouden regels zijn verwerkt in het educatiebeleid en meegenomen in de strategische visie op communicatie.

Thema: 20. Burgerparticipatie en zichtbaarheid

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	20A. Inbreng vanuit de maatschappij bij de taakuitvoering van het waterschap	De diverse maatregelen die zijn opgenomen in het beleidskader Participatie leiden tot een grotere inbreng vanuit de samenleving.
	20B. Waterbewustzijn vergroten onder de inwoners van het riviereengebied	Waterbewustzijn vergroten is een speerpunt van het programma Communicatie. Hiervoor is in 2017 onder andere de campagne Ho-ho-hoosbui uitgevoerd, waaraan in 2018 een vervolg is gegeven middels de actie "samen schoon water". In 2019 is de campagne #tothier (waterveiligheid) gelanceerd.
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	20.1 Burgerparticipatie	In 2019 is uitvoering gegeven aan het beleidskader voor burgerparticipatie. Dat betekent dat er bij plannen en projecten nadrukkelijk bewoners worden betrokken. Dijkverbetering liep hierin voorop in de geest van 'de dijk is van ons allemaal'. In het afgelopen jaar werden ook op het gebied van watersystemen bewoners meer betrokken. Met projecten rondom klimaatverandering (Hohohoosbui, stimuleringsregelingen) en bij andere projecten (bijv. Alblasserwaard, project van de Linge). Ook voor de wegentaak is in het afgelopen jaar duidelijk het contact met bewoners/weggebruikers gezocht, bijvoorbeeld bij de aanpak van gevaarlijke verkeerspunten en bij beheer en onderhoud. In het afgelopen jaar is in opdracht van het waterschap onderzoek gedaan naar participatie bij een aantal

		dijkverbeteringsprojecten. De resultaten daarvan worden ingezet om verdere verbeteringen in het participatieproces (voor waterveiligheid, maar ook voor andere taakvelden) door te voeren. Naast het bestuursakkoord vormt het één van de bronnen voor actualisatie van het participatiebeleid (1 ^e helft 2020). Er is in het afgelopen jaar een interne participatietraining verzorgd, waaraan veel verschillende medewerkers deelnemen en die ook de kans biedt om van elkaar te leren.
	20.2 Externe communicatie Waterschap Rivierenland	Conform planning
	20.3 Landelijke communicatie Unie van Waterschappen	Conform planning
	20.4 Gebruik van moderne communicatietechnologie	Het nieuwe communicatieplatform CMS (contentmanagementsysteem) is samen met 5 andere waterschappen ontwikkeld en in juli/augustus 2019 binnen WSRL geïnstalleerd. Social media wordt continu bijgehouden en gebruikt. Doorlopend vinden analyses plaats en wordt dmV monitoring ingespeeld op actualiteiten.

Thema: 21. Multischalige samenwerking

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	21A. Samenwerking met partners waar dit voordeel oplevert in termen van kosten, kwaliteit of kwetsbaarheid	Samenwerking met RWS vindt plaats, samenwerking met WSHD krijgt een andere vorm, namelijk conform de samenwerkingsovereenkomst (SOK) op het terrein van Vergunningen, toezicht en handhaving.

Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	21.1 Samenwerkingskansen in de ondersteunende diensten benutten	Contacten met de Omgevingsdiensten zijn gelegd. Convenanten gaan uitgewerkt worden. Hierbij is er ook afhankelijkheid van de welwillendheid van de Omgevingsdienst(en).
	21.2 Internationale samenwerking	De samenwerking internationaal is veelal afhankelijk van politieke, organisatorische en financiële situatie in het land waarmee wordt samengewerkt. Naast het brengen van kennis en kunde is het ook een reflectie op de wijze van onze eigen taken, waardoor verbeteringen mogelijk zijn.

Thema: 22. Regelgeving, vergunningverlening en handhaving

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	22A. Administratieve lastenverlichting voor burgers en bedrijven	Door zaken als melding te verwerken worden voor burgers en bedrijven de regeldruk en administratieve lasten-druk verminderd. Een groot aantal activiteiten met een gering waterschapsrisico wordt onder algemene voorwaarden toegestaan. Het percentage meldingsplichtige zaken is circa

		70% van het totaal aan aanvragen en meldingen (totaal van vergunningen en meldingen is 4000 zaken).
	22B. Klantgerichte vergunningverlening	De doorlooptijden zijn onder controle (vergunningen gemiddeld 5 weken), meldingen gemiddeld een week. Ook is er een frontoffice ingericht voor snelle bereikbaarheid en inhoudelijke vragen. Ook zijn er bij A-VRG twee veldbegeleiders in dienst om aanvragers op locatie van informatie te voorzien.
	22C. Naleefgedrag van regelgeving door handhaving	Het naleefgedrag is binnen de gestelde normen (<90%).
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	22.1 Verminderen van regels en vereenvoudigen van procedures	Zie 22A.
	22.2 Omgevingswet implementeren	We werken toe naar de minimale vereisten van de Omgevingswet bij de inwerkingtreding van de wet op 1-1-2021. Met het bestuur zijn in 2019 meerdere gesprekken geweest over de implementatie van de omgevingswet en de komende momenten van besluitvorming.
	22.3 Afhandelen van vergunningen binnen de wettelijke termijn	Streven is 90% binnen de wettelijke termijn.
	22.4 Kosten van vergunningverlening dekken door legesopbrengsten	Doel is 75% van de kosten voor vergunningverlening met legesinkomsten te dekken. De kosten voor de vergunningverlening waren hoger dan begroot waardoor het dekkingspercentage is achtergebleven. In 2020 vindt monitoring plaats t.b.v. een eventuele tariefsaanpassing van de leges.
	22.5 Beperken van het aantal bestuursrechtelijke en strafrechtelijke zaken	De percentages zijn in lijn met doelstellingen.
	22.6 Pilotproject sturen op effecten waterkwaliteit (Meten = Weten)	Uit het oogpunt van toezicht en handhaving voldoet project aan verwachtingen om te komen tot een effectiever toezicht.

Thema: 23. Calamiteitenzorg

Oordeel	Wat willen we bereiken?	Toelichting oordeel
	23A. Slagvaardig optreden bij crises	In 2019 zijn er vier crises geweest: GenX in Alblasserwaard, hoogovenslakken golfbaan Spijk (2x) en slibgisting RWZI Tiel. Alle vier zijn adequaat opgepakt.
Oordeel	Wat gaan we daarvoor doen?	Toelichting oordeel
	23.1 De planvorming volledig en actueel houden	In 2019 is gestart met de herziening van het crisisplan en de crisisbestrijdingsplannen. Vanwege het vertrek van een medewerker van WSRL naar Het Waterschapshuis is herziening van het crisisplan, het crisisbestrijdingsplan watertekort en het crisisbestrijdingsplan niet-watergerelateerd uitgesteld tot 2020.
	23.2 De crisisorganisatie ingericht houden	Geen knelpunten.

	23.3 De leden van de crisisorganisatie opgeleiden, trainen en oefenen	De OTO planning voor 2019 is grotendeels uitgevoerd.
	23.4 Crises en oefeningen evalueren	Er zijn meerdere evaluaties de drie crises, twee incidenten en meerdere oefeningen afgerond.
	23.5 De crisisbeheersing afstemmen met crisispartners	Dit is een doorlopend proces, de betrokkenheid bij de verplichte planfiguren van veiligheidsregio's is een vanzelfsprekendheid geworden.
	23.6 Voor crisisbeheersing samenwerken binnen de sector	De samenwerking met het Platform loopt conform. Landelijk is crisisbeheersing voor de eerste keer opgenomen in de Waterschapspiegel.

Grote projecten programma Middelen

Grote projecten	Gereed
Elektrificatie & renovatie JU-Smitgemaal, incl inrichten bezoekerscentrum	2021

Kostenontwikkeling en analyse programma Middelen

EXPLOITATIE	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Vershil	V/N
Kosten	42,9	46,0	46,2	50,3	-4,1	N
Opbrengsten	-5,7	-4,9	-4,9	-6,3	1,4	V
Te dekken kosten	37,2	41,1	41,3	44,0	2,7	N
Inzet best. Reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Per saldo	37,2	41,1	41,3	44,0	2,7	N

(Bedragen € x 1 mln.)

Verklaring resultaat 2019 op hoofdlijnen:

•	Lagere bijdrage aan Unie van Waterschappen voor generieke digitale infrastructuur en diverse werkzaamheden zijn in eigen beheer uitgevoerd (i)	0,1	V
•	Hogere bijdrage van BSR voor automatisering (i)	0,1	V
•	Lagere onderhoudskosten tractiemiddelen door aanschaf nieuw materiaal in de afgelopen jaren (s)	0,1	V
•	Lagere advieskosten t.b.v. Vizier en lagere aanschaf materieel voor dijkposten en dijkpostpersoneel (i)	0,1	V
•	Lagere kosten voor communicatie/educatie (i)	0,1	V
•	Lagere exploitatiekosten bedrijfsrestaurant (i)	0,1	V
•	Toevoeging voorziening pensioenen voormalige bestuurders op basis van actuariële berekening conform de circulaire aanpassing pensioenen en inhoudingen APPA	3,5	N
•	Calamiteiten: nagekomen kosten calamiteiten 2018, droge winter/voorjaar, golfterrein Spijk, persleidingbreuk Gorinchem-Oost en slibgisting Tiel (i)	1,0	N
•	Afkoop ruilverkavelingsrente (i)	0,5	N
•	Lagere kapitaallasten: - lagere afschrijving i.v.m. projectrealisatie 2018 (0,3V)	0,4	V

	- lagere rentekosten i.v.m. gunstigere financiering (0,1V) - boekverlies verkoop maaiveegboten (0,1N)		
•	Afdelingskosten/personeelskosten: resultaat verdeling programma's zie toelichting paragraaf 1.4; - kosten per saldo (0,2 V) - opbrengsten per saldo (0,2N)	0,0	
•	Hogere opbrengst verkoop overtollige gronden en gebouwen (i)	0,9	V
•	Hogere opbrengst overhead externe uren HWBP (i)	0,3	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Totaaloverzicht investeringen programma Middelen

INVESTERING	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019	Vershil
Bruto	4,7	12,1	5,1	7,0
Subsidies/bijdragen	-0,2	0	-0,4	0,4
Netto	4,5	12,1	4,7	7,4

(Bedragen € x 1 mln.)

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar bijlage 12 "Toelichting bruto-investeringen per programma per beheerproduct".

2.7 Dekkings- en financieringsmiddelen

In de jaarrekening van waterschap Rivierenland zijn een aantal posten opgenomen die vooral bedoeld zijn voor de financiering van het waterschap. Hieronder volgt een overzicht van de posten:

EXPLOITATIE	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Verschil	V/N
Onvoorzien	0,0	0,9	0,4	0,0	0,4	V
Waterschapslasten eigen objecten	1,0	1,1	1,1	0,6	0,5	V
Bijdrage aan derden	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	-
Dotatie aan voorziening	0,3	0,0	0,0	0,2	0,2	N
Rente eigen financieringsmiddelen	-0,4	-0,3	-0,3	-0,4	0,1	V
Dividend Nederlandse Waterschapsbank	0,0	0,0	0,0	-1,5	1,5	V
Opbrengst boetes	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Kwijtschelding	5,9	5,1	5,1	4,6	0,5	V
Oninbaar	0,7	0,8	0,8	0,9	-0,1	N
Onttrekking aan voorziening	0,0	0,0	0,0	-0,3	0,3	V
Opbrengst verkopen	0,0	-0,5	-0,5	-0,4	-0,1	N
Dotatie aan bestemmingsreserve	0,0	0,5	0,5	0,4	0,1	V
Onttrekking aan bestemmingsreserve	0,0	0,0	0,0	-2,2	2,2	V
Per saldo	7,6	7,7	7,2	2,0	5,2	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Analyse resultaat 2019 op hoofdlijnen:

•	Onttrekking bestemmingsreserve tariefdifferentiatie Wegen door afwikkeling aanslagoplegging in 2019 (i)	2,2	V
•	Uitkering dividend Nederlandse Waterschapsbank (s)	1,5	V
•	Het resultaat op kwijtschelding en oninbaar wordt in hoofdzaak veroorzaakt door afwikkeling kwijtschelding voorgaande heffingsjaren; zie toelichting paragraaf 1.7 Waterschapsbelastingen	0,4	V
•	Lagere Waterschapsbelasting eigen objecten vanwege uitspraak van de Hoge Raad inzake het wegenarrest (s)	0,5	V
•	Niet besteed deel van de post Onvoorzien (i)	0,4	V
•	Onttrekking voorziening tariefdifferentiatie Wegen door afwikkeling aanslagoplegging (i)	0,3	V
•	Lagere dotatie bestemmingsreserve decentrale huisvesting i.v.m. doorschuiven verkoop panden (i), zie ook onderstaande opmerking lagere opbrengst verkoop panden (vertraging)	0,1	V
•	Rentebaten eigen financieringsmiddelen (i)	0,1	V
•	Niet besteed PBB budget toegevoegd aan voorziening PBB (i)	0,2	N
•	Lagere opbrengst verkoop panden (i)	0,1	N

(Bedragen € x 1 mln.)

3 EXPLOITATIEREKENING NAAR PROGRAMMA'S

3.1 Recapitulatie programmakosten

PROGRAMMA	EXPLOITATIE	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Verschil	V/N
Waterveiligheid	Kosten	39,2	43,2	43,3	43,7	-0,4	N
	Opbrengsten	-13,6	-13,7	-13,6	-17,2	3,6	V
	Te dekken kosten	25,6	29,5	29,7	26,5	3,2	V
	Inzet best. reserves	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	-
	Per saldo	25,5	29,3	29,5	26,3	3,2	V
Watersysteem	Kosten	54,3	56,9	56,7	56,8	-0,1	N
	Opbrengsten	-2,0	-1,4	-1,2	-2,1	0,9	V
	Te dekken kosten	52,3	55,5	55,5	54,7	0,8	V
	Inzet best. reserves	0,0	-0,3	-0,4	-0,4	0,0	-
	Per saldo	52,3	55,2	55,1	54,3	0,8	V
Waterketen	Kosten	55,0	57,3	57,4	58,3	-0,9	N
	Opbrengsten	-1,6	-1,8	-1,8	-1,7	-0,1	N
	Te dekken kosten	53,4	55,5	55,6	56,6	-1,0	N
	Inzet best. reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
	Per saldo	53,4	55,5	55,6	56,6	-1,0	N
Wegen	Kosten	8,4	8,7	8,8	8,8	0,0	-
	Opbrengsten	-2,9	-2,6	-2,7	-2,9	0,2	V
	Te dekken kosten	5,5	6,1	6,1	5,9	0,2	V
	Inzet best. reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
	Per saldo	5,5	6,1	6,1	5,9	0,2	V
Middelen	Kosten	42,9	46,0	46,2	50,3	-4,1	N
	Opbrengsten	-5,7	-4,9	-4,9	-6,3	1,4	V
	Te dekken kosten	37,2	41,1	41,3	44,0	2,7	N
	Inzet best. reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
	Per saldo	37,2	41,1	41,3	44,0	2,7	N
Dekkingsmiddelen	Kosten	1,4	2,1	1,6	0,9	0,7	V
	Opbrengsten	6,2	5,1	5,1	2,9	2,2	V
	Te dekken kosten	7,6	7,2	6,7	3,8	2,9	V
	Inzet best. reserves	0,0	0,5	0,5	-1,8	2,3	V
	Per saldo	7,6	7,7	7,2	2,0	5,2	V
	Totale kosten	201,2	214,2	214,0	218,8	-4,8	N
	Totale opbrengsten	-19,6	-19,2	-19,0	-27,3	8,3	V
	Belastingopbrengsten	-177,1	-182,7	-182,7	-181,8	-0,9	N
	Te dekken kosten	4,5	12,3	12,3	9,7	2,6	V
	Inzet best. reserves	-0,1	-0,2	-0,2	-2,4	2,2	V
	Inzet egal. reserves	-8,7	-12,1	-12,1	-12,1	0,0	-
	Resultaat	-4,3	0,0	0,0	-4,8	4,8	V

(Bedragen € x 1 mln.)

3.2 Begrotingsrechtmatigheid

Bij de controle van de jaarrekening controleert de accountant, zoals in de Waterschapswet is vastgelegd, zowel de rechtmatigheid als de getrouwheid van de financiële beheershandelingen.

Bij de rechtmatigheid controle gaat het onder meer om de vraag of de financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten, lasten en balansposten die in de jaarrekening zijn opgenomen, tot stand gekomen zijn binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en de hierin opgenomen programma's.

Op grond hiervan dient er in de jaarrekening een analyse plaats te vinden met betrekking tot de rechtmatigheid van eventuele overschrijdingen op de lasten van de programma's (begrotingsrechtmatigheid).

Rechtmatigheid en programma's

Bij rechtmatigheid wordt een duidelijk onderscheid gemaakt in kosten en baten. De rechtmatigheid van het begrotingscriterium wordt specifiek getoetst op de kosten en niet op de baten. De vraag bij rechtmatigheid is derhalve of de kosten per programma binnen de begrote kosten zijn gebleven, onafhankelijk van het feit of een mogelijke kostenoverschrijding wordt gedekt door hogere baten.

Uit de recapitulatie van de programmakosten (zie paragraaf 3.1) blijkt dat er sprake is van een overschrijding van de programmakosten voor de programma's:

- Waterveiligheid	€ 400.000
- Watersysteem	€ 100.000
- Waterketen	€ 900.000
- Middelen	€ 4.100.000

Op basis van het begrotingscriterium is autorisatie van de hogere kosten door het Algemeen Bestuur noodzakelijk. In het besluit tot vaststelling en goedkeuring van de jaarrekening 2019 wordt daarom expliciet aan het Algemeen Bestuur autorisatie van de kostenoverschrijdingen gevraagd voor de bovenstaande kostenoverschrijdingen.

Voor de toelichting op de kostenontwikkeling wordt verwezen naar:

- paragraaf 2.2 programma Waterveiligheid
- paragraaf 2.3 programma Watersysteem
- paragraaf 2.4 programma Waterketen
- paragraaf 2.6 programma Middelen

3.3 Topinkomens

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi publieke sector (WNT), kortweg Wet normering topinkomens, is in 2013 in werking getreden.

Het doel van de WNT is het tegengaan van excessieve beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. In de WNT worden inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak, genormeerd en openbaar gemaakt.

Jaarlijks worden de bezoldigings-normen in een ministeriële regeling vastgesteld. In de WNT wordt expliciet bepaald dat ten aanzien van een waterschap enkel de secretaris-directeur wordt aangemerkt als topfunctionaris. Voor 2019 is het toegestane bezoldigingsmaximum € 194.000.

Publicatie bezoldiging topfunctionarissen

Naam	Functie	Duur dienst-verband	Omvang dienstver-band	Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	Beloning betaalbaar op termijn
Z.C. Vonk	Secretaris-directeur	Onbepaalde tijd	1 fte	€ 153.279	€ 20.424

4 TOELICHTING NAAR KOSTENDRAGERS

In dit hoofdstuk wordt het resultaat per taak nader toegelicht.

4.1 Watersysteem

EXPLOITATIE	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Verschil	V/N
Netto kosten	103,8	112,5	112,9	110,3	2,6	V
Onvoorzien	0,0	0,4	0,2	0,0	0,2	V
Kwijtschelding en oninbaar	2,7	2,6	2,6	2,5	0,1	V
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-0,2	-0,2	-0,2	-1,7	1,5	V
Belastingopbrengsten	-101,2	-107,8	-107,8	-107,1	-0,7	N
Resultaat voor mutatie reserves	5,1	7,5	7,7	4,0	3,7	V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-5,9	-7,5	-7,7	-7,7	0,0	-
Saldo	-0,8	0,0	0,0	-3,7	3,7	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Gerealiseerde netto kosten (op hoofdlijnen)

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- De afwijking van de projecten Schoonhoven-Lexmond, Diefdijk en Zederik – Hagstein – Everdingen. Deze projecten zijn in samenhang beoordeeld en afgewikkeld omdat sprake is van één lumpsumsubsidie voor deze projecten. 2,8 V
- Hogere opbrengst verkoop overtollige gronden en gebouwen 0,5 V
- Onttrekking voorziening baggeren voor extra waterbodemonderzoek naar nieuwe stoffen a.g.v. uitspraak Hoge Raad (zie ook onderstaande opmerking bij onttrekking voorziening baggeren) 0,6 V
- Lagere Waterschapsbelasting eigen objecten door uitspraak van de Hoge Raad inzake het wegearrest 0,3 V
- Doorgeschoven werkzaamheden oeverafkalving naar 2020. Daarnaast zijn een aantal aanbestedingen voor het opknappen van locaties lager dan begroot 0,3 V
- Het opknappen van de Asperse sluis is doorgeschoven naar 2020 en diverse voordelige uitvoeringsresultaten bij maaionderhoud 0,3 V
- De verzekeringsuitkering voor bouw- en waterschade voor project Werkendam is hoger dan verwacht 0,2 V
- Uitvoeringskosten en aanbestedingsresultaten maaionderhoud 0,2 V
- Lagere kosten werktuigendiesel door minder draaiuren gemalen 0,2 V
- Lagere advieskosten door o.a. onderzoek naar energieneutraal 2030 0,2 V
- Onttrekking voorziening onderhoud primaire waterkeringen i.v.m. aanleg waterontspanners 0,1 V
- Saldo interne/externe uren HWBP 0,1 V
- Calamiteiten watersysteem: nagekomen kosten calamiteiten 2018, droge winter/voorjaar, golfterrein Spijk en persleidingbreuk Gorinchem-Oost -0,9 N
- Extra waterbodemonderzoek naar nieuwe stoffen a.g.v. uitspraak Hoge Raad -0,6 N
- Toevoeging voorzieningen: groot onderhoud primaire waterkeringen voor afgeronde dijkversterkingsprojecten (0,4 N) en niet besteed PBB budget (0,2 N) -0,6 N
- Afkoop ruilverkavelingsrente -0,3 N
- Hogere kosten voor electra -0,2 N
- Hogere telecommunicatiekosten door het verder automatiseren van gemalen -0,1 N

- Onderhoud primaire waterkeringen i.v.m. aanleg waterontspanners (zie ook opmerking bij onttrekking voorziening primaire waterkeringen) -0,1 N
- Lagere kapitaallasten a.g.v. projectrealisatie 2018 en gunstigere financiering 0,5 V
- Afdelingskosten/personeelskosten programma's waterveiligheid en watersysteem 0,1 V
- Overige effecten (saldo) verdeling programma middelen (m.n. toevoeging voorziening pensioenen voormalige bestuurders) over de wettelijke taken 1,0 N

Onvoorzien

Het resultaat op Onvoorzien wordt veroorzaakt door:

- In de begroting wordt de post onvoorzien verdeeld over de afzonderlijke taken. 0,2 V
Gedurende het jaar worden op deze post geen uitgaven gerealiseerd.

Kwijtschelding en oninbaar

Het resultaat op kwijtschelding en oninbaar wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Afwikkeling kwijtschelding voorgaande heffingsjaren; zie toelichting paragraaf 1.7 Waterschapsbelastingen 0,1 V

Dividenden en overige algemene opbrengsten

Het resultaat op dividenden en overige algemene opbrengsten wordt veroorzaakt door:

- Uitkering Dividend Nederlandse Waterschapsbank. 1,5 V

Belastingopbrengsten

Het resultaat op belastingopbrengsten wordt veroorzaakt door:

- Lagere belastingopbrengsten huidig jaar o.b.v. definitieve aanslagoplegging en prognoses BSR. -0,7 N

4.2 Zuivering

EXPLOITATIE	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Verschil	V/N
Netto kosten	64,4	67,7	68,0	70,1	-2,1	N
Onvoorzien	0,0	0,4	0,2	0,0	0,2	V
Kwijtschelding en oninbaar	3,7	3,1	3,1	2,8	0,3	V
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-0,2	-0,1	-0,2	-0,2	0,0	-
Belastingopbrengsten	-68,7	-67,3	-67,3	-69,8	2,5	V
Resultaat voor mutatie reserves	-0,8	3,8	3,8	2,9	0,9	V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-2,4	-3,8	-3,8	-3,8	0,0	-
Saldo	-3,2	0,0	0,0	-0,9	0,9	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Gerealiseerde netto kosten (op hoofdlijnen)

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- Hogere opbrengst verkoop overtollige gronden en gebouwen 0,5 V
- Lagere kosten electra, door combinatie van hogere opwekking en lager verbruik en afrekening van voorgaande jaren 0,3 V
- Uitvoeringskosten en aanbestedingsresultaten maaionderhoud rwzi terreinen 0,1 V

- Hogere kosten slibverwerking: hogere transportkosten door meer slibaanbod en centrale ontwatering, lagere kosten slibverbranding door centrale verwerking en hogere kosten rwzi Arnhem door huur centrifuge ter verhoging van het drogestofpercentage -0,5 N
- Kosten reparatie lekkage effluentleiding Papendrecht, stormschade slibgisting Nijmegen, extra inhuur voor noodbeluchtingen rwzi's en verstoringen rwzi Arnhem -0,5 N
- Lagere opbrengst project luierverwerking door vertraging in de opstart van het project -0,2 N
- Extra kosten chemicaliën v.n.l. voor dosering verwerken slibbuffer vanuit 2018 -0,2 N
- Afkoop ruilverkavelingsrente -0,2 N
- Hogere afvalkosten door: aanschaf containers, extra aanbod roostergoed en nadelig aanbestedingsresultaat -0,2 N
- Calamiteit slibgisting Tiel -0,1 N
- Afdelingskosten/personeelskosten programma waterketen 0,2 V
- Overige effecten (saldo) verdeling programma middelen (m.n. toevoeging voorziening pensioenen voormalige bestuurders) over de wettelijke taken 1,3 N

Onvoorzien

Het resultaat op Onvoorzien wordt veroorzaakt door:

- In de begroting wordt de post onvoorzien verdeeld over de afzonderlijke taken. 0,2 V
Gedurende het jaar worden op deze post geen uitgaven gerealiseerd.

Kwijtschelding en oninbaar

Het resultaat op kwijtschelding en oninbaar wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Afwikkeling kwijtschelding voorgaande heffingsjaren; zie toelichting paragraaf 1.7 Waterschapsbelastingen 0,3 V

Belastingopbrengsten

Het resultaat op belastingopbrengsten wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Hogere belastingopbrengsten huidig jaar (0,7 V) en voorgaande jaren (1,8 V) o.b.v. definitieve aanslagoplegging en prognoses BSR. 2,5 V

4.3 Wegen

EXPLOITATIE	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Verschil	V/N
Netto kosten	7,2	8,1	8,1	7,7	0,4	V
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Kwijtschelding en oninbaar	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	-
Dividenden en overige algemene opbrengsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Belastingopbrengsten	-7,2	-7,6	-7,6	-7,4	-0,2	N
Resultaat voor mutatie reserves	0,2	0,7	0,7	0,5	0,2	V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-0,5	-0,7	-0,7	-0,7	0,0	-
Saldo	-0,3	0,0	0,0	-0,2	0,2	V

(Bedragen € x 1 mln.)

Gerealiseerde netto kosten (op hoofdlijnen)

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

• Hogere vergoeding vanuit inliggende gemeenten voor onderhoud wegen door hogere indexering	0,2 V
• Lagere Waterschapsbelasting eigen objecten vanwege uitspraak van de Hoge Raad inzake het wegenarrest	0,2 V
• Per saldo overige	0,2 V
• Overige effecten (saldo) verdeling programma middelen (m.n. toevoeging voorziening pensioenen voormalige bestuurders) over de wettelijke taken	-0,2 N

Belastingopbrengsten

Het resultaat op belastingopbrengsten wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

• Lagere belastingopbrengsten huidig jaar o.b.v. definitieve aanslagoplegging en prognoses BSR.	0,2 N

5 REKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTENSOORTEN

5.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de kosten- en opbrengstencategorieën, gerubriceerd in overeenstemming met de regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen. Ter vergelijking zijn tevens de cijfers van de jaarrekening 2018 en de begroting 2019 opgenomen.

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2019 incl. wijzigingen	Rekening 2019	Verschil	V/N
Kostensoortgroepen						
Kapitaallasten	57,2	61,8	61,8	61,0	0,8	V
Personeelslasten	63,1	66,1	66,4	67,1	0,7	N
Goederen en diensten van derden	64,3	75,5	75,7	68,8	6,9	V
Bijdragen aan derden	7,2	0,4	0,4	8,4	8,0	N
Toevoegingen voorzieningen /onvoorzien	9,6	10,4	9,9	13,5	3,6	N
Totaal kosten	201,4	214,2	214,2	218,8	4,6	N
Opbrengstensoortgroepen						
Financiële baten	0,7	0,6	0,6	2,1	1,5	V
Personeelsbaten	5,3	4,7	4,7	5,6	0,9	V
Goederen en diensten aan derden	11,9	12,7	12,7	16,5	3,8	V
Bijdragen van derden	6,8	6,9	6,9	7,0	0,1	V
Waterschapsbelastingen	-6,6	-5,9	-5,9	-5,5	0,4	V
Onttrekkingen aan voorzieningen	1,6	0,1	0,1	1,4	1,3	V
Geactiveerde kosten	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	V
Totaal opbrengsten	19,8	19,2	19,2	27,3	8,1	V
Te dekken kosten	181,6	195,0	195,0	191,5	3,5	V
Inzet algemene/bestemmingsreserves	-0,1	-0,2	-0,2	-2,4	2,2	V
Gedekt door heffing Waterschapsbelastingen	-177,1	-182,7	-182,7	-181,8	0,9	N
Exploitatieresultaat	4,4	12,1	12,1	7,3	4,8	V
Toevoeging/onttrekking egalisatiereserve	-8,7	-12,1	-12,1	-12,1	0	-
Exploitatieresultaat te bestemmen	-4,3	0	0	-4,8	4,8	V

(Bedragen € x 1 mln.)

6 BALANS

6.1 Balans

ACTIVA	31-12-2019	31-12-2018
<i>Vaste activa</i>		
1. Immateriële vaste activa	42.597	40.820
2. Materiële vaste activa	485.788	455.477
3. Financiële vaste activa	1.015	1.260
Totaal vaste activa	529.399	497.557
<i>Vlottende activa</i>		
4. Voorraden	0	0
5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar	8.934	0
6. Kortlopende vorderingen	20.592	18.009
7. Overlopende activa	12.762	55.916
8. Liquide middelen	7.512	12
Totaal vlottende activa	49.800	73.937
Totaal activa	579.199	571.494
PASSIVA	31-12-2019	31-12-2018
<i>Vaste passiva</i>		
9. Eigen vermogen		
Algemene reserves	6.180	6.180
Egalisatiereserves	11.048	21.060
Bestemmingsreserves	1.619	1.784
Nog te bestemmen resultaat	4.772	4.273
Totaal eigen vermogen	23.619	33.297
10. Voorzieningen	21.648	19.608
11. Langlopende schulden > 1 jaar	436.121	407.799
Totaal vaste passiva	481.388	460.704
<i>Vlottende passiva</i>		
12. Netto vlottende schulden < 1 jaar	38.075	26.196
13. Overlopende passiva	59.737	84.594
Totaal vlottende passiva	97.812	110.790
Totaal passiva	579.199	571.494

(Bedragen € x 1.000)

6.2 Toelichting op de balans

Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen.

Immateriële en materiële vaste activa

Het algemeen bestuur heeft op 29 april 2016 de beleidsnota “Waardering, activering & afschrijving van activa vastgesteld. De algemene regel in de verslaggeving voorschriften luidt dat alle uitgaven voor zaken, die langer dan een jaar ten dienste staan van het waterschap, worden geactiveerd.

De ingangsdatum van de nota “Waardering, activering & afschrijving van activa “ is 1 januari 2016.

Vaste activa worden voor het bedrag van de investering geactiveerd. Activa worden gewaardeerd op basis van de historische kostprijs zijnde de aanschafwaarde c.q. de verkrijgingprijs, verminderd met subsidies/bijdragen van derden en met de gecumuleerde afschrijvingen.

Naar verwachting duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden in het boekjaar ten laste van de exploitatie gebracht.

Investerings, behoudens investeringen in financiële vaste activa, met een netto verkrijging of vervaardigingsprijs kleiner dan € 50.000 worden niet geactiveerd, maar in het jaar van aanschaf c.q. vervaardiging ten laste van de exploitatie gebracht;

- Soortgelijke kapitaalgoederen die, afzonderlijk gezien, niet boven de drempelwaarde voor activeren komen, maar die gelijktijdig in bulk zijn aangeschaft en dan wel boven de drempelwaarde komen worden als één kapitaalgoed geactiveerd;
- Investerings in financiële vaste activa worden altijd geactiveerd, ongeacht omvang en looptijd;
- Investerings ten behoeve van gronden en terreinen worden altijd geactiveerd ongeacht het aankoopbedrag.

Bij omvangrijke eigen bijdragen aan met name nieuwbouw (het vervaardigen van objecten) worden eigen uren geactiveerd. Het beleid is op dit punt aangescherpt, waarbij de grens van een omvangrijke bijdrage wordt gelegd bij een interne doorbelasting van meer dan € 50.000 per jaar, te bepalen bij het vaststellen van de projectbrief.

Uitzondering op bovenstaand beleid betreft de gesubsidieerde investeringsprojecten. De bijdragen van het eigen personeel (en ingehuurd personeel) aan deze projecten zijn voor deze ondergrens uitgezonderd.

Waterschap Rivierenland besteedt de directievoering en uitvoering van projecten uit aan derden. Eigen bijdragen komen in principe niet voor en op grond daarvan vindt activering niet plaats. Ook de geringe inzet van uren van eigen personeel in verband met de aankoop van een investeringsgoed of het toekennen van bijdragen aan derden worden niet geactiveerd maar rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht. Uitzondering op bovenstaand beleid betreft de gesubsidieerde investeringsprojecten. De bijdragen van het eigen personeel (en ingehuurd personeel) aan deze projecten zijn voor de ondergrens uitgezonderd en de kosten worden (na aftrek van de subsidiebijdrage) geactiveerd. Voorbeelden van deze projecten zijn onder meer de projecten die worden uitgevoerd in het kader van het HWBP.

Ook de eigen uren inzake de planvoorbereiding van projecten worden niet geactiveerd. De eigen uren van planvoorbereiding van afzonderlijke projecten zullen in het algemeen het grensbedrag van € 50.000 niet overschrijden op grond waarvan activering van planvoorbereiding niet plaatsvindt.

Indien in de toekomst bij de directievoering en/of uitvoering van nieuwbouwprojecten wel sprake is van een omvangrijke bijdrage van eigen personeel, zal deze eigen bijdrage wel worden geactiveerd. De grens van een omvangrijke eigen bijdrage wordt gelegd bij een interne doorbelasting van meer dan € 50.000.

De algemene waarderingsregel is dat activa worden gewaardeerd tegen vervaardigings- of verkrijgingsprijs. In deze vervaardigingsprijs wordt de rente opgenomen over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend (artikel 66 lid 3 BBVW).

Waterschap Rivierenland beschouwt bij meerjarige projecten de jaarlijkse investeringsuitgaven als afgerond op jaareinde, activeert deze investeringsuitgaven en start in het daaropvolgende jaar met de afschrijving ervan. Dit in tegenstelling tot waterschappen die als uitgangspunt hanteren dat pas wordt geactiveerd en afgeschreven na afronding van het project. Deze waterschappen zullen bij jaar overstijgende projecten bouwrente toerekenen aan de investering en over het hogere bedrag na gereed melding afschrijven.

Waterschap Rivierenland activeert jaarlijks alle investeringsuitgaven en berekent daar rente over. De berekende rente wordt ten laste van de exploitatie gebracht.

De rente wordt berekend in het boekjaar waarin de uitgaven op de investering zijn gedaan. Hierbij wordt het uitgangspunt gehanteerd dat de investering gemiddeld halverwege het jaar plaatsvindt. Er wordt derhalve een half jaar rente berekend over hetgeen in dat jaar is geïnvesteerd. In de vervolgjaren wordt de rente berekend over de boekwaarde per begin van het jaar.

Onderhoud is erop gericht een activum in goede staat te houden en ervoor te zorgen dat dit gedurende zijn gebruiksduur goed blijft functioneren. De kosten van dit onderhoud worden in de exploitatierekening verantwoord. Indien de onderhoudswerkzaamheden ertoe leiden dat de verwachte levensduur van een activum wordt verlengd met minimaal één jaar (dat wil zeggen het activum kan langer functioneren dan waarvan bij aankoop of vervaardiging vanuit werd gegaan), is er sprake van levensduur verlengend onderhoud. De uitgaven van dit levensduur verlengend onderhoud worden als investeringen beschouwd en kunnen worden geactiveerd.

Het vernieuwen (renoveren) of aanpassen van waterkeringen, waterlopen, kunstwerken, transportgemalen en zuiveringsinstallaties wordt aangemerkt als investeringen en als zodanig geactiveerd. De uitgaven die betrekking hebben op onder meer vervanging van pompen, schuiven, roosters, filters en aanpassing van automatisering worden in beginsel aangemerkt als onderhoudskosten en ten laste van de exploitatie gebracht, tenzij aangetoond kan worden dat deze uitgaven leiden tot verlenging van de levensduur van het gehele activum. In dat geval worden de uitgaven beschouwd als investeringen en als zodanig geactiveerd.

Onderhoud is te onderscheiden in klein en groot onderhoud. Klein onderhoud is van geringe omvang en keert over het algemeen met een zeker regelmaat terug. Groot onderhoud is veelal ingrijpend van aard en vraagt een lange uitvoeringsperiode. De kosten van beide vormen van onderhoud behoren tot de exploitatiekosten en worden niet geactiveerd. Deze kosten kunnen in één keer ten laste van de exploitatierekening worden gebracht of over een aantal jaren worden gespreid door een voorziening te vormen. Bijvoorbeeld als de onderhoudswerkzaamheden niet jaarlijks, maar periodiek, eenmaal in een aantal jaren plaatsvinden.

Het product van de taak 'wegen' verdient hierbij extra toelichting. Alle kosten met betrekking tot het onderhouden en verleggen van wegen wordt conform de huidige gedragslijn ten laste van de exploitatie gebracht. Alleen het uitbreiden van het bestaande wegennet wordt gezien als een investering en als zodanig geactiveerd.

Vaste activa worden onderscheiden in drie categorieën (Waterschapsbesluit artikel 4.40);

- De immateriële vaste activa;
- De materiële vaste activa;
- De financiële vaste activa.

Het activeren van immateriële vaste activa is toegestaan, maar niet verplicht op grond van het Waterschapsbesluit.

In artikel 13 van de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie waterschap Rivierenland is bepaald dat:

- Uitgaven voor het afsluiten van geldleningen direct ten laste van de exploitatie worden gebracht.
- Uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling lineair in 5 jaar afgeschreven worden voor zover de betreffende uitgaven op grond van artikel 4.63 van het Waterschapsbesluit mogen worden geactiveerd.
- Bijdragen in activa in eigendom van derden worden afgeschreven gedurende het aantal jaren dat de betreffende activa naar verwachting door de derde zullen worden geëxploiteerd en voor zover de betreffende uitgaven op grond van artikel 4.64 van het Waterschapsbesluit mogen worden geactiveerd.
- Geactiveerde bijdragen aan het Rijk. Hieronder worden onder meer de solidariteitsbijdragen aan het HWBP gerangschikt, waarvoor een afschrijvingstermijn van 5 jaar geldt.

De kosten voor onderzoek en ontwikkeling worden geactiveerd

Dit is duidelijk het geval bij uitgaven voor een voorbereidingsonderzoek of een ontwikkelingsproject die tot een concrete investering zal leiden. Dit betekent ook dat de uitgaven voor planvorming als immaterieel actief worden aangemerkt indien zij voldoen aan de eisen ex artikel 4.63 Waterschapsbesluit. In de praktijk zijn dit investeringen in onder andere eigen plannen, beheer- en onderhoudsplannen.

Overigens geldt ook hier de ondergrens van € 50.000 voordat tot activering overgegaan wordt.

Financiële bijdragen van het waterschap aan investeringen van derden of activa in eigendom van derden komen bijvoorbeeld voor bij de vergroting van de bergingscapaciteit van het gemeentelijk rioolstelsel. Dit komt uiteindelijk de zuivering van afvalwater ten goede. Omdat het nut van de gemeentelijke investering voor het waterschap meerdere jaren bestrijkt, kan de bijdrage worden beschouwd als een vast actief en mogen de uitgaven geactiveerd worden. In de regel zal de bijdrage dezelfde afschrijvingstermijn kennen als bij een investering door het waterschap zelf.

Bij het activeren van materiële investeringen worden de onbebouwde gronden en terreinen opgenomen en de ondergrond van gebouwen en woonruimten opgenomen onder gronden en terreinen. Ondergrond van grond- weg- en waterbouwkundige werken worden als integraal onderdeel van het betreffende object geactiveerd (en afgeschreven).

Alle baggeruitgaven, zowel voor verspreidbare als niet-verspreidbare specie, worden ten laste van de exploitatie gebracht.

Uitzondering op deze regel zijn uitgaven voor baggerwerkzaamheden om het in de legger vastgelegde profiel voor de eerste maal te bereiken. De uitgaven voor deze activiteiten worden gelijkgesteld aan de aanleg en verwerving van waterlopen en als zodanig geactiveerd. Het vervallen van het klassenonderscheid en het besluit van het algemeen bestuur alle baggeruitgaven ten laste van de exploitatie te brengen, heeft financiële consequenties. Voor deze

effecten wordt verwezen naar de genoemde notitie. Wel wordt expliciet aangegeven dat de in het verleden (tot en met 2008), conform oud beleid op de balans opgenomen baggerwerkzaamheden geactiveerd blijven en afgeschreven worden.

De richtlijnen geven aan dat wanneer de werkzaamheden voor sanering baggeren alleen bestaan uit het wegnemen van de invloed van vervuilde waterbodems met als doel de waterkwaliteit te verbeteren de uitgaven als immaterieel actief moeten worden aangemerkt.

De met het saneringsdeel samenhangende uitgaven zouden derhalve geactiveerd moeten worden, maar omdat deze uitgaven goeddeels gedekt worden door de rijksbijdrage, resteert per saldo geen boekwaarde. Er wordt dan ook geen actief gevormd. Indien er tegenover de uitgaven voor saneringsspecie echter geen (rijks)bijdrage staat, worden deze uitgaven geheel geactiveerd als immaterieel actief en conform het beleid in vijf jaar afgeschreven.

Uitzondering op deze regel zijn uitgaven voor baggerwerkzaamheden om het in de legger vastgelegde profiel voor de eerste maal te bereiken. De uitgaven voor deze activiteiten worden gelijkgesteld aan de aanleg en verwerving van waterlopen en als zodanig geactiveerd en afgeschreven (20 jaar).

Bij de financiële vast activa volgt het waterschap de onderverdeling die is voorgeschreven in het Waterschapsbesluit.

De afschrijvingen zijn gebaseerd op de lineaire afschrijvingsmethode. Er wordt afgeschreven met inachtneming van de verwachte gebruiksduur en de restwaarde indien deze redelijkerwijs verwacht mag worden. Op grond wordt, voor zover niet behorend bij een project, niet afgeschreven.

De eerste afschrijving vindt plaats in het jaar volgend op het boekjaar waarin het vaste activum is opgeleverd of in eigendom is verkregen.

Indien een investering over meerdere boekjaren loopt, wordt de investering op het einde van het ieder boekjaar als opgeleverd beschouwd op het niveau van de op dat moment gemaakte kosten. De eerste afschrijving vindt dan plaats in het daaropvolgende jaar. Over de volgende jaren vindt volledige afschrijving plaats.

De solidariteitsbijdragen waterschappen t.b.v. het Hoogwaterbeschermingsprogramma worden sinds 2011 door de waterschappen betaald. Deze bijdrage is met terugwerkende kracht opgenomen als onderdeel van de balanspost “immateriële vaste activa” (artikel 4.41, eerste lid letter c, onderdeel 2 van het Waterschapsbesluit). Tot en met 2013 is de solidariteitsbijdrage geactiveerd en afgeschreven in 35 jaar. Deze keuze werd met name ingegeven door de eis van gematigde lastenontwikkeling alsmede de onevenwichtige verdeling van de lasten over de belastingcategorieën.

Bij de voorjaarsnota 2013 is besloten de solidariteitsbijdrage van het HWBP te blijven activeren en conform het advies van de Unie van Waterschappen met ingang van 2014 af te schrijven in 5 jaar.

Van de HWBP kosten wordt 90% gedekt door rijksbijdrage (50%) en 40% door de solidariteitsbijdrage van de waterschappen. 10% betreft het Project Gebonden Aandeel (PGA) en komt ten laste van waterschap Rivierenland.

Een actief dat buiten gebruik wordt gesteld, wordt afgewaardeerd op het moment van buitengebruikstelling, indien de restwaarde lager is dan de boekwaarde (artikel 68 lid 3 BBWW). Deze afwaardering wordt als inhaalafschrijving ten laste van de exploitatierekening gebracht. Bij verkoop van een actief wordt de boekwinst of het boekverlies ten gunste of ten laste van de exploitatierekening gebracht.

Vanwege de diversiteit van de tractiemiddelen wordt met ingang van 2016 bij de jaarlijkse kredietaanvraag van tractiemiddelen de specifieke afschrijvingstermijnen opgenomen op basis van de verwachte gebruiksduur van het object. Overigens is ook hierbij het grensbedrag voor activeren van € 50.000 van toepassing.

Voor de immateriële vaste activa geldt dat de afschrijvingsduur 5 jaar bedraagt. Een uitzondering wordt gemaakt voor uitgaven van onderzoek of ontwikkeling, bijvoorbeeld een voorbereidingsonderzoek, die toegeschreven kunnen worden aan een specifiek investeringsproject. Deze uitgaven zijn dan geheel toe te rekenen aan het bijbehorende investeringsproject. In deze situatie is de afschrijvingstermijn van de uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling gelijk aan die van het, door het investeringsproject op te leveren, object.

Bijdragen aan investeringen van derden of activa in eigendom van derden worden afgeschreven conform het aantal jaren dat de betreffende activa naar verwachting door de derde zal worden geëxploiteerd. In de regel zal de bijdrage dezelfde afschrijvingstermijn kennen als bij een investering door het waterschap zelf.

Peilbesluiten worden afgeschreven in 10 jaar, conform de verplichte herzieningstermijn op basis van artikel 4.8 van de provinciale Waterverordening waterschap Rivierenland (in werking getreden per 13 september 2014).

De kosten van verkiezingen van het Algemeen Bestuur worden afgeschreven in 4 jaar. Dit sluit aan op de zittingstermijn van het algemeen bestuur.

De vastgestelde afschrijvingstermijnen:

Omschrijving	Afschrijvings- termijn in jaren
Kosten afsluiten geldlening	Exploitatie
Onderzoek en ontwikkeling	5
Bijdragen aan activa in eigendom derden	5*
Overige immateriële activa	
- peilbesluiten, waterakkoorden en monitoring	10
- Geactiveerde bijdragen aan het Rijk (o.m. Solidariteitsbijdrage HWBP)	5
- Meerjarige strategische beleidsplannen (o.m Waterbeheerprogramma)	5
- Toetsing waterkeringen	5
- Legger en beheerregisters	5
- Software	5
- Sanerings-baggeren	5
- Verkiezingen leden van het algemeen bestuur	4
- Overige	5
Materiële vaste activa	
Gronden en terreinen	
- onbebouwde gronden en terreinen	0
- ondergrond gebouwen	0
Vervoermiddelen	
- Tractie: Vrachtauto's, tractoren	8
Machines, apparaten en werktuigen	
- Tractie: Overig	8**
Bedrijfsgebouwen	

Omschrijving	Afschrijvings- termijn in jaren
- Bouwkundig	30
- Installaties (afhankelijk van aard inst.)	5-10-15
- Inrichting	10
Woonruimten	
- Bouwkundig	30
- Installaties (afhankelijk van aard inst.)	5-10-15
- Inrichting	10
Grond-, weg- en waterbouwkundige objecten	
<i>Waterkeringen</i>	
- Primaire waterkeringen (kleidijken)	50
- Primaire waterkeringen (veendijken)	30
- Primaire waterkeringen (HWBP projectgebonden aandeel)	5
- Regionale waterkeringen	30
<i>Watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen</i>	
- Aanleg en verwerving watergangen	20
- Kunstwerken en gemalen bouwkundig	35
- Kunstwerken en gemalen elektromechanisch	15
<i>Zuiverings-technische werken (transportstelsels, zuiveringsinstallaties, slibverwerkingsinstallaties)</i>	
- Bouwkundig	35
- Elektromechanisch	15
- IBA-inrichtingen	5
Wegen	
- Aanleg en verwerving (uitbreiding) wegennet ***	20
Vaarwegen en havens	
- Aanleg en verwerving vaarwegen en havens	20
- Bouw en verwerving kunstwerken vaarwegbeheer	20
Overige materiële vaste activa	
- Hardware (Applicaties)	5
- Overige materiële vaste activa	o.b.v. verwachte gebruiksduur
* Termijn is gelijk aan de periode dat het actief naar verwachting door de derde zal worden geëxploiteerd. Indien de termijn niet bekend is, dan een afschrijvingstermijn hanteren van 5 jaar. ** In het huidige beleid kennen tractiemiddelen één afschrijvingstermijn van 8 jaar. Vanwege de diversiteit in de verschillende onderdelen wordt met ingang van 2016 bij de jaarlijkse kredietaanvraag van tractiemiddelen de specifieke afschrijvingstermijnen opgenomen op basis van de verwachte gebruiksduur van het object. *** Alle kosten m.b.t. het onderhouden en verleggen van wegen (reconstructie en kunstwerken) worden conform de huidige gedragslijn ten laste van de exploitatie gebracht.	

Financiële vaste activa

Voor de financiële vaste activa gelden de volgende waarderingsgrondslagen:

- Aandelen Nederlandse Waterschapsbank N.V. zijn gewaardeerd tegen nominale waarde;
- Aandelen in een slibverwerkingsbedrijf zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs.

Debiteuren

Voor wat betreft debiteuren worden zo nodig individuele voorzieningen getroffen. In 2019 is dit niet nodig geweest.

Langlopende verplichtingen

De langlopende verplichtingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige activa en passiva

De waardering van de overige activa en passiva geschiedt tegen nominale waarde.

Algemene reserves

De algemene reserves fungeren als een algemeen weerstandsvermogen en hebben geen specifieke bestemming. Zij dienen dan ook vooral om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard, meestal bijzondere omstandigheden, op te vangen.

Bestemmingsreserves

In tegenstelling tot de algemene reserves hebben de bestemmingsreserves wel een specifieke bestemming. De bestemmingsreserves kunnen worden onderscheiden in:

- Egalisatiereserves;
- Overige bestemmingsreserves.

Egalisatiereserves

Egalisatiereserves zijn reserves die zijn ontwikkeld ten behoeve van de tariefegalisatie in de planperiode c.q. de meerjarenraming. Per taak kent het waterschap egalisatiereserves. Bij de tariefegalisaties worden een drietal uitgangspunten gehanteerd:

- De opbrengst waterschapslasten is aan het eind van de planperiode in principe gelijk aan het kostenniveau;
- Er is sprake van een gelijkmatige tariefontwikkeling;
- Het niveau van de egalisatiereserve is aan het eind van de planperiode in principe nihil.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten;
- Lasten zijn toegerekend aan de periode waarin ze thuishoren;
- Baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd;
- Verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn;
- Onttrekkingen aan de egalisatiereserve vinden plaats overeenkomstig het begrote nadelig resultaat.

Gevolgen na maatregelen Coronavirus

Sinds begin maart 2020 is er een uitbraak van het Corona virus in Nederland. Wat de consequenties van deze Coronacrisis zijn, zal pas in de loop van 2020 duidelijk worden. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Eventuele gevolgen van de Corona uitbraak, zoals benoemd onder de gebeurtenissen na balansdatum op pagina 94, zijn hierbij betrokken. Omdat de activiteiten en kosten van waterschappen worden gefinancierd middels een omslagstelsel en tarieven, loopt waterschap Rivierenland geen risico ten aanzien van de continuïteit.

Toelichting op de balans per 31 december 2019 (bedragen x € 1.000)

ASTE ACTIVA

	<u>01-01-2019</u>	Van en naar MVA /IVA + van onderhanden werken	Investe- ringen	Bijdrage van derden	Afschrij- vingen	Desinves- tering /overboek- ingen	<u>31-12-2019</u>
1. Immateriële vaste activa							
Onderzoek en ontwikkeling	79				-33		46
Bijdragen aan activa in eigendom van overheden	40.291		9.543		-9.772		40.062
Overige immateriële activa	449	813	1.936	-92	-617		2.488
1. Totaal immat. vaste activa	40.820	813	11.479	-92	-10.422		42.596
2. Materiële vaste activa							
Werken in exploitatie							
Gronden en terreinen	11.468		516			-1.018	10.966
Vervoermiddelen	2.044		1.258		-547	-90	2.665
Machines, apparaten en werktuigen	5.697		5.523		-1.058		10.162
Bedrijfsgebouwen	17.050		467		-1.279	-93	16.145
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken:							
Waterkeringen	93.414		59.983	-50.700	-5.653	-300	96.744
Watergangen, waterkwantiteitskunstwerk en gemalen	139.920	-813	27.306	-4.110	-12.101	-6.817	143.387
Zuiveringstechn. werken:							
Transportsystemen	52.989		8.540	-75	-4.482		56.972
Zuiveringsinstallaties	102.922		7.443	-25	-9.031		101.310
Slibverwerkingsinstallaties	23.849		19.348		-1.993		41.204
Wegen	104		2.699	-517	-17	-2.182	87
Vaarwegen en havens	2.456		27		-119		2.364
Overige materiële vaste activa	3.563		628		-409		3.782
2. Totaal materiële vaste activa	455.477	-813	133.738	-55.427	-36.689	-10.500	485.788
3. Financiële vaste activa							
Kapitaalverstrekkingen aan:							
Bedrijven	1.251					-246	1.005
Overheden							
Leningen aan:							
Ambtenaren	10						10
3. Totaal financiële vaste activa	1.260					-246	1.015
Totaal vaste activa	497.557		145.217	-55.519	-47.111	-10.746	529.399
Zie bijlagen 1, 2, & 3							

(Bedragen € x 1.000)

VLOTTENDE ACTIVA

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
4. Voorraden	0	0
5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar	8.934	0
6. Kortlopende vorderingen		
• Debiteuren algemeen	5.959	8.281
• Debiteuren verbonden partijen	26	209
• Debiteuren BSR	17.102	11.741
• Voorziening belastingdebiteuren BSR	-2.718	-2.317
• Nog te vorderen belastingen	224	95
Totaal per 31 december	20.592	18.009

(Bedragen € x 1.000)

5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar

Drempel schatkistbankieren

Decentrale overheden moeten hun overtollige (liquide) middelen aanhouden in 's Rijks schatkist. Wel is sprake van een drempelbedrag. Indien overtollige middelen de omvang van de drempel niet overschrijden, mogen die middelen buiten de schatkist worden gehouden. De hoogte van deze drempel bedraagt 0,75% van het begrotingstotaal, € 1,6 miljoen.

6. Kortlopende vorderingen

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening (half februari) stond van de genoemde debiteuren algemeen per 31 december 2019 nog een bedrag van € 1.249.000 open. Er zijn nog vorderingen van voor 1 januari 2019 voor een bedrag van € 160.000. Per 31 december 2019 was een bedrag van 1.025.000 direct opeisbaar en een bedrag van € 4.960.000 niet direct opeisbaar.

Van de debiteuren algemeen en verbonden partijen ad € 5.985.000 heeft een bedrag van € 4.274.000 betrekking op vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen. Het waterschap loopt geen financieel risico ten aanzien van de openstaande vorderingen.

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
7. Overlopende activa		
• Vooruitbetaalde bedragen	28	437
• Nog door te storten debiteurenontvangsten BSR	3.144	8.989
• Te declareren subsidie dijkverbetering	7.112	45.509
• Overig nog te ontvangen inkomsten	2.479	981
Totaal per 31 december	12.762	55.916

(Bedragen € x 1.000)

Te declareren subsidie dijkverbetering

	Stand 1 januari 2019	Van overlopende passiva	Naar overlopende passiva	Toevoeging	Onttrekking / ontvangst	Stand 31 december 2019
Te declareren bij het Rijk						
Afwikkeling Deltagebied	8					8
Sliedrecht West	8				-8	0
Werkendam Merwedelijk uitvoering	0					0
Uitv. dijk Neder Rijn DR 43	845				-18	827
KIS	39.570			1.912	-39.625	1.858
Munnikenland	30					30
GOWA tussenvakken	2					2
POV Macrostabiteit		-2.739		2.884		145
SLA uitvoering	255		-255			0
POV Piping Wellen	42					42
Planvorming Neder Betuwe		-2.873		3.342		469
Projectorg POV Piping		-405		713	-30	278
Dvb Sterrenschans-Heteren	546		-546			
Dvb Sprok-Sterrenschans H	410		-410			0
Waalfront HWBP	28				-28	0
Ameide-Streefkerk HWBP	14			645		659
Fort Everd\.-Am\..Sluis HWBP	0	-32		664		632
Diefdijk	3.322				-3.322	0
VZG deel Willemspolder POV Piping	32					32
KIS restpunten	0			1.173		1.173
KIS fase 2	0			899		899
Subtotaal te decl. bij het Rijk	45.112	-6.049	-1.211	12.232	-43.031	7.054
Te declareren bij de Provincie						
Gorinchem Hardinxveld-Giessendam						
Diefdijk	339			59	-398	0
Subtotaal te decl. bij Provincie	339	0	0	59	-398	0
Te decl. diversen nog te verdelen:						
Rijk	9					9
Ov. openbare overheidslichamen	26					26
Diverse bedrijven	22					22
Subtotaal te decl. diversen	57					57
Totaal nog te declareren	45.509	-6.049	-1.211	12.291	-43.429	7.112

(Bedragen € x 1.000)

In 2019 werd gewerkt aan de planstudie en de realisatie van dijkversterkingsprojecten die vallen onder verschillende programma's: HWBP-2 (100% subsidie), Ruimte voor de Rivier (100% subsidie), Deltawet Grote Rivieren (72% subsidie) en het nieuwe HWBP (90% subsidie). Voor de eerste 2 programma's worden voorschotten uitgekeerd; aan het einde van de projecten kan een tekort ontstaan en wordt een eindafrekening opgesteld. Voor de Deltawet Grote Rivieren zijn de versterkingskosten afgekocht en afgerekend. Voor het nieuwe HWBP worden de kosten per projectfase op basis van een bijbehorende kostenraming aan het begin van een projectfase afgerekend en ligt het risico van afwijking bij het waterschap. Soms moet het waterschap kosten voorfinancieren, bijvoorbeeld, omdat er voordat een beschikking is verleend wordt gestart met een projectfase of omdat tussenvakken worden meegenomen. Door de veelheid van projecten in verschillende fasen is het totaal van de verleende voorschotten groter dan het totaal van de voorfinancieringen.

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
8. Liquide middelen		
• ING	8	8
• NWB	7.501	0
• Kas	3	4
Totaal per 31 december	7.512	12

(Bedragen € x 1.000)

VASTE PASSIVA

9. Eigen Vermogen

	Stand per 1 januari 2019	Mutaties		Stand december 2019	Voor- lopig resultaat	Stand per 31 december 2019
		Bij	Af	excl. resultaat bestemming		
Algemene reserves						
Zuiveringsheffing	2.472			2.472		2.472
Watersysteemheffing	3.399			3.399		3.399
Wegenbeheer	309			309		309
Totaal Algemene reserves	6.180			6.180		6.180
Egalisatiereserves						
Zuiveringsheffing	11.923		-3.864	8.059	906	8.965
Watersysteemheffing	8.898		-7.495	1.403	3.649	5.052
Wegenbeheer	2.312		-726	1.586	217	1.803
Totaal Egalisatiereserves	23.133		-12.085	11.048	4.772	15.820
Bestemmingsreserves						
Vervroegde afschrijving investerings Waterkeringen	259		-81	178		178
Bestemmingsreserve decentrale huisvesting	0	385	-313	72		72
Aanpak oeverherstel in A- watergangen	770			770		770
Schaderegeling Maaswerken	293			293		293
Klimaatadaptatie	462		-155	307		307
Tariefdifferentiatie Wegen	2.200		-2.200	0	0	0
Totaal Bestemmingsreserves	3.984	385	-2.749	1.619	0	1.619
Totaal Eigen Vermogen	33.297	385	-14.834	18.848	4.772	23.619

(Bedragen € x 1.000)

Het resultaat over 2019 bedraagt € 4.772.000.

Voor een analyse hiervan wordt verwezen naar met name de hoofdstukken 2, 3, 4 en 5 van deze jaarstukken.

Het resultaat over 2018 was € 4.273.000. Uit het voordelig exploitatieresultaat is voor een bedrag van € 2.200.000 een bestemmingsreserve gevormd ter dekking van de lagere belastingopbrengsten in 2019 als gevolg van het Wegenarrest. Het resterende resultaat van € 2.073.000 ten gunste gebracht van de egalisatiereserves.

10. Voorzieningen

	Rubricering	Stand per 1 januari 2019	Mutaties		Stand per 31 december 2019
			Bij	Af	
Regeling personeel	Arbeid gerelateerd	554	142	-230	466
Pensioen voormalig bestuurders	Arbeid gerelateerd	2.926	3.540	-315	6.151
Primaire waterkeringen	Onderhoud	4.307	360	-300	4.367
Baggeren	Baggeren & Saneren	8.414	6.557	-7.358	7.613
Flexibel personeel muskusratten bestrijding	Arbeid gerelateerd	433		-238	195
Beh. muskusratten Noord- Brabant	Arbeid gerelateerd	39		-7	32
Reconstructie wegen	Onderhoud	629	2.048	-1.949	728
Kunstwerken wegen	Onderhoud	985	363	-607	741
Baggeren wegsloten	Onderhoud	580	269	-142	707
Onderhoud kantoorgebouw Blomboogerd	Onderhoud	192	76	-93	175
PBB (persoonsgebonden basis budget)	Arbeid gerelateerd	249	224		473
Tariefdifferentiatie wegen	Overig	300		-300	0
Totaal Voorzieningen		19.608	13.579	-11.539	21.648

(Bedragen € x 1.000)

Het waterschap heeft voorzieningen gevormd voor in de toekomst verwachte kosten.

De baggercyclus wordt conform planning in 2020 geëvalueerd en eind van dat jaar ter besluitvorming voorgelegd aan het algemeen bestuur. Eventuele budgettaire consequenties van deze evaluatie zullen worden verwerkt in de voorjaarsnota 2021. De evaluatie is opgestart en verloopt conform planning.

De voorziening onderhoud primaire waterkeringen is meer algemeen van aard. Toekomstige kosten m.b.t. primaire waterkeringen inzake grootschalig onderhoud zullen ten laste komen van deze voorziening.

De voorziening pensioen voormalige bestuurders is in 2019 met € 3,5 miljoen verhoogd. Op basis van de circulaire aanpassing pensioenen en inhoudingen APPA dient het Waterschap op aanvraag van een gewezen politieke ambtsdrager het opgebouwde pensioen over te dragen. Daarmee zijn de pensioenen direct opeisbaar. Dat houdt in dat de volledige verplichting (voorziening voormalige bestuurders) zo hoog dient te zijn als de actuariële berekening per 31 december 2019. Bij deze berekening wordt rekening gehouden met lang/kort levensrisico, rekenrente, wettelijke ingangsdatum e.d. Op basis van deze actuariële berekeningen bedraagt de verplichting ultimo 2019 € 6,1 miljoen. De stand van de voorziening was € 2,6 miljoen. Het waterschap is verplicht deze voorziening aan te vullen met € €3,5 miljoen om aan deze eis te voldoen.

Voor een gedetailleerde toelichting per voorziening wordt verwezen naar bijlage 4.

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
11. Langlopende schulden > 1 jaar		
• Leningen NWB, ABP en gemeenten	407.799	399.563
• Nieuwe geldleningen	171.290	35.000
• Aflossingen langlopende leningen	-142.968	-26.763
Totaal per 31 december	436.121	407.799

(Bedragen € x 1.000)

De rentelast voor deze leningen is een bedrag van € 13.326.000. De gemiddelde rentevoet was 3,16% en gemiddelde looptijd van de leningen is 19,92 jaar. In 2020 zal een bedrag van € 10.957.000 worden afgelost.

VLOTTENDE PASSIVA

	2019	2018
12. Netto vlottende schulden < 1 jaar		
• Rekening-courant NWB NV	0	6.683
• Kasgeldlening NWB NV	30.000	0
• Crediteuren	3.805	15.321
• Belastingen	3.640	3.567
• Pensioenfondsen	630	625
Totaal per 31 december	38.075	26.196

(Bedragen € x 1.000)

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening (half februari) stond van de genoemde crediteuren per 31 december 2019 nog een bedrag van ca. € 103.000 open.

	2019	2018
13. Overlopende passiva		
• Nog te betalen energiekosten	438	276
• Te betalen rente	4.994	8.227
• Te betalen salarissen	53	30
• I.K.B. verlof	3.163	2.501
• Wettelijk verlof	639	687
• Vooruit ontvangen bedragen i.v.m. dijkverbetering	43.522	66.430
• Vooruit ontvangen bedragen	3.810	2.999
• Fietspaden provincie Zuid-Holland	0	23
• Meerjarenprogramma's provincies Gelderland/Zuid-Holland	189	189
• Overige (o.a. nog te ontvangen facturen)	2.928	3.232
Totaal per 31 december	59.737	84.594

(Bedragen € x 1.000)

Vooruit ontvangen bedragen i.v.m. dijkverbetering

	Stand 1 januari 2019	Van overlopen de activa	Naar overlopend e activa	Toevoeging	Onttrekking / ontvangst	Stand 31 december 2019
Vooruitontvangen van het Rijk						
Uitvoering Steurgat DR 24	61					61
Jannezand	199				37	235
SLA uitvoering	0	-255			634	379
Munnikenland kwelcompensatie	165			-165		0
Gameren HWBP	2.962			-914	1.335	3.382
Waardenburg Opijnen (HWBP)	15.886			-7.381	3.487	11.992
Vuren Her Herw\.(HWBP)	24.037			-17.704		6.334
Gorinchem (n-HWBP)	19					19
POV Macrostabiliteit	2.739		-2.739			0
Planvorming Neder Betuwe	2.873		-2.873			0
Planvorming HWBP Vianen	1.447			-1.059		388
Planvorming HWBP Tiel	2.139			-1.407		732
Projectorg POV Piping	405		-405			0
Planvorming Wolferen-Sprok	561			-6.882	15.089	8.768
Fort Everd\.-Am\..Sluis HWBP	32		-32			0
VZG deel POV Piping	118					118
Wegafbouw Werkendam	1.164			-735		429
Dvb Sterrenschans-Heteren		-546		-766	2.416	1.104
Dvb Sprok-Sterrenschans H		-410		-523	2.416	1.484
Doortr.A15 Sterr.-Heteren HWBP	0				1.820	1.820

	Stand 1 januari 2019	Van overlopen de activa	Naar overlopend e activa	Toevoeging	Onttrekking / ontvangst	Stand 31 december 2019
Subtotaal vooruitontvangen van het Rijk	54.808	-1.211	-6.049	-37.536	27.234	37.245
Vooruitontvangen Provincie						
Zederik- Hagestein	807			-807		0
Uitvoering Steurgat DR 24	45					45
KIS	4.001			-68	959	4.892
Wegafbouw Lekdijk	5.389			-5.389		0
Waardenburg Opijnen (HWBP)	455			-53		402
Planv_. Wolferen-Sprok	165					165
Subtotaal vooruitontvangen Provincie	10.862	0	0	-6.317	959	5.504
Vooruitontvangen overige openbare lichamen						
KIS	260				224	484
Dijkversterking Hagestein Opheusden	25					25
POV Macrostabiliteit	15					15
Munnikenland	25					25
Steurgat	147					147
Diefdijk	288			-288		0
Planvorming HWBP Vianen					41	41
Wegafbouw Werkendam					29	29
KIS restpunten					6	6
Subtotaal vooruitontvangen overige openbare lichamen	761	0	0	-288	300	772
Totaal vooruitontvangen bedragen i.v.m. dijkverbetering	66.430	-1.211	-6.049	-44.141	28.493	43.522

(Bedragen € x 1.000)

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

In deze balans zijn de volgende verplichtingen niet opgenomen:

Meerjarige leaseverplichtingen voor:

Omschrijving	Looptijd < 1jaar	Looptijd 1>5 jaar	Looptijd > 5 jaar
Leaseauto's	925	2.336	22
Facilitaire installaties	63		

(Bedragen € x 1.000)

GR Slibverwerking

Waterschap Rivierenland heeft op basis van de overnameovereenkomst tussen HVC en de deelnemers van de slibverwerking een risico van maximaal 7% in de verplichtingen van de gemeenschappelijke regeling slibverwerking 2009. De bereidstelling ten aanzien van de Bio Energie Centrale (BEC) is niet omgezet in een feitelijke garantstelling. Per 31 december 2019 staat het GR garant voor 29,0 miljoen (€ 23,6 uitstaande geldleningen + € 5,4 miljoen BEC). 7% van € 29,0 miljoen = € 2,0 miljoen. Waterschap Rivierenland staat mede garant voor het rekening courant saldo van HVC.

Gebeurtenissen na balansdatum

Sinds begin maart 2020 is er een uitbraak van het Corona virus in Nederland. Net als alle waterschappen in Nederland zorgt waterschap Rivierenland voor de in stand houding van de vitale

waterinfrastructuur in Nederland. We blijven dijken inspecteren, het waterpeil beheren en afvalwater zuiveren. Zo houden we ons gebied droog en ons water veilig. Wat de consequenties van deze Coronacrisis zijn, zal pas in de loop van 2020 duidelijk worden.

We hebben als waterschap een impact-analyse opgesteld met daarin de mogelijke gevolgen voor de kritische bedrijfsprocessen en onze financiën. De werkzaamheden van de waterschappen zijn door de Rijksoverheid als vitaal proces gekwalificeerd.

Gegeven de constant veranderende omstandigheden en de onduidelijkheid over de duur van de maatregelen, is het moeilijk om een betrouwbare (financiële) indicatie van de effecten weer te geven. De uitbraak van corona heeft mogelijk ook invloed op de heffing en inning van de lokale belastingen. Landelijk zijn er ontwikkelingen in gang gezet om hier met coulance mee om te gaan. Vanuit de Unie van Waterschappen en de VNG is het advies om zo veel als mogelijk het rijksbeleid hierin te volgen. Dat uitgangspunt is gekozen uit oogpunt van wenselijke uniformiteit voor belastingplichtigen. De financiële consequenties zijn lastig in te schatten.

Het algemeen bestuur wordt middels voortgangsrapportages, en zo nodig extra informatie, steeds op de hoogte gehouden. Omdat de activiteiten en kosten van waterschappen worden gefinancierd middels een omslagstelsel en tarieven, loopt ook waterschap Rivierenland geen risico ten aanzien van de continuïteit.

7. CONTROLEVERKLARING

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Waterschap Rivierenland te Tiel gecontroleerd.

WIJ CONTROLEERDEN	ONS OORDEEL
De jaarrekening bestaande uit: 1. de exploitatierekeningen naar programma's, naar kostendragers en naar kosten en opbrengstsoorten over 2019 (pagina nr. 71 tot en met 77); 2. het overzicht van baten en lasten over 2019 (pagina nr. 78); 3. de balans per 31 december 2019 en de toelichting (pagina nr. 79 tot en met pagina nr. 96); 4. en een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving (pagina nr. 80 tot en met pagina nr. 86).	Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken op pagina nr. 71 tot en met pagina nr. 96 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van het Waterschap Rivierenland op 31 december 2019 in overeenstemming met artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. Naar ons oordeel zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het Normenkader bij het Controleprotocol accountantscontrole jaarrekening 2019 Waterschap Rivierenland.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het 'controleprotocol accountantscontrole jaarrekening 2019 Waterschap Rivierenland' dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 29 september 2019 en de Regeling Controleprotocol WNT 2019. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Rivierenland zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 2.188.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 5.2, lid 7 Waterschapsbesluit is deze goedkeuringstolerantie door het algemeen bestuur vastgesteld bij AB-besluit van 29 september 2019.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2019. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 428.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Benadrukking van de impact van COVID-19

Wij wijzen op de toelichting opgenomen onder de “gebeurtenissen na balansdatum” in de toelichting op de jaarrekening (pagina's 95-96) en de toelichting opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in het jaarverslag (pagina's 26-27) waarin het dagelijks bestuur de impact van de effecten van het coronavirus (COVID-19) op de baten en lasten en de financiële positie van het waterschap heeft beschreven. Ons oordeel is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- ▶ de bijlagen zoals opgesomd op pagina nr. 3 van de jaarstukken.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 109 lid 3 sub d van de Waterschapswet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met artikel 98a Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het in Nederland geldende Waterschapsbesluit. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van het waterschap zelf.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Waterschapswet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het ‘controleprotocol accountantscontrole jaarrekening 2019 Waterschap Rivierenland’ dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 29 september 2019, de Regeling Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico’s dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico’s bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur van het waterschap en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Utrecht, 29 april 2020

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. R.H. Bouman RA

8. BESLUIT TOT VASTSTELLING EN GOEDKEURING

Besluit

Advies/voorstel om te besluiten

1. De rekening van lasten en baten over het dienstjaar 2019 als volgt vast te stellen:
 - a. het totaal van de kosten: € 218.813.549
 - b. het totaal van de opbrengsten: € 223.585.447
 - c. voordelig exploitatieresultaat: € 4.771.898
2. Van het voordelig exploitatieresultaat ad € 4.771.898 ten gunste te brengen van de egalisereserves:

Watersysteem	€ 3.649.054	voordelig
Zuivering	€ 905.581	voordelig
Wegen	<u>€ 217.263</u>	<u>voordelig</u>
Totaal	€ 4.771.898	voordelig
3. De omvang van de algemene reserve per 31-12-2019 af te romen met € 0,76 miljoen tot € 5,4 miljoen en dit conform de gebruikelijke verdeelsleutel toe te voegen aan de egalisereserves:

Watersysteem	€ 418.000
Zuivering	€ 304.000
Wegen	<u>€ 38.000</u>
Totaal	€ 760.000
4. In te stemmen met het opheffen van enkele reserves en voorzieningen, te weten:
 - de bestemmingsreserve tariefdifferentiatie wegen
 - de voorziening tariefdifferentiatie wegen
 - de voorziening CAO.
5. De overschrijdingen op de lasten van de volgende programma's alsnog formeel te bekrachtigen:

Waterveiligheid	€ 0,4 miljoen
Watersysteem	€ 0,1 miljoen
Waterketen	€ 0,9 miljoen
Middelen	€ 4,1 miljoen
6. De kredietoverschrijdingen van de afgesloten projecten per 31 december 2019 van in totaal ad € 92.400 alsnog formeel te bekrachtigen.

het algemeen bestuur voornoemd,
de secretaris-directeur

de voorzitter,

ir. Z.C. Vonk

prof. dr. J.C. Verdaas

Waterschap
Rivierenland

BIJLAGEN

Bijlage 1 Staat van immateriële vaste activa

Omschrijving	Stand per 1-1-2019					Mutaties 2019								Stand per 31-12-2019					rente- lasten	kapitaal- lasten
	aanschaf	cumulatieve			boek-	Van en naar	nieuw-	verkoop	ontvang-	Over-	afschrij-	herwaar-	bijdrage	aanschaf	cumulatieve			boek-		
	prijs	afschrij-	bijdrage	subsidies/	waarde	MVA /IVA	bouw	materiële	en	boeking	ving	dering	van	prijs	afschrij-	bijdrage	subsidies/	waarde		
		ving	van voor-	bijdr. van			door	vaste	subsidie	onderhanden			voor-		ving	van voor-	bijdr. van			
			zieningen	derden			derden	activa		werk			zieningen			zieningen	derden		2,59%	
bedragen x € 1.000																				
Uitgaven onderzoek en ontwikkeling	163	84	0	0	79		0	0	0	0	33	0	0	163	117	0	0	46	2	35
Geactiveerde bijdragen aan Rijk	60.299	20.008	0	0	40.291		9.543	0	0	0	9.772	0	0	69.842	29.780	0	0	40.062	1.165	10.937
												0								
Overige immateriële vaste activa	1.764	1.315	0	0	449	813	1.936	0	92	0	617	0	0	4.513	1.932	0	92	2.489	70	687
Totaal	62.226	21.407	0	0	40.819	813	11.479	0	92	0	10.422	0	0	74.518	31.829	0	92	42.597	1.237	11.659

Bijlage 2 Staat van materiële vaste activa

Omschrijving	Stand per 1-1-2019					Van en MVA /IVA	Mutaties 2019							Stand per 31-12-2019					rente-lasten	kapitaal-lasten
	aanschaf prijs	afschrij-ving	cumulatieve bijdrage van	subsidies/ bijdr. van	boek-waarde		nieuw-bouw door	geacti-veerde lasten	ontvang-en subsidie	over-boeking onderhand werk	afschrij-ving	Verkoop materiël vaste activa	bijdrage van voorzieningen	aanschaf prijs	afschrij-ving	cumulatieve bijdrage van voor-zieningen	subsidies/ bijdr. van	boek-waarde		
bedragen x € 1.000			voorzieningen	derden			derden												2,59%	
gronden en terreinen	13.929	881	107	1.473	11.468		516	0	0	0	0	1.018	0	13.427	881	107	1.473	10.966	290	290
vervoermiddelen	3.830	1.786	0	0	2.044		1.258	0	0	0	547	90	0	4.998	2.333	0	0	2.665	68	615
machines, apparaten en werktuigen	8.501	2.602	0	202	5.697		5.523	0	0	0	1.058	0	0	14.024	3.660	0	202	10.162	217	1.275
bedrijfsgebouwen	34.687	12.738	115	4.784	17.050		467	0	0	0	1.279	0	93	35.154	14.017	208	4.784	16.145	446	1.725
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken							0	0	0	0	0	0	0						0	
-waterkeringen	908.393	76.533	46.013	692.433	93.414		59.983	0	50.700	0	5.653	0	300	968.376	82.186	46.313	743.133	96.744	2.531	8.184
-watergangen, kunstwerken en gemalen	303.592	93.510	19.251	50.911	139.921	-813	27.306	0	4.110	0	12.101	98	6.719	330.800	105.611	25.970	55.021	143.385	3.808	15.909
Zuiveringstechnische werken							0	0	0	0	0	0	0						0	
- transportsystemen	141.425	57.767	5.651	25.018	52.989		8.540	0	75	0	4.482	0	0	149.965	62.249	5.651	25.093	56.972	1.479	5.961
- zuiveringsinstallaties	270.001	117.048	11.576	38.455	102.922		7.443	0	25	0	9.031	0	0	277.444	126.079	11.576	38.479	101.310	2.757	11.788
- slibverwerkingsinstallaties	53.690	23.793	0	6.048	23.849		19.348	0	0	0	1.993	0	0	73.038	25.786	0	6.048	41.204	867	2.860
wegen	5.499	230	4.758	407	104		2.699	0	517	0	17	0	2.182	8.198	247	6.940	924	87	3	20
vaarwegen en havens	3.477	345	416	260	2.456		27	0	0	0	119	0	0	3.504	464	416	260	2.364	64	183
overige materiële vaste activa	5.235	1.478	193	1	3.563		628	0	0	0	409	0	0	5.863	1.887	193	1	3.782	100	509
Totaal	1.752.259	388.711	88.080	819.992	455.477	-813	133.738	0	55.427	0	36.689	1.206	9.294	1.884.791	425.400	97.374	875.418	485.788	12.630	49.319

Bijlage 3 Staat van financiële vaste activa

Omschrijving	Nominaal	Stand per 1-1-2019			Mutaties boekjaar 2019			Stand per 31-12-2019					Opbrengst in 2019
		Aanschaf-prijs	Cumulatieve herwaar-dering / aflossing	Boek-waarde	Vermeer-dering	Herwaar-dering	Verminder-dering	Aantal	Koers-waarde	Aanschaf-prijs	Cumulatieve herwaar-dering / aflossing	Boekwaarde	
bedragen x € 1.000													
Deelnemingen en effecten													
Deelnemingen en aandelen													
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	15	0	15	0	0	0	132	100%	15	0	15	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	61	0	61	0	0	0	534	100%	61	0	61	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	15	0	15	0	0	0	132	100%	15	0	15	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	12	0	12	0	0	0	106	100%	12	0	12	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	1	0	1	0	0	0	5	100%	1	0	1	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	115,00	0	0	0	0	0	0	1	100%	0	0	0	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	113,45	293	0	293	0	0	0	2.585	100%	293	0	292	0
Aandelen A Ned. Waterschapsbank NV 1954	140,00	66	0	66	0	0	0	473	100%	66	0	66	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	113,45	4	0	4	0	0	0	35	100%	4	0	4	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	113,45	27	0	27	0	0	0	237	100%	27	0	27	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	113,45	4	0	4	0	0	0	35	100%	4	0	4	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	113,45	3	0	3	0	0	0	30	100%	3	0	3	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	113,45	1	0	1	0	0	0	10	100%	1	0	1	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	453,78	6	0	6	0	0	0	50	100%	6	0	6	0
Aandelen B Ned. Waterschapsbank NV 1961	140,00	6	0	6	0	0	0	40	100%	6	0	6	0
Verkoop aandelen NV SNB*													
Verkoop opbrengst termijn 4 + 5 (2021 + 2022)		4.371	3.633	737	0	0	246	0		4.371	3.879	492	0
sub-totaal		4.885	3.633	1.251	0	0	246	4.405		4.885	3.879	1.005	0
Verstreckte vaste geldleningen													
Aan ambtenaren													
Diverse ambtenaren i.v.m. hypotheek		1.732	1.722	10	0	0	0		100%	1.732	1.722	10	1
sub-totaal		1.732	1.722	10	0	0	0			1.732	1.722	10	1
Totaal generaal		6.617	5.355	1.261	0	0	246	4.405	0	6.617	5.601	1.015	1

Verkoop aandelen NV SNB*

Op 29 september 2017 heeft het Algemeen Bestuur van Waterschap Rivierenland besloten over de mogelijkheid van uittreding van Waterschap Rivierenland uit NV SNB. Eind 2017 heeft de aandeelhoudersvergadering van NV SNB positief besloten over het verzoek van uittreding. Op 2 januari 2018 heeft NV SNB de aandelen van Waterschap Rivierenland ingekocht. Bij de uittreding van Rivierenland is afgesproken dat NV SNB een deel van de koopsom in vijf jaarlijkse termijnen betaalt aan Waterschap Rivierenland in de omvang van € 0,246 miljoen. De tweede termijn is door NV SNB aan WSRL betaald in 2019. De derde termijn is in de balans opgenomen onder de overlopende activa.

Bijlage 4 Staat van reserves en voorzieningen							
O m s c h r i j v i n g	Rubricering	Stand per 01-01-2019	Mutaties in 2019		Stand per 31-12-19		Stand per 31-12-19
			bij	af	excl resultaat bestemming	voorlopig resultaat	incl resultaat bestemming
ALGEMENE RESERVES							
Algemene reserve zuiveringsheffing		2.472			2.472		2.472
Algemene reserve watersysteemheffing		3.399			3.399		3.399
Algemene reserve wegenbeheer		309			309		309
Totaal algemene reserves		6.180	0	0	6.180	0	6.180
EGALISATIERESERVES							
Egalisatiereserve zuiveringsheffing		11.923		3.864	8.059	906	8.965
Egalisatiereserve watersysteemheffing		8.898		7.495	1.403	3.649	5.052
Egalisatiereserve wegenbeheer		2.312		726	1.586	217	1.803
Totaal egalisatiereserves		23.133	0	12.085	11.048	4.772	15.820
BESTEMMINGSRESERVES							
Bestemmingsreserve vervroegde afschr invest waterkeringen		259		81	178		178
Bestemmingsreserve decentrale huisvesting		0	385	313	72		72
Bestemmingsreserve aanpak oeverherstel in A-watgangen		770			770		770
Bestemmingsreserve schaderegeling Maaswerken		293			293		293
Bestemmingsreserve klimaatadaptatie		462		155	307		307
Bestemmingsreserve Tariefsdifferentiatie wegen		2.200		2.200	0		0
Totaal bestemmingsreserves		3.984	385	2.749	1.619	0	1.619
TOTAAL EIGEN VERMOGEN		33.297	385	14.834	18.848	4.772	23.619
Voorziening primaire waterkering	Onderhoud	4.307	360	300	4.367		4.367
Voorziening regelingen personeel	Arbeidsgerelateerd	554	142	230	466		466
Voorziening pensioen voormalige bestuurders	Arbeidsgerelateerd	2.926	3.539	315	6.150		6.150
Voorziening baggeren	Baggeren en saneren	8.414	6.557	7.358	7.613		7.613
Voorziening flexibel personeel muskusrattenbestrijding	Arbeidsgerelateerd	433		238	195		195
Voorziening beh muskusrat Noord-Brabant	Arbeidsgerelateerd	39		7	32		32
Voorziening reconstructie wegen	Onderhoud	629	2.048	1.949	728		728
Voorziening kunstwerken wegen	Onderhoud	985	363	607	741		741
Voorziening baggeren wegsloten	Onderhoud	580	269	142	707		707
Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blomboogerd	Onderhoud	192	76	93	175		175
Voorziening PBB (persoonsgebonden basis budget)	Arbeidsgerelateerd	249	224		473		473
Voorziening CAO	Arbeidsgerelateerd	0			0		0
Voorziening Tariefdifferentiatie wegen	Overig	300		300	0		0
Totaal voorzieningen		19.608	13.578	11.539	21.648	0	21.648
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN		52.905	13.963	26.373	40.496	4.772	45.267
bedragen * € 1.000							

Toelichting op de reserves en voorzieningen

	2019	2018
<u>Algemene reserves</u>		
De algemene reserves fungeren als een algemeen weerstandsvermogen en hebben geen specifieke bestemming. Zij dienen dan ook vooral om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard, meestal bijzondere omstandigheden, op te vangen.		
<u>Algemene reserve zuiveringsheffing</u>		
Saldo per 1 januari	2.472	2.832
Afroming	-/- 0	-/- 360
Saldo per 31 december	2.472	2.472
<u>Algemene reserve watersysteemheffing</u>		
Saldo per 1 januari	3.399	3.894
Afroming	-/- 0	-/- 495
Saldo per 31 december	3.399	3.399
<u>Algemene reserve wegenbeheer</u>		
Saldo per 1 januari	309	354
Afroming	-/- 0	-/- 45
Saldo per 31 december	309	309
Bij de Jaarrekening 2019 is de jaarlijkse risico-inventarisatie uitgevoerd en het weerstandvermogen berekend. De saldi van de algemene reserves zijn toereikend om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard op te vangen.		
<u>Bestemmingsreserves</u>		
In tegenstelling tot de algemene reserves hebben de bestemmingsreserves wel een specifieke bestemming. De bestemmingsreserves kunnen worden onderscheiden in:		
- Egalisatiereserves;		
- Overige bestemmingsreserves.		
<u>Egalisatiereserves</u>		
Egalisatiereserves zijn reserves die zijn ontwikkeld ten behoeve van de tariefegalisatie in de planperiode c.q. de meerjarenraming. Per taak kent het waterschap egalisatiereserves. Bij de tariefegalisaties worden een drietal uitgangspunten gehanteerd:		
1. De opbrengst van de waterschapslasten is aan het einde van de planperiode in principe gelijk aan het kostenniveau.		
2. Er is sprake van een gelijkmatige tariefontwikkeling.		
3. Het niveau van de egalisatiereserve is aan het eind van de planperiode in principe nihil.		
<u>Egalisatiereserve zuiveringsheffing</u>		
	2019	2018
Saldo per 1 januari	11.923	10.773
Toevoeging	0	360
Begrote onttrekking	-/- 3.864	-/- 2.442
Nog te bestemmen resultaat	906	3.232
Saldo per 31 december	8.965	11.923
<u>Egalisatiereserve watersysteemheffing</u>		
Saldo per 1 januari	8.898	15.497
Begrote onttrekking	-/- 7.495	-/- 5.713
Toevoeging	0	495
Nog te bestemmen resultaat	3.649	-/- 1.381
Saldo per 31 december	5.052	8.898
<u>Egalisatiereserve wegenbeheer</u>		
Saldo per 1 januari	2.312	2.510

	2019	2018
Begrote onttrekking	-/- 726	-/-464
Toevoeging	0	45
Nog te bestemmen resultaat	217	221
Saldo per 31 december	1.803	2.312
<u>Overige bestemmingsreserves</u>		
Overige bestemmingsreserves zijn reserves gevormd ten behoeve van een specifiek benoemd doel.		
<u>Bestemmingsreserve vervroegde afschrijvingen investeringen waterkeringen</u>		
Deze bestemmingsreserve is in 2005 gevormd ter gedeeltelijke compensatie van het vervallen in dat jaar van zowel de rijksbijdrage Delta wet Grote Rivieren als de onderhoudsbijdrage van de provincie. De reserve wordt ingezet ter gedeeltelijke dekking van de afschrijving van investeringen van waterkerings zorg.		
Saldo per 1 januari	259	385
Onttrekking	-/- 81	-/- 126
Saldo per 31 december	178	259
<u>Bestemmingsreserve Decentrale huisvesting</u>		
Deze reserve wordt gevormd uit de verkoopopbrengst van panden die in het kader van het project decentrale huisvesting worden verkocht. Deze middelen worden gebruikt ter gedeeltelijke dekking van investeringen van aan te passen nieuwe decentrale locaties (AB-besluit 22-06-2007).		
Saldo per 1 januari	0	0
Onttrekking	313	0
Toevoeging	385	0
Saldo per 31 december	72	0
<u>Bestemmingsreserve aanpak oeverherstel in A-watergangen</u>		
Ten behoeve van een projectmatige aanpak van herstel oevers langs A-watergangen en voor het herstel van grondkeringen (damwanden) langs het gestuwde niet bevaarbare deel van de Linge is in totaal over een periode van 10 jaar een budget nodig van € 3,2 miljoen. Hiervan is € 2,0 miljoen opgenomen als extra kosten. Het resterende bedrag van € 1,2 miljoen wordt gedekt uit de bestemmingsreserve.		
Saldo per 1 januari	770	770
Onttrekking	0	0
Saldo per 31 december	770	770
In 2019 zijn er geen uitgaven ten laste van deze bestemmingsreserve gebracht.		
<u>Bestemmingsreserve schaderegeling Maaswerken</u>		
Deze bestemmingsreserve is bij de besluitvorming inzake de resultaatbestemming 2011 gevormd. Het uitvoeren van het Tracébesluit Zandmaas/Maasroute-aanvulling I zorgt ervoor dat het Maaspeil in enkele stappen in totaal met 30 cm wordt verhoogd in de stuwpannen Grave en Sambeek. Dit leidt mogelijk tot natschade. Daarnaast voert het waterschap als gevolg van de peilopzet in dit gebied maatregelen uit waardoor mogelijk schade optreedt. Voor de betrokkenen in het gebied zal het niet altijd duidelijk zijn door welke overheid hun schade (gedeeltelijk) vergoed kan worden. Daarom hebben de waterschappen en Rijkswaterstaat Maaswerken de intentie uitgesproken om de eventuele verzoeken om schadevergoeding die betrekking hebben op dit gebied gezamenlijk te behandelen. Met de bestuursovereenkomst wordt geregeld dat het waterschap de verzoeken om schadevergoeding behandelt en besluiten hierover neemt. Waterschap Rivierenland heeft hiervoor in 2011 € 293.000 ontvangen van Rijkswaterstaat. Ter dekking van de eventueel te maken kosten door waterschap Rivierenland is deze bestemmingsreserve gevormd.		
Saldo per 1 januari	293	293
Onttrekking	0	0
Saldo per 31 december	293	293
In 2019 zijn er geen uitgaven ten laste van de bestemmingsreserve gebracht.		

	2019	2018
<u>Bestemmingsreserve klimaatadaptatie</u>		
Deze bestemmingsreserve is bij de besluitvorming inzake de resultaatbestemming 2017 gevormd. Op 24 februari 2017 heeft het Algemeen Bestuur ingestemd met de koers klimaatadaptatie. Onderdeel van deze koers is de instelling van een stimuleringsregeling voor initiatieven van burgers/particulieren, vanuit het inzicht dat kleinschalige klimaatinitiatieven bijdragen aan het terugbrengen van de kwetsbaarheid van ons gebied. Dit kan zijn voor groene daken, het opvangen en hergebruiken van regenwater, het vergroenen van de buurt, afkoppelen, enzovoort. Deze stimuleringsregeling geldt voor initiatieven van stedelingen, dorpelingen en mensen op het platteland (evt. in collectief verband) en is daarmee een instrument die onze zichtbaarheid bij de burger kan vergroten. Vanuit het waterschap is als eerste inleg voor de regeling eenmalig € 500.000 beschikbaar gesteld. De bestemmingsreserve is gevormd vanuit de egaliseringsreserve van de taak Watersysteem.		
Saldo per 1 januari	462	500
Onttrekking	-/- 155	-/- 38
Saldo per 31 december	307	462
In 2019 is een bedrag van € 155.326 ten laste van de bestemmingsreserve gebracht.		
<u>Bestemmingsreserve Tariefdifferentiatie wegen</u>		
Voor 2019 geldt dat de aanslagen voor de wegbermen niet meer mogen worden opgelegd. Bij de begrotingsbehandeling heeft het algemeen bestuur besloten de tarieven voor watersysteemheffing 2019 als gevolg van deze uitspraak niet te wijzigen met als gevolg € 2,2 miljoen lagere belastingopbrengsten in 2019. Gelet op het resultaat van de jaarrekening 2018 wordt voorgesteld bij de resultaatbestemming van deze jaarrekening een bestemmingsreserve in te stellen van € 2,2 miljoen ter dekking van de lagere belastingopbrengsten 2019.		
Saldo per 1 januari	2.200	0
Nog te bestemmen vanuit resultaat	0	2.200
Onttrekking	-2.200	
Saldo per 31 december	0	2.200
In 2019 zijn de aanslagen met de lagere tarieven opgelegd. De bestemmingsreserve is als gevolg hiervan afgewikkeld.		

Voorzieningen

	2019	2018
<u>Voorziening Onderhoud Primaire waterkeringen</u>		
Deze voorziening is in 2005 gevormd ter dekking van toekomstige kosten voor bijzonder onderhoud aan primaire waterkeringen. De voorziening is algemeen van aard en toekomstige kosten m.b.t. grootschalig onderhoud primaire waterkeringen komen ten laste van deze voorziening.		
Saldo per 1 januari	4.307	4.628
Toevoeging	360	55
Onttrekking	-/- 300	-/- 376
Saldo per 31 december	4.367	4.307
De toevoeging van € 360.000 heeft betrekking op het oplossen van schades na afronden dijkversterkingsprojecten, met name voor de projecten Diefdijk en Hagestein-Opheusden.		
De onttrekking aan de voorziening onderhoud primaire waterkeringen heeft betrekking op:		
- Groot onderhoudswerkzaamheden aan de waterkering De Kromme Nol € 7.603; - Onderhoud instandhouding van de waterontspanners is € 179.178; - Herstelwerkzaamheden persleiding damwand Hoogendijk € 39.482; - Oplossen van schades na afronden dijkversterkingsprojecten € 73.334.		
<u>Voorziening regelingen personeel</u>		
Deze voorziening is bedoeld voor de verplichtingen aan voormalig personeel.		
Saldo per 1 januari	554	548
Toevoeging	142	186
Onttrekking	-/- 230	-/- 180
Saldo per 31 december	466	554

2019		2018
- In 2019 is een bedrag van € 229.809 aan kosten inzake verplichtingen voormalig personeel ten laste van de voorziening gebracht.		
<u>Voorziening pensioen voormalige bestuurders</u>		
De voorziening dient ter dekking van toekomstige pensioenaanspraken van voormalige bestuursleden. Het betreft hier bestuursleden die al pensioen ontvangen en bestuursleden die hier in de toekomst aanspraak op maken.		
Saldo per 1 januari	2.926	3.267
Toevoeging	3.539	0
Onttrekking	-/- 315	-/- 341
Saldo per 31 december	6.150	2.926
Toevoeging voorziening pensioen voormalige bestuurders op basis van actuariële berekening conform de circulaire aanpassing pensioenen en inhoudingen APPA.		
<u>Voorziening baggeren</u>		
In 2006 is besloten deze voorziening in het leven te roepen om te komen tot: meer efficiënte en effectieve wijze van afwikkeling van baggerprojectadministraties; voorkoming jaarlijkse kostenschommelingen in de exploitatie; en voorkomen financiële mee- en tegenvallers bij het opstellen van de jaarrekening (AB-besluit d.d. 24-08-2006).		
Saldo per 1 januari	8.414	9.164
Toevoeging	6.557	6.482
Onttrekking	-/- 7.358	-/- 7.232
Saldo per 31 december	7.613	8.414
<u>Voorziening flexibel personeel muskusrattenbestrijding</u>		
In 2007 is de Visie Muskusrattenbestrijding 2007-2016 ingevoerd. De hoofdlijn van de visie gaat uit van het terugbrengen van de basisbezetting met de mogelijke inhuur van externe krachten door het terugbrengen van het budget personeelskosten dat door het terugbrengen van de basisformatie niet wordt gebruikt, te storten in een daartoe ingestelde voorziening. Deze voorziening is bedoeld om pieken in het muskusrattenbeheer op te kunnen vangen door het inhuren van externe krachten. Op 1-1-2012 is het nieuwe samenwerkingsverband Muskusrattenbeheer Rivierenland van start gegaan. Het nieuwe samenwerkingsverband heeft op 28 oktober 2011 in een Bestuurlijk overleg muskusrattenbeheer besloten tot instelling van deze voorziening met een maximum tot € 800.000. De jaarlijkse groei is gesteld op 2,5% van de begroting met een maximum van € 200.000.		
Saldo per 1 januari	433	471
Toevoeging	0	83
Onttrekking	-/- 259	-/- 121
Saldo per 31 december	174	433
In 2019 is een bedrag van € 259.000 aan kosten ten laste van de reserve gebracht.		
<u>Voorziening beheerfonds muskusratten Noord-Brabant</u>		
Ter compensatie van verschillen in salaris en arbeidsvoorwaarden van over te nemen muskusrattenvangers van de provincie Noord-Brabant is deze voorziening gevormd.		
Saldo per 1 januari	39	46
Onttrekking	-/- 7	-/- 7
Saldo per 31 december	32	39
2019		2018
<u>Voorziening reconstructie wegen</u>		
Bij het uitvoeren van wegreconstructies kan het aantal kilometers en daarmee de uitgaven per jaar sterk fluctueren. Dit wordt beïnvloed door de zwaarte van de maatregel en de lengte van de weg. Om de kosten voor de reconstructie van wegen gelijkmatig te spreiden over de jaren is in 2011 een voorziening wegreconstructie gevormd.		
Saldo per 1 januari	629	770
Toevoeging	2.048	2.016
Onttrekking	-/- 1.949	-/- 2.157
Saldo per 31 december	728	629

	2019	2018
<u>Voorziening kunstwerken wegen</u>		
Om de kosten voor de nieuwbouw van kunstwerken wegen gelijkmatig te spreiden over de jaren is een voorziening nieuwbouw kunstwerken wegen gevormd.		
Saldo per 1 januari	985	1.024
Toevoeging	363	163
Onttrekking	-/- 607	-/- 202
Saldo per 31 december	741	985
<u>Voorziening baggeren wegsloten</u>		
Er is in totaal 420 km wegsloot in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden waarvoor waterschap Rivierenland een gedeelde onderhoudsplicht heeft. Conform de diepte schouw regeling dienen de wegsloten eens in de 15 jaar in samenwerking met de andere ingelanden gebaggerd te worden. Omdat het aantal kilometer jaarlijks te baggeren wegsloot sterk fluctueert, fluctueren ook de bijbehorende benodigde budgetten. Om geen effecten te hebben op de jaarlijkse lastenheffing is besloten tot het vormen van een voorziening.		
Saldo per 1 januari	580	546
Toevoeging	269	165
Onttrekking	-/- 142	-/- 131
Saldo per 31 december	707	580
<u>Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blomboogerd</u>		
Het kantoorgebouw Blomboogerd in Tiel is sinds 2007 in gebruik genomen. De komende jaren zullen de eerste inventaris vervangingen en vervangingen van (onderdelen van) gebouwinstallaties moeten worden uitgevoerd. Voor het onderhoud aan het kantoorgebouw zal er worden gewerkt met een meerjarig onderhoudsplan (mjob periode 2014 t/m 2024). Omdat de onderhoudskosten aan het kantoorgebouw per jaar aanzienlijk fluctueren, is voorgesteld deze voorziening in het leven te roepen		
Saldo per 1 januari	192	185
Toevoeging	76	122
Onttrekking	-/- 93	-/- 115
Saldo per 31 december	175	192
<u>Voorziening PBB (persoonsgebonden basis budget)</u>		
Op basis van een tussenevaluatie van het persoonsgebonden basis budget is besloten dat het niet bestede opleidingen budget bij de jaarafsluiting zal worden gestort in een voorziening ten behoeve van toekomstige besteding PBB budget.		
Saldo per 1 januari	249	287
Toevoeging	224	0
Onttrekking	-/- 0	-/- 38
Saldo per 31 december	473	249
<u>Voorziening Tariefdifferentiatie Wegen</u>		
Op 9 november jl. heeft de Hoge Raad arrest gewezen in een procedure over de uitleg van het begrip ‘verharde openbare wegen’ in relatie tot de tariefdifferentiatie wegen. De Hoge Raad oordeelt dat onder het begrip ‘verharde openbare wegen’ het verharde gedeelte van een openbare weg moet worden verstaan. Naar het oordeel van de Hoge Raad kan bij de toepassing tariefdifferentiatie alleen het verharde gedeelte van de berm tot de weg worden gerekend. Tot en met 2018 nam waterschap Rivierenland niet alleen het verharde oppervlak mee maar werden tevens wegbermen en bermsloten in de te belasten oppervlakte van de weg betrokken.		
Als gevolg van het arrest zal het areaal wegbermen en wegsloten met ingang van 2019 in de watersysteemheffing aangeslagen worden als overig ongebouwd en niet langer als ongebouwd wegen waarvoor een 400% hoger tarief geldt. Dit leidt in 2019 tot lagere belastinginkomsten van circa € 2,2 miljoen.		
Daarnaast hebben een aantal wegbeheerders in 2017 en 2018 bezwaar ingediend tegen de opgelegde aanslag watersysteemheffing waarbij de tariefdifferentiatie is toegepast. De afhandeling van deze bezwaren zal circa € 0,3 miljoen bedragen.		

	2019	2018
Op grond hiervan werd in de jaarrekening 2018 een voorziening gevormd van in totaal € 2,5 miljoen. In 2019 zijn de bezwaarschriften afgehandeld en is de voorziening Tariefdifferentiatie Wegen afgewikkeld.		
Saldo per 1 januari	300	0
Toevoeging	0	300
Onttrekking	-/- 300	0
Saldo per 31 december	<u>0</u>	<u>300</u>

Bijlage 5 Staat van vaste schulden 2019

Geldgever	Aangeaan lenings- bedrag	Annuitair Lineair Fixe	Rente percen- tage	Loop- tijd	Datum opname lening	Dagen tot vervaldag	Dagen na vervaldag	Totaal dagen	Reeds verval- len ter- mijnen	Nog te verval- len ter- mijnen	Stand per 01-01-2019	vermeerdering	vermindering	Stand per 31-12-2019	Transitorische rente per 31-12-2018	Transitorische rente per 31-12-2019	Ten laste van het boekjaar komende rente	Betaalde rente 2019	Aflossings- verplichting 2020	Resterende looptijd in jaren
GELDENINGEN NWB																				
Nederlandse Waterschapsbank 2000	9.075.604,00	Lineair	5,900	25	11-08-00	222	138	360	18	0	2.541.169,12	0,00	2.541.169,12	0,00	57.472,77	0,00	137.077,93	194.550,70	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 1998	2.268.901,08	Lineair	4,950	25	01-12-98	330	30	360	20	0	453.780,20	0,00	453.780,20	0,00	1.871,84	0,00	21.339,02	23.210,86	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 2000	4.537.802,16	Lineair	5,720	25	19-12-00	348	12	360	18	0	1.270.584,56	0,00	1.270.584,56	0,00	2.422,58	0,00	69.649,21	72.071,79	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 2002	6.500.000,00	Lineair	5,185	20	01-07-02	180	180	360	16	0	1.300.000,00	0,00	1.300.000,00	0,00	33.702,50	0,00	56.907,50	90.610,00	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 1997	796.384,00	Lineair	5,660	25	12-12-97	341	19	360	21	0	127.421,44	0,00	127.421,44	0,00	380,64	0,00	6.891,51	7.272,15	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 1998	907.560,00	Lineair	4,750	25	01-12-98	330	30	360	20	0	181.512,00	0,00	181.512,00	0,00	718,49	0,00	8.190,73	8.909,21	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 1999	907.560,00	Lineair	5,770	25	01-12-99	330	30	360	19	0	217.814,40	0,00	217.814,40	0,00	1.047,32	0,00	11.956,96	13.004,28	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 2003	1.000.000,00	Lineair	4,750	25	28-10-03	297	63	360	15	0	400.000,00	0,00	400.000,00	0,00	3.325,00	0,00	17.964,34	21.289,34	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 2003	199.908,00	Lineair	4,970	25	04-12-03	333	27	360	15	0	79.963,20	0,00	79.963,20	0,00	298,06	0,00	3.793,38	4.091,44	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 2004	2.000.000,00	Lineair	4,410	25	16-03-04	75	285	360	14	0	880.000,00	0,00	880.000,00	0,00	30.723,00	0,00	34.593,20	65.316,20	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 1996	2.268.901,08	Annuititeiten	7,100	30	15-07-96	195	165	360	22	0	1.098.534,75	0,00	1.098.534,75	0,00	35.748,15	0,00	71.785,59	107.533,74	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 1996	2.268.901,08	Annuititeiten	6,900	30	30-09-96	270	90	360	22	0	1.085.062,13	0,00	1.085.062,13	0,00	18.717,32	0,00	70.411,60	89.128,92	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 1997	2.268.901,08	Annuititeiten	6,560	30	01-04-97	90	270	360	21	0	1.160.679,56	0,00	1.160.679,56	0,00	57.105,43	0,00	68.382,34	125.487,77	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 1997	2.268.901,08	Annuititeiten	6,470	30	15-09-97	255	105	360	22	0	1.154.370,41	0,00	1.154.370,41	0,00	21.783,93	0,00	70.171,99	91.955,92	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 2004	6.580.000,00	Lineair	3,925	25	30-12-04	359	1	360	15	0	2.895.200,00	0,00	2.895.200,00	0,00	315,66	0,00	108.962,28	109.277,94	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 2005	24.771.873,00	Fixe	5,060	25	03-01-05	2	358	360	13	0	24.771.873,00	0,00	24.771.873,00	0,00	1.246.493,13	0,00	1.198.606,11	2.445.099,24	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank 2008	10.000.000,00	Fixe	4,750	15	18-04-08	107	253	360	11	4	10.000.000,00	0,00	0,00	10.000.000,00	333.819,44	333.819,44	475.000,00	475.000,00	0,00	4
Nederlandse Waterschapsbank 2010	10.000.000,00	Fixe	3,800	12	01-07-10	180	180	360	9	3	10.000.000,00	0,00	0,00	10.000.000,00	190.000,00	190.000,00	380.000,00	380.000,00	0,00	3
Nederlandse Waterschapsbank 2011 / 27143	20.000.000,00	Fixe	4,100	25	18-03-11	77	283	360	8	17	20.000.000,00	0,00	0,00	20.000.000,00	644.611,11	644.611,11	820.000,00	820.000,00	0,00	17
Nederlandse Waterschapsbank 2012	10.000.000,00	Fixe	4,040	30	01-07-12	180	180	360	7	23	10.000.000,00	0,00	0,00	10.000.000,00	201.000,00	202.000,00	403.000,00	402.000,00	0,00	23
Nederlandse Waterschapsbank 2012	16.000.000,00	Fixe	4,143	30	01-12-12	330	30	360	7	23	16.000.000,00	0,00	0,00	16.000.000,00	55.240,00	55.240,00	662.880,00	662.880,00	0,00	23
Nederlandse Waterschapsbank 2013 7 maart 2013	6.000.000,00	Fixe	2,260	9	07-03-13	65	300	365	6	3	6.000.000,00	0,00	0,00	6.000.000,00	111.452,05	111.452,05	135.600,00	135.600,00	0,00	3
Nederlandse Waterschapsbank 2013 27 juni 2013	9.000.000,00	Fixe	4,177	30	27-06-13	177	188	365	6	24	9.000.000,00	0,00	0,00	9.000.000,00	205.682,30	193.629,70	387.277,40	399.330,00	0,00	24
Nederlandse Waterschapsbank 2013 1 december 2013	17.000.000,00	Fixe	4,248	30	01-12-13	334	31	365	6	24	17.000.000,00	0,00	0,00	17.000.000,00	64.510,58	61.334,14	756.383,56	759.560,00	0,00	24
Nederlandse Waterschapsbank 2014 1 februari 2014	16.000.000,00	Fixe	4,052	30	01-02-14	31	334	365	5	25	16.000.000,00	0,00	0,00	16.000.000,00	593.257,21	593.257,21	648.320,00	648.320,00	0,00	25
Nederlandse Waterschapsbank 2014 1 juli 2014	7.000.000,00	Fixe	4,110	30	01-07-14	181	184	365	5	25	7.000.000,00	0,00	0,00	7.000.000,00	144.326,58	145.032,33	287.005,75	286.300,00	0,00	25
Nederlandse Waterschapsbank lening 2015	6.000.000,00	Fixe	4,293	30	01-03-15	59	306	365	4	26	6.000.000,00	0,00	0,00	6.000.000,00	215.943,78	215.943,78	257.580,00	257.580,00	0,00	26
Nederlandse Waterschapsbank lening 2015	6.000.000,00	Fixe	4,353	30	01-03-15	59	306	365	4	26	6.000.000,00	0,00	0,00	6.000.000,00	218.961,86	218.961,86	261.180,00	261.180,00	0,00	26
Nederlandse Waterschapsbank lening 2015	7.000.000,00	Fixe	4,353	30	01-03-15	59	306	365	4	26	7.000.000,00	0,00	0,00	7.000.000,00	255.455,51	255.455,51	304.710,00	304.710,00	0,00	26
Nederlandse Waterschapsbank lening 2015	7.000.000,00	Fixe	4,353	30	01-03-15	59	306	365	4	26	7.000.000,00	0,00	0,00	7.000.000,00	255.455,51	255.455,51	304.710,00	304.710,00	0,00	26
Nederlandse Waterschapsbank lening 2015	6.000.000,00	Fixe	4,320	26	01-07-15	181	184	365	4	22	6.000.000,00	0,00	0,00	6.000.000,00	130.665,21	130.665,21	259.200,00	259.200,00	0,00	22
Nederlandse Waterschapsbank lening 2015	7.000.000,00	Fixe	4,320	26	01-07-15	181	184	365	4	22	7.000.000,00	0,00	0,00	7.000.000,00	152.442,74	152.442,74	302.400,00	302.400,00	0,00	22
NWB lening 2015 fixe (jaar 2015)	83.593.778,00	Fixe	2,543	14	09-03-15	67	298	365	4	0	83.593.778,00	0,00	83.593.778,00	0,00	1.735.576,31	0,00	2.028.117,06	3.763.693,37	0,00	0
NWB lening 2015 fixe (jaar 2016)	25.000.000,00	Lineair	1,252	15	01-07-16	181	184	365	3	12	21.666.666,50	0,00	1.666.666,75	19.999.999,75	136.748,13	126.229,04	260.747,66	271.266,75	1.666.666,75	12
ABN/ Amro is geworden NWB 10027841	12.500.000,00	Fixe	4,810	25	31-12-08	364	1	365	11	0	12.500.000,00	0,00	12.500.000,00	0,00	1.647,26	0,00	563.363,01	565.010,27	0,00	0
Nederlandse Waterschapsbank lening 2018	35.000.000,00	Lineair	1,633	15	29-06-18	179	186	365	1	14	35.000.000,00	0,00	2.333.333,45	32.666.666,55	291.255,62	271.838,57	552.132,96	571.550,00	2.333.333,45	14
Nederlandse Waterschapsbank 2017	40.000.000,00	Lineair	1,463	15	01-07-17	181	184	365	2	13	37.333.333,20	0,00	2.666.666,80	34.666.666,40	275.337,94	255.670,94	526.519,80	546.186,80	2.666.666,80	13
Nederlandse Waterschapsbank 2019	37.000.000,00	Lineair	-0,070	10	29-11-19	332	33	365	0	10	0,00	37.000.000,00	0,00	37.000.000,00	0,00	-2.341,64	-2.341,64	0,00	3.700.000,00	10
Nederlandse Waterschapsbank 2019	13.424.822,00	Fixe	1,675	27	16-12-19	350	15	365	0	27	0,00	13.424.822,00	0,00	13.424.822,00	0,00	9.241,06	9.241,06	0,00	0,00	27
Nederlandse Waterschapsbank 2019	27.864.593,00	Fixe	1,510	28	16-12-19	350	15	365	0	28	0,00	27.864.593,00	0,00	27.864.593,00	0,00	17.291,32	17.291,32	0,00	0,00	28
Nederlandse Waterschapsbank 2019	27.864.593,00	Fixe	1,465	30	16-12-19	350	15	365	0	30	0,00	27.864.593,00	0,00	27.864.593,00	0,00	16.776,01	16.776,01	0,00	0,00	30
Nederlandse Waterschapsbank 2019	27.864.593,00	Fixe	1,442	31	16-12-19	350	15	365	0	31	0,00	27.864.593,00	0,00	27.864.593,00	0,00	16.512,63	16.512,63	0,00	0,00	31
Nederlandse Waterschapsbank 2019	37.271.873,00	Fixe	2,845	29	16-12-19	350	15	365	0	29	0,00	37.271.873,00	0,00	37.271.873,00	0,00	43.577,46	43.577,46	0,00	0,00	29
Sub-totaal	596.005.448,56										389.711.742,47	171.290.474,00	142.378.409,77	418.623.806,70	7.725.514,95	4.514.095,97	12.633.867,71	15.845.2866		

Bijlage 6 Berekening van het rente-omslagpercentage 2019

Bedragen x €

Renteberekening

Op te brengen rente

Rente opgenomen geldleningen 2019	13.325.969,73	
Af: ontvangen rente uitgeleende gelden 2019	<u>-523,92</u>	
Subtotaal		13.325.445,81

Rente van per 1 januari 2019

Beschikbare reserves en voorzieningen 1,2% van € 52.905.379,95	<u>634.800,00</u>	
Subtotaal		634.800,00

Rente rekening courant 2019	312,49	
Rente kortlopende geldleningen	-	
Boeterente vervroegde aflossing	-	
Invorderingsrente	-	
Overige rentebaten	<u>-94.138,95</u>	
		(93.826,46)

Totaal op te brengen rente via rente-omslagpercentage 13.866.419,35

Basis rente-omslag

Rente om te slaan over boekwaarde :	13.866.419,35	
Restant boekwaarde per 1 januari incl. herwaardering	496.296.378,07	
Investeringsboekjaar (50%)	<u>40.058.369,07</u>	
Restant boekwaarde per 1 januari incl. herwaardering		536.354.747,15

Op te brengen rente/restant boekwaarde 2,5853 %

Bijlage 7 Staat van personeelslasten

Bedragen x € 1.000,-

		Salarisen & uitkeringen vast personeel	Sociale lasten	Overige personeels lasten	Personeel van derden	Totaal jaarrekening	Totaal begroting
		2019	2019	2019	2019	2019	2019
20000	Bestuur	694	-	58	2	754	757
20100	Voormalig Bestuur	-	-	-	-	-	-
	Totaal bestuur	694	-	58	2	754	757
15000	Strategie en Beleid	5.233	1.499	118	612	7.462	7.823
16000	Omgeving en Communicatie	4.981	1.433	119	161	6.694	6.755
17000	Informatie en Digitalisering	4.058	1.156	100	591	5.905	5.713
18000	Bedrijfsvoering	3.963	1.132	1.430	643	7.168	7.153
21000	Afdeling Weg en Waterbouw	4.203	1.228	82	272	5.785	6.111
22000	Afdeling Technische projecten	2.861	825	75	111	3.872	3.863
23000	Afdeling Technische installaties	6.184	1.796	201	634	8.815	8.638
24000	Afdeling Onderhoud & Peilbeheer	6.017	1.759	165	813	8.754	8.520
26000	Afdeling Vergunningen	1.668	487	26	47	2.228	2.287
27000	Afdeling Handhaving	1.510	427	63	30	2.030	1.888
28000	Afdeling Muskusrattenbeheer	4.111	1.195	159	571	6.036	5.460
34000	Programma Manager	22	6	12	-	40	28
91000	Ondernemingsraad	45	12	9	-	66	41
92000	Concerncontrol	394	109	9	10	522	506
	Totaal afdelingen	45.250	13.064	2.568	4.495	65.377	64.786
90000	Directieraad	560	119	26	-	705	725
	Totaal directieraad	560	119	26	-	705	725
99100	Voormalig personeel (1)	143	16	62	-	221	80
	Totaal bovenformatief	143	16	62	-	221	80
	Totaal personeelslasten	46.647	13.199	2.714	4.497	67.057	66.348

Bijlage 8 Staat van personele sterkte

	Organisatie-eenheid / afdeling	Rekening 2019	Rekening 2019	Rekening 2019*
		Aantallen fte	Aantallen fte	Aantallen fte
		Vast	Tijdelijk	Totaal
15000	Afdeling Strategie en Beleid	69,77	12,04	81,81
16000	Afdeling Omgeving en Communicatie	73,29	3,17	76,46
17000	Afdeling Informatie en Digitalisering	59,69	4,33	64,02
18000	Afdeling Bedrijfsvoering	57,46	7,56	65,02
21000	Afdeling Weg en Waterbouw	65,08	4,78	69,86
22000	Afdeling Technische projecten	43,56	3,78	47,34
23000	Afdeling Technische installaties	106,99	9,11	116,10
24000	Afdeling Beheer en Onderhoud	108,68	11,22	119,90
26000	Afdeling Vergunningen	24,12	5,78	29,90
27000	Afdeling Handhaving	24,69	3,89	28,58
28000	Afdeling Muskusrattenbeheer	94,27	1,89	96,16
34000	Projectbureau Voorber. Dijkverbetering	-	-	-
91000	Ondernemingsraad	0,50	-	0,50
92000	Controlling	3,80	1,00	4,80
	Totaal afdelingen	731,90	68,55	800,45
	Participatiewet	-	-	-
90000	Directieraad	3,00	-	3,00
	Totaal directieraad	3,00	-	3,00
	Subtotaal excl. bovenformatief personeel	734,90	68,55	803,45
	Totaal personeelssterkte	734,90	68,55	803,45

* Betreft de personele bezetting per 31-12-2019 (exclusief bestuur & boven formatief)

Bijlage 9 mutaties ten laste van Onvoorzien 2019

Afdeling / projectonderdeel	Omschrijving	Ten laste van rekening			Mutatie ten gunste van			
		Bedrag	Rekening	Omschrijving	Rekening	Omschrijving	Kostenplaats	Product
Personele zaken	Aanvulling budget inhuur vanwege langdurig ziekte	€ 300.000	441100	Onvoorzien	413290	Overige personeelslasten	18500	2003010
Omgeving en communicatie	Initiatieven en financiering innovatie voorjaar 2019	€ 85.000	441100	Onvoorzien	429530	Overige diensten door derden	16000	3004010
Kennis en Advies Dijken en Informatiemanagement	Bijdrage 2019 aan het STOWA ihkv Kennisimpuls Waterkwaliteit	€ 54.759	441100	Onvoorzien	430100	Bijdragen aan bedrijven	15300	1015210
	Informatie-beveiligings- en privacy-bewustzijncampagne	€ 35.000	441100	Onvoorzien	429180	Dienstverlening door derden	17100	2011020
TI Bedrijfsvoering	Monitoringsprogramma GenX en PFOA.	€ 6.000	441100	Onvoorzien	429350	Laboratoriumkosten	23100	1351000
	Totaal ten laste van onvoorzien	€ 480.759						

Bijlage 10 Liquiditeitspositie en Renterisico

	Omschrijving bedragen x € 1.000	2019				
		maand	1e kwart.	2e kwart.	3e kwart.	4e kwart.
1.	Vlottende (korte) schuld	1	22.377	48.154	52.755	79.235
		2	21.801	33.362	42.086	31.266
		3	33.371	40.809	64.539	30.000
2.	Vlottende middelen	1	-11	-12	-4.102	-101
		2	-13	-12	-101	-23.640
		3	-12	-4.102	-102	-16.446
3.	Netto vlottende schuld (+) /	1	22.366	48.142	48.653	79.134
	Overschot vlottende middelen (-) (1-2)	2	21.788	33.350	41.985	7.626
		3	33.359	36.707	64.437	13.554
4.	Gemiddeld netto vlottende schuld (+) /		25.838	39.400	51.692	33.438
	Gemiddeld overschot vlottende midd. (-)					
5.	Kasgeldlimiet		49.300	49.300	49.300	49.300
6a.	Ruimte onder de kasgeldlimiet (5-4)		23.462	9.900	-2.392	15.862
6b.	Overschrijding van de kasgeldlimiet (5-4)					
	Kasgeldlimiet					
7.	Begrotingstotaal 2019		214.162			
8.	Ministerieel vastgesteld percentage		23%			
	Kasgeldlimiet: 7 x 8		49.300			

Renterisico op de vaste schuld

Omschrijving bedragen x € 1.000		Renterisico 2019
1a	Renteherziening op vaste schuld o/g	43.000
1b	Renteherziening op vaste schuld u/g	0
2	Renteherziening op vaste schuld (1a-1b)	43.000
3a	Nieuw aangetrokken vaste schuld totaal	37.000
3b	Nieuw uitgezette langlopende leningen	0
4	Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (3a-3b)	37.000
5	Betaalde aflossingen	8.678
6	Herfinanciering (laagste van 4 en 5)	8.678
7	Renterisico op de vaste schuld (2+6)	51.678
8	Renterisiconorm	64.249
9a	Ruimte onder de renterisiconorm (8-7)	12.571
9b	Overschrijding renterisiconorm (7-8)	
Berekening renterisiconorm		
10	Omvang begroting 2019	214.162
11	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%
12	Renterisiconorm: (10 x 11:100)	64.249

Bijlage 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten

Indien bij "Projectstatus" Afsluiten staat

Bedragen x € 1.000

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2019	Realisatie (bruto) tm 2019	Krediet saldo per 31-12-2019
Programma Waterveiligheid						
1015000	100362	Overstromingsmodellen	Actief	300	167	133
Totaal 1015000				300	167	133
1015230	100529	Planvorming HBO Overwaard Integraal	Actief	1.625	1.439	186
	100531	Monitoring HBO	Actief	175	59	116
	100532	Kadeversterking Giessen Noordeloos	Actief	1.635	1.573	62
	100571	Planv. inr. Watersystemen Alblasserwaard	Actief	200	199	1
Totaal 1015230				3.635	3.270	365
1113000	100366	Toetsing reg. keringen ZH	Actief	845	809	36
	100437	POV Piping Wellen	Actief	266	266	0
	100443	Gegevens verz reg keringen	Afsluiten	700	700	0
Totaal 1113000				1.811	1.775	36
1121000	100539	Baanhoek dijkversterking	Actief	9.719	9.294	425
	100542	Wegafbouw Werkendam (inclusief Wegafbouw HOP)	Actief	1.266	836	429
	100572	Dijkaanpassing Fluvia Tiel fase 1	Actief	500	500	0
	100584	Deltagebied Algemeen (HAV)	Actief	9.331	8.834	497
	100600	Noordersluis waaiert Asperen	Afsluiten	325	318	7
Totaal 1121000				21.141	19.783	1.358
1121020	100480	Dijkversterking Gorinchem-Waardenburg (Gowa)	Actief	69.294	39.434	29.860
	100481	Dijkversterking Tiel-Waardenburg (Tiwa)	Actief	39.367	23.335	16.032
	100483	Dijkversterking Wolferen-Sprok (Wos)	Actief	29.359	14.502	14.857
	100485	Dijkversterking Neder-Betuwe (Nebu)	Actief	21.345	9.561	11.784
	100486	Dijkversterking Gameren	Actief	6.191	2.097	4.094
	100487	Dijkversterking Tiel	Actief	12.082	3.277	8.805
	100488	Dijkversterking Vianen	Actief	17.587	5.000	12.587
	100489	Dijkversterking Ameide Streefkerk	Actief	3.829	2.650	1.179
	100490	Dijkversterking Fort Everdingen Ameide Sluis	Actief	5.659	2.619	3.040
	100491	Dijkversterking Sprok Sterreschans	Actief	4.160	1.036	3.124
	100492	Dijkversterking Sterreschans Heteren	Actief	6.705	1.458	5.247
	100493	Dijkversterking Waalfront	Actief	1.700	97	1.603
	100495	Dijkversterking Hagestein Opheusden (HOP)	Actief	96.744	95.578	1.166
	100496	Dijkversterking Steurgat	Actief	10.050	8.103	1.947
	100497	Munnikenland	Afsluiten	28.083	28.083	0
	100498	Dijksterking Schoonhovenseveer Langerak (SLA)	Actief	12.973	11.201	1.772
	100499	Dijkversterking Jannezand	Actief	4.100	2.611	1.489
	100500	Dijkversterking Kinderdijk Schoonhovenseveer (KIS)	Actief	153.599	150.527	3.072
	100501	Dijkversterking Diefdijk	Afsluiten	33.187	32.071	1.115
	100517	POV Macrostabiliteit	Actief	26.045	24.406	1.639
	100527	Projectorg POV-Piping	Actief	3.568	3.279	289
	100549	VZG deel Willemspolder POV Piping	Actief	432	432	0
	100550	VZG deel POV Piping	Actief	2.653	2.653	0
	100553	Actie storm HWBP	Actief	56.576	56.116	460
	100556	Project Overstijgende Activiteiten	Actief	870	868	2
	100570	HWBP (potlood)programming	Actief	0	0	0
	100590	Werkendam Merwededijk uit 2e t	Afsluiten	9.880	9.880	0
	100591	Peereboom	Actief	100	98	2
	100601	GOWA tussenvak	Actief	281	0	281
	100653	Afsluiting HOP	Actief	470	238	232
	100654	Gastvrije Waaldijk	Actief	130	110	20
	100730	KIS Restpunten	Actief	3.428	1.173	2.255
	100731	KIS Fase 2	Actief	2.820	899	1.921
	100744	KIS Afwikkeling werkzaamheden Duiss von Damm (Lek)	Actief	153	0	153
Totaal 1121020				663.420	533.393	130.026
1122000	100541	Noordwaard restpunten kades	Actief	2.230	53	2.177
	100632	Opstellen en implementeren Fragility Curves	Actief	275	99	176
Totaal 1122000				2.505	152	2.353
1123000	100172	Polder Nieuwland uitvoering	Actief	879	875	4
	100528	Uitvoering kadeverbetering Molenkade	Actief	10.587	9.403	1.184
	100530	Uitvoering verdiepen Achterwaterschap	Actief	5.069	3.689	1.380
	100533	A5H: Onderzoeksprogramma Waterveiligheid	Actief	3.000	1.154	1.846
	100535	A5H: Kadeverbetering 1e tranche + EVZ Achterwatersch	Actief	3.630	1.469	2.161
	100573	Uitvoering kade HBO	Afsluiten	290	248	42
Totaal 1123000				23.455	16.838	6.617
Totaal Programma Waterveiligheid				716.266	575.378	140.888

Bijlage 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten

Indien bij "Projecsatus" Afsluiten staat

Bedragen x € 1.000

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2019	Realisatie (bruto) tm 2019	Krediet saldo per 31-12-2019
Programma Watersysteem						
1012000	100267	Klimaatadaptatie kennis en communicatie	Actief	300	186	114
	100341	Waterbeheerprogramma 2022-2027	Actief	305	199	106
Totaal 1012000				605	385	220
1015000	100369	3e ronde toetsing waterkwantiteit	Actief	50	28	22
	100373	Wateraanvoermogelijkheden (voorheen project Beperk doorsp	Actief	500	468	32
	100375	KRW onderzoek	Actief	383	275	108
	100379	Stroomgebiedsbeheersplan KRW	Actief	390	262	128
	100434	Onderz gebr ondiep grondwater	Actief	300	132	168
	100438	Watersysteemanalyses	Afsluiten	271	271	0
	100442	Normering 2e fase	Afsluiten	261	258	3
	100444	Flexibel Peilbeheer	Afsluiten	100	72	28
Totaal 1015000				2.255	1.765	489
1015100	100408	Pilots Gebiedsprocessen	Actief	150	107	43
	100409	KA. Gebiedsprocessen	Actief	1.250	259	991
	100473	Innovatieve Watervoorziening Noord en Zuid	Actief	1.700	200	1.500
	100536	Verdrogingbestrijding Hatertse Vennen	Actief	1.256	1.214	42
	100649	Klimaatadap: Uitv. maatr.	Actief	550	1	549
	100746	Maatreg. wateroverlast Breedeweg-Grafwegen	Actief	1.650	32	1.618
Totaal 1015100				6.556	1.813	4.743
1021000	100205	NSG Schuytgraaf	Actief	3.729	3.227	502
	100207	Uitv wp West Betuwe	Actief	2.711	1.091	1.620
	100209	Uitv wp Alblasserdam	Actief	812	759	54
	100210	Uitv wp Papendrecht	Actief	378	308	70
	100215	Uitv wp Vijfheerenlanden	Actief	1.351	1.094	257
	100218	NSG Bijsterhuizen Wijchen	Actief	809	782	27
	100219	Uitv wp Druten	Actief	137	126	11
	100220	Uitv wp Heumen	Actief	697	672	26
	100221	Uitv wp West Maas en Waal	Actief	4.094	2.963	1.131
	100222	Uitv wp Wijchen	Actief	138	52	86
	100223	Uitv wp Gorinchem	Actief	1.115	1.033	82
	100225	Uitv wp Molenlanden	Actief	778	495	283
	100226	Uitv wp Hardinxveld	Actief	4.333	3.526	807
	100227	Uitv wp Sliedrecht	Actief	746	623	122
	100254	Water Tiel Oost	Actief	3.535	2.960	575
	100258	Uitv. waterplan Tiel	Actief	2.231	1.506	725
	100404	Uitvoering Waterplan Culemborg	Actief	2.172	2.235	-64
	100405	Uitvoering Waterplan Aalburg	Afsluiten	356	356	0
	100406	Uitvoering Waterplan Altena	Actief	5.099	3.452	1.648
	100407	Uitvoering Waterplan Woudrichem	Afsluiten	1.271	1.271	0
	100412	Uitvoering Waterplan Arnhem	Actief	816	993	-177
	100413	Uitvoering Waterplan Lingewaard	Actief	818	888	-70
	100414	Uitvoering Waterplan Overbetuwe	Actief	1.218	996	222
	100415	NSG Waalsprong/Waterbeheer	Actief	5.119	3.084	2.035
	100416	Uitvoering Waterplan Beuningen	Actief	679	770	-91
	100418	Uitvoering Waterplan Maasdriel	Actief	1.610	1.528	82
	100419	Uitvoering Waterplan Zaltbommel	Actief	1.152	1.046	106
	100429	Uitvoering Waterplan Nijmegen	Actief	2.981	2.378	603
	100430	NSG Herenland in Opheusden	Actief	135	119	16
	100431	Uitvoering Waterplan Buren	Actief	898	678	219
	100432	Uitvoering Waterplan Neder-Betuwe	Actief	882	1.016	-135
	100433	Uitvoering Waterplan Berg en Dal	Actief	931	569	361
Totaal 1021000				53.730	42.595	11.134
1211000	100360	Opstellen peilbesluiten	Actief	1.067	890	177
Totaal 1211000				1.067	890	177
1214000	100391	Actual legger fase 2	Actief	800	648	152
Totaal 1214000				800	648	152

Bijlage 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten

Indien bij "Projectstatus" Afsluiten staat

Bedragen x € 1.000

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2019	Realisatie (bruto) tm 2019	Krediet saldo per 31-12-2019
1221000	100188	Stim.reg. NVO's 2014 t/m 2019	Actief	1.000	404	596
	100255	KRW NVO Bommelerwaard	Actief	780	641	139
	100257	NBW Planvoorb. Beneden-Linge	Afsluiten	350	349	1
	100260	2e Bestuursov Brabant	Actief	1.324	1.363	-39
	100264	NBW Alm&Biesbosch	Afsluiten	130	128	2
	100277	N2000 PAS Bruuk (SOK)	Actief	1.500	140	1.360
	100278	KRW verdiepen	Actief	3.025	122	2.903
	100403	KRW Herprofileren Oevers	Actief	2.800	433	2.367
	100410	Park Linge Zegen	Actief	1.629	1.629	0
	100417	Kwelcompensatie Munnikenland	Actief	250	236	14
	100422	N.B.W. Zaltbommel maatr.	Actief	270	138	132
	100424	KRW/EVZ SOK GLD 2015-2021	Actief	2.452	1.271	1.181
	100426	Nw Zuiderlingedijk PAS (SOK)	Actief	1.500	48	1.452
	100427	NBW Waterberg 4hoeven	Actief	1.075	396	679
	100537	Kreekherstel	Afsluiten	2.302	2.080	221
	100538	Ruiverkaveling LIP Maas en Waal	Actief	2.412	2.138	273
	100540	Aanleg NVO	Actief	1.929	1.816	113
	100544	Afwateringskanaal Noord	Afsluiten	535	520	15
	100545	Optimalisatiemaatregelen automatiseringsobjecten fase 2	Actief	3.439	2.963	476
	100546	NBW Betuwe waterberging	Actief	260	259	1
	100560	Maatregelen Overasselts Broek	Actief	300	237	63
	100582	Aanleg evz Heumen-Horssen	Afsluiten	2.138	2.021	116
	100583	EVZ Diefdijk	Actief	290	290	0
	100585	EVZ capreton fase 4+5+6	Actief	576	307	269
	100597	NBW Planvoorber.Bommelerwrd	Afsluiten	300	-46	346
	100602	NVO KRW Giessenzoom Hardinxveld-Giessendam	Afsluiten	145	131	14
	100639	KRW NVO A&B nabij rwzi Sleeuwijk	Actief	290	0	290
	100645	Vergroting duikers Midgraaf en Mostaardweg te Babylon	Actief	496	385	111
	100681	KRW-Waterberging Altena	Actief	419	3	416
Totaal 1221000				33.917	20.402	13.512
1222000	100648	Bouw loods zuivering Geldermalsen	Actief	225	20	205
Totaal 1222000				225	20	205
1241000	100129	CRK&WCC	Actief	1.425	924	501
	100239	Aanpassingen JU Smitgemaal	Actief	5.695	359	5.336
	100240	Renovatie gemaal Liesveld-Graafland	Actief	2.500	2.457	43
	100241	Uitv. Peilbesl. Middelbroek/Ameide/Tienhoven	Actief	2.599	2.089	510
	100245	Renovatie gemaal Autena	Actief	0	0	0
	100253	Nieuwbw gml Tricht/de Neust	Actief	9.350	3.434	5.916
	100265	Renovatie stuwen	Actief	2.455	2.146	309
	100266	KRW Vispassage Grt Merwedels	Actief	225	0	225
	100269	Automatisering stuwen	Actief	840	665	175
	100274	KRW Vispassages Noord-Brabant	Actief	110	17	93
	100275	KRW Vispassages wsl breed	Actief	0	0	0
	100276	KRW Vispassages GLD	Actief	2.300	156	2.144
	100314	Verv. duiker Vinkenveld	Actief	155	150	5
	100316	Arboveiligheid stuwen_inlaten	Actief	275	0	275
	100319	Uitv. peilbesluit Alblasserwaard	Actief	3.225	2.913	312
	100325	NBW Broekse sluis	Actief	3.045	2.974	71
	100329	iWA telemetrie vervanging	Actief	13.763	10.340	3.423
	100335	Ren. gemaal Maurikse Wetering	Actief	975	882	93
	100351	Voorb technische werken ws	Actief	50	0	50
	100374	Inrichten meetsysteem	Afsluiten	60	52	8
	100378	Real. arboveiligheid obj ws	Actief	1.250	613	637
	100381	Vismigratie rijksobj. tot 2016	Actief	1.244	1.110	134
	100385	Renov gml 2011	Actief	3.428	2.837	591
	100390	Rev. 3 krooshekreinigers	Actief	350	254	96
	100393	nieuwbouw gemaal Hardinxv-Zuid	Actief	1.800	60	1.740
	100394	Uitbr. 3e trap Elshoutsluis	Actief	2.500	1.454	1.046
	100401	Waterbeheersing Werkendam-oost	Actief	1.170	1.087	83
	100428	NBW kunstwerken Beneden Linge	Actief	490	299	191
	100534	A5H: Gemaal Hardinxveld/aanleg nieuwe boezem/afsluit	Actief	5.100	2.883	2.217
	100552	Renovatie stuw Langerak Noord	Actief	115	113	2
	100557	Uitv pb Quarles van Offord	Actief	250	101	149
	100558	NBW Betuwe Kunstwerken	Actief	2.350	1.844	506
	100561	Noordwaard gem Steurgat	Actief	310	125	185
	100562	Rookgasbehandeling Kolffgemaal	Actief	269	269	0
	100577	Realisatie Pb Neder-Betuwe	Actief	495	421	74

Bijlage 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten

Indien bij "Projecsatus" Afsluiten staat

Bedragen x € 1.000

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2019	Realisatie (bruto) tm 2019	Krediet saldo per 31-12-2019
	100625	Uitv.peilbesluit Bommelerwaard	Actief	35	0	35
	100641	Afwatering Gijsbertpolder	Actief	345	308	37
	100650	Praktijkknelpunt Alphen-Bering	Actief	150	139	11
Totaal 1241000				70.698	43.475	27.223
1242000	100127	Impl OBS TI fase 2	Actief	270	145	125
Totaal 1242000				270	145	125
1243000	100133	Pilot Beslissing Ondersteunend Systeem	Actief	100	12	88
Totaal 1243000				100	12	88
1261000	100336	Uitvoering Inwinplan	Actief	300	222	78
Totaal 1261000				300	222	78
1262000	100338	Meetapparatuur	Actief	100	100	0
Totaal 1262000				100	100	0
1524000	100317	Uitvoering Peulensluis	Actief	2.500	2.449	51
Totaal 1524000				2.500	2.449	51
1663000	100342	Uitv. Deltaplan Agr. Waterbeh.	Actief	500	289	211
Totaal 1663000				500	289	211
Totaal Programma Watersysteem				173.622	115.212	58.407
Programma Waterketen						
1311000	100211	ATS Giessendam West 2 en 3	Actief	890	814	76
	100228	TS Zaltbommel	Actief	10.375	1.110	9.265
	100246	Bouw rgml Molenaarsgraaf	Actief	550	497	53
	100247	TS regio noord	Actief	18.715	6.493	12.222
	100249	Aanp. div. rioolgemalen ivm afn	Actief	1	0	0
	100328	TS Land van Heusden en Altena	Actief	14.833	14.603	230
	100352	Vorb. technische werken wk	Actief	41	0	41
	100387	Renovatie rgml Dodewaard	Actief	180	176	4
	100389	Nieuwbouw rgml Bleskensgraaf	Actief	630	7	623
	100392	Nieuwbouw rgml Wijngaarden	Actief	330	294	36
	100395	Aanp.rgml BLeeuwenExpeditieweg	Actief	5	5	0
	100555	cap.vergr rgml Waalsprong	Actief	514	508	6
	100626	Vervanging ged. persl. Beuningen-Nijmegen	Actief	400	240	160
	100638	Aanp. rgml Brakel en Poederoyen ivm afname verplichtin	Actief	85	71	14
	100683	A27 POS 001	Actief	43	7	36
	100685	A27 POS 002	Actief	127	23	104
	100686	A27 POS 003	Actief	52	10	42
	100687	A27 POS 004	Actief	40	9	31
	100688	A27 POS 005	Actief	78	25	53
Totaal 1311000				47.889	24.894	22.994
1321000	100250	Bw rg Nw LL+uitbr rwzi Alblldam	Actief	8.040	7.800	240
	100295	Centralisatie rwzi noord	Actief	20.505	3.057	17.448
	100320	Energiebewust zuiveren	Afsluiten	2.097	2.095	2
	100322	iPA implementatie - Ren. RWZI	Afsluiten	7.997	7.986	11
	100326	Verb. beluchting rwzi Arnhem	Actief	850	655	195
	100331	KRW rwzi Groesbeek	Actief	50	46	4
	100332	RWZI Nijmegen ARN luiers	Actief	250	126	124
	100333	Aanpassingen tbv CE markering ZTW	Actief	1.580	277	1.303
	100337	centrale rwzi LvH&A	Actief	21.215	21.162	53
	100383	stikstofbeh. rwzi Nijmegen	Actief	2.290	1.605	685
	100384	vetreiniging rwzi Nijmegen	Actief	4	4	0
	100420	Besturing rwzi Arnh Nijm Tiel	Actief	5.585	3.648	1.937
	100421	Electro aanpassingen rwzi NAT	Actief	2.015	125	1.890
	100425	Inzam.&zuiv. glastuinb. Bomm.	Actief	1.800	56	1.744
	100655	investering mobiel/modulair RWZI beluchting	Actief	150	65	85
	100697	Rwzi Arnhem Quick wins	Actief	175	0	175
	100732	Demo medicijnresten rwzi Groesbeek	Actief	500	0	500
Totaal 1321000				75.103	48.707	26.396
1331000	100298	Opt. slibgisting Tiel	Actief	16.850	13.846	3.004
	100304	Veiligheid biogasinstallaties	Actief	530	490	40
	100339	Energiefabriek West.	Actief	29.016	17.641	11.375
Totaal 1331000				46.396	31.978	14.418

Bijlage 11 Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten

Indien bij "Projectstatus" Afsluiten staat

Bedragen x € 1.000

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2019	Realisatie (bruto) tm 2019	Krediet saldo per 31-12-2019
3004010	100521	Zonnepark RWZI Gorinchem-oost	Actief	900	821	79
	100522	Zonnepark RWZI Nijmegen (INNOZOWA)	Actief	275	254	21
	100635	Zonnepark Rwni Arnhem-Zuid	Actief	3.000	2.098	902
	100636	Zonnepark RWZI Hardinxveld- Giessendam	Actief	1.012	827	185
	100637	Zon op dak	Actief	988	56	932
	100661	Zonnepark RWZI Wijk en Aalburg	Actief	850	86	764
	100662	Zonnepark RWZI Sleeuwijk	Actief	1.930	114	1.816
	100663	Zonnepark RWZI Geldermalsen	Actief	620	443	177
Totaal 3004010				9.575	4.698	4.877
Totaal Programma Waterketen				178.963	110.276	68.686
Programma Middelen						
1911000	100511	Waterschapsverkiezingen 2019	Actief	1.055	942	113
Totaal 1911000				1.055	942	113
1913010	100402	Strategische Grondvoorraad	Actief	4.800	3.220	1.580
Totaal 1913010				4.800	3.220	1.580
1921000	100131	Selectie en implementatie CRM	Afsluiten	480	223	257
	100132	Inrichting multifunctionele ruimte JU Smitgemaal	Actief	150	47	103
	100629	Waterschapsnet 3.0	Afsluiten	0	0	0
Totaal 1921000				630	271	359
2002100	100137	Implementatie Omgevingswet	Actief	1.580	613	967
	100514	Integrale planning projecten	Actief	75	75	0
Totaal 2002100				1.655	689	966
2003020	100177	eHRM	Actief	200	180	20
Totaal 2003020				200	180	20
2007100	100130	CPM Applicatie	Actief	189	110	79
Totaal 2007100				189	110	79
2010000	100121	Vervanging Fluvio	Afsluiten	2.253	2.245	8
Totaal 2010000				2.253	2.245	8
2011010	100507	Netwerksegmentering	Actief	750	448	302
	100640	Implementatie WAN-verbindingen	Actief	715	693	22
	100660	ITIL modules	Actief	100	49	51
	100674	Aanschaf Netwerkkomp. en toolingsoftware	Actief	350	341	9
	100682	Uitfasering Android devices	Actief	260	219	41
	100707	Storage Systeem NETAPP 2019	Afsluiten	369	389	-20
	100709	Implementatie aanbesteding telefonie	Actief	325	98	227
	100721	Vervanging netwerkkomp. 2019/2020	Actief	700	190	510
Totaal 2011010				3.569	2.427	1.142
2011020	100125	DIV Uitvoeringsplan 2018 2019	Actief	155	144	11
	100126	MIS Big Data	Actief	200	121	79
	100155	Basisreg en centrale database	Actief	825	627	198
	100504	Herinrichting Informatievoorziening	Afsluiten	105	105	0
	100630	BGT - Fase 2	Actief	100	28	72
Totaal 2011020				1.385	1.026	359
2013000	100174	Uitbr. parkeervoorz. Blomb.	Afsluiten	750	759	-9
	100175	Kantoorconcept Blomboogerd	Actief	500	174	326
	100248	Uitbr fietsenst. kantoor Blomb	Actief	1.000	925	75
	100564	MJOP kantoor Blomboogerd	Actief	339	306	33
Totaal 2013000				2.589	2.163	426
4001000	100094	John deere 6155R met Herder maaiaarm en maaikorf	Actief	277	276	0
	100097	Vervangen heftrucks	Actief	205	205	0
	100099	Aanschaf/vervanging materieel (meerjarenraming)	Actief	200	196	4
	100100	Verv. maai-/veegboten (meerjarenraming)	Actief	194	183	11
	100509	Mobiele bemalingsinst.	Actief	1.161	1.072	89
	100703	Conver maaiboten 2019	Actief	230	230	0
	100739	Vervanging vrachtwagens 2019	Actief	636	631	5
	100740	Vervanging Graafmachine 2019	Actief	363	0	363
	100741	Vervanging tractoren 2019	Actief	145	136	9
Totaal 4001000				3.410	2.927	482
Totaal Programma Middelen				21.734	16.200	5.534
Eindtotaal				1.090.585	817.066	273.516

Bijlage 11b Overzicht afgesloten en doorlopende kredieten met kredietoverschrijding op 31-12-2019

Bedragen x € 1.000

Indien bij "Projecsatus" Afsluiten staat dan betekent dit dat het krediet administratief wordt afgesloten.

Product	Project	Project (T)	Project-status	Krediet (bruto) tm 2019	Realisatie (bruto) tm 2019	Krediet saldo per 31-12-2019	Toelichting kredietoverschrijding
2011010	100707	Storage Systeem NETAPP 2019	Afsluiten	369,0	389,2	-20,2	Project gereed. Doelstelling behaald. Krediet met € 20.000 overschreden. Reden overschrijding: onverwachte kosten voor productspecifieke beveiliging van de externe verbindingen van de apparatuur voor het beheer door de leverancier.
2013000	100174	Uitbr. parkeervoorz. Blomb.	Afsluiten	750,0	758,7	-8,7	Project gereed. Krediet met € 8.700 overschreden. Reden overschrijding: het waterschap heeft een deel van de kosten voor asbestsanering bij een andere partij in rekening gebracht. Bruto ontstaat een overschrijding, netto niet.
		Totaal	Afsluiten			-28,9	
1021000	100404	Uitvoering Waterplan Culemborg	Afsluiten	2.171,6	2.235,1	-63,5	De uitvoering van waterplannen is een coproductie met de betreffende gemeente. Soms fungeert het waterschap als penvoerder van een bepaalde maatregel, waardoor het krediet (bruto) wordt overschreden. De gemeente betaalt haar deel in hetzelfde jaar terug aan het waterschap (wat in eerste instantie is betaald door waterschap). Door deze systematiek wordt het bruto krediet overschreden maar is het netto krediet toereikend. Bij afronding van het gehele waterplan (naar verwachting 2020) of bij een tussentijdse aanvullende kredietaanvraag zal, zoals gebruikelijk bij waterplannen, ook een formalisatie van het bruto-nettotraject plaatsvinden.
1021000	100412	Uitvoering Waterplan Arnhem	Actief	816	993	-176,6	De uitvoering van waterplannen is een coproductie met de betreffende gemeente. Soms fungeert het waterschap als penvoerder van een bepaalde maatregel, waardoor het krediet (bruto) wordt overschreden. De gemeente betaalt haar deel in hetzelfde jaar terug aan het waterschap (wat in eerste instantie is betaald door waterschap). Door deze systematiek wordt het bruto krediet overschreden maar is het netto krediet toereikend. Bij afronding van het gehele waterplan (naar verwachting 2020) of bij een tussentijdse aanvullende kredietaanvraag zal, zoals gebruikelijk bij waterplannen, ook een formalisatie van het bruto-nettotraject plaatsvinden.
1021000	100413	Uitvoering Waterplan Lingewaard	Actief	818	888	-69,9	De uitvoering van waterplannen is een coproductie met de betreffende gemeente. Soms fungeert het waterschap als penvoerder van een bepaalde maatregel, waardoor het krediet (bruto) wordt overschreden. De gemeente betaalt haar deel in hetzelfde jaar terug aan het waterschap (wat in eerste instantie is betaald door waterschap). Door deze systematiek wordt het bruto krediet overschreden maar is het netto krediet toereikend. Bij afronding van het gehele waterplan (naar verwachting 2020) of bij een tussentijdse aanvullende kredietaanvraag zal, zoals gebruikelijk bij waterplannen, ook een formalisatie van het bruto-nettotraject plaatsvinden.
1021000	100416	Uitvoering Waterplan Beuningen	Actief	679	770	-91,1	De uitvoering van waterplannen is een coproductie met de betreffende gemeente. Soms fungeert het waterschap als penvoerder van een bepaalde maatregel, waardoor het krediet (bruto) wordt overschreden. De gemeente betaalt haar deel in hetzelfde jaar terug aan het waterschap (wat in eerste instantie is betaald door waterschap). Door deze systematiek wordt het bruto krediet overschreden maar is het netto krediet toereikend. Bij afronding van het gehele waterplan (naar verwachting 2020) of bij een tussentijdse aanvullende kredietaanvraag zal, zoals gebruikelijk bij waterplannen, ook een formalisatie van het bruto-nettotraject plaatsvinden.
1021000	100432	Uitvoering Waterplan Neder-Betuwe	Actief	882	1.016	-134,5	De uitvoering van waterplannen is een coproductie met de betreffende gemeente. Soms fungeert het waterschap als penvoerder van een bepaalde maatregel, waardoor het krediet (bruto) wordt overschreden. De gemeente betaalt haar deel in hetzelfde jaar terug aan het waterschap (wat in eerste instantie is betaald door waterschap). Door deze systematiek wordt het bruto krediet overschreden maar is het netto krediet toereikend. Bij afronding van het gehele waterplan (naar verwachting 2024) of bij een tussentijdse aanvullende kredietaanvraag zal, zoals gebruikelijk bij waterplannen, ook een formalisatie van het bruto-nettotraject plaatsvinden.
1221000	100260	2e Bestuursov Brabant	Actief	1.324	1.363	-39,0	Eind 2019 is er een -strategische- grondaankoop van een perceel van 2,7 hectare gerealiseerd van ca. 180k. Er ligt nog een inrichtingsopgave van ca. 1 hectare EVZ waarvoor dit perceel wordt ingezet. Binnenkort zal er een bestuursvoorstel voor een aanvullende kredietaanvraag worden ingediend.
		Totaal	Actief			-574,6	

Bijlage 12 - Toelichting bruto investeringen per programma / beheerproduct

Bedragen * € 1.000

Programma	Beheer product	Omschrijving beheerproduct	Begroting 2019 (bruto)	Realisatie 2019 (bruto)	Verschil Begr. -/- Realisatie	% Afw.	Toelichting
Waterveiligheid	1015230	Planv. Reg. Waterkeringen	961	965	-4	0%	
	1113000	Veiligheidstoetsing waterkeringen	30	19	11	38%	
	1121000	Aanleg en verwerving primaire waterkeringen-00	75	816	-741	-988%	Gemaakte kosten betreffen de wegafbouw na de dijkversterking bij Werkendam ihkv HWBP-2. Kosten waren oorspronkelijk voorzien in 2018, uitvoeringsplanning was afhankelijk van daadwerkelijke tempo zettingen.
	1121020	Aanl.&verw.primaire waterk.20	71.051	63.803	7.249	10%	Dit product heeft in hoofdzaak betrekking op projecten uit het HWBP programma. De grootste afwijking zit bij project GoWa. Ten tijden van de begroting 2019 was voorzien dat voorbereidende werkzaamheden voor de uitvoering uitgevoerd zouden worden in 2019 tijdens de planfase, eind 2018 is besloten deze werkzaamheden naar achteren te schuiven.
	1122000	Onderh. primaire waterkeringen	2.410	152	2.258	94%	Vanwege de PFAS en PAS problematiek is het uitvoeren van project Noordwaard in Natura 2000 gebied Biesbosch stil komen te liggen en in 2019 niet aanbesteed. Momenteel wordt onderzocht of een deel van de werkzaamheden onder onderhoud gebracht kunnen worden, maar dat gaat niet voor alle activiteiten lukken. Werkzaamheden Fragility Curves zijn deels doorgeschoven naar 2020.
	1123000	Aanleg en verwerving regionale waterkeringen-00	3.069	3.459	-390	-13%	In het uitvoeringsproject Molenkade is sprake van hogere kosten in 2019 dan oorspronkelijk voorzien, i.v.m. het vertragen van de uitvoeringsplanning van 2018 naar 2019. In de A5H project Onderzoeksprogramma en verkenning keringen zijn lagere kosten gemaakt dan begroot door aanpassingen in scope en planning.
Totaal			77.597	69.214	8.383	11%	
Waterveiligheid							
Watersysteem	1012000	Waterbeheersplan	120	122	-2	-2%	
	1015000	Thema- en gebiedsgerichte plannen (themagericht)	444	443	1	0%	
	1015100	Thema- en gebiedsgerichte plannen (gebiedsgericht)	757	275	481	64%	Kosten van programma klimaatadaptatie zijn lager uitgevallen dan verwacht, omdat minder subsidies zijn aangevraagd voor innovatieve waterbesparende maatregelen bij agrarische bedrijven en omdat onze bijdragen aan gebiedsprocessen en maatregelen lager zijn.
	1021000	Plannen van derden (waterbeheer en -keten)	4.484	4.159	325	7%	Afronding van laatste maatregelen i.h.k.v. stedelijk waterplannen loopt in enkele gemeenten uit. Redenen: onvoorzien onderzoek voor waterberging (opbarsting en verzakking), complexiteit, meeliften met werken van derden (werk met werk maken) en draagvlak (grondverwerving en juridische procedures). Ook wordt in meerdere gemeenten bekeken of er een relatie is met toekomstige maatregelen voor klimaatadaptatie.
	1211000	Peilbesluiten	106	84	22	21%	
	1214000	Beheersregister waterlopen en kunstwerken	98	93	5	5%	
	1221000	Aanleg en verwerving waterlopen-00	4.830	3.757	1.073	22%	Op dit product is een twintigtal kleinere projecten geraamd waardoor de verklaring van de afwijkingen divers is. Op hoofdlijnen zijn met name in KRW projecten lagere kosten gemaakt dan voorzien vanwege vertraging in de grondverwerving of voorbereidende onderzoeken/werkzaamheden. De kosten voor project Andelsch Broek zijn toegenomen door het toevoegen van optimalisatiemaatregelen aan de scope, hiervoor is aanvullende subsidie vanuit de provincie ontvangen.
	1222000	Onderhoud waterlopen	225	20	205	91%	Het afgeven van de omgevingsvergunning door de gemeente West Betuwe is on hold gezet vanwege een bezwaar uit de omgeving. Na aanleveren resultaten uit aanvullend onderzoek wordt zomer 2020 een vervolg gegeven met de aanvraag en verdere afwikkeling van deze omgevingsvergunning. De werkzaamheden Pilot BOS zijn grotendeels doorgeschoven naar

1232000	Verwijdering en verspreiding van baggerspecie	7.158	7.338	-181	-3%	Als gevolg van de PFAS problematiek zijn enerzijds extra kosten gemaakt in met name de afzet van de (ruimtelijk niet verspreidbare en niet verspreidbare) bagger en anderzijds zijn werkzaamheden versneld uitgevoerd.
1241000	Bouw en verwerving kunstwerken actie waterbeheersing	12.051	11.816	235	2%	De voorgenomen nieuwbouw van een watersysteemgemaal is uitgesteld vanwege eerdere onzekerheid m.b.t. A5H en benodigde compensatie in het kader van de Natuurbeschermingswet. Op andere projecten is meer gerealiseerd.
1242000	Onderh. kunstwerken actieve waterbeheersing	31	0	31	100%	
1243000	Bediening kunstwerken actieve waterbeheersing	100	12	88	88%	
1261000	Monitoring waterkwantiteit	70	54	16	22%	
1524000	Bouw en verwerving kunstwerken vaarwegenbeheer	50	27	23	45%	
1663000	Stimulering aanpak diffuse emissies	177	205	-28	-16%	
Totaal Watersysteem		30.700	28.405	2.293	7%	

Bedragen * €
1.000

Programma	Beheer product	Omschrijving beheerproduct	Begroting 2019 (bruto)	Realisatie 2019 (bruto)	Verschil Begr. -/- Realisatie	% Afw.	Toelichting
Waterketen	1311000	Bouw en verwerving transportstelsels	11.116	8.540	2.576	23%	Er zijn geen rioolgemalen aangepast a.g.v. de afname verplichting. Bij de aanleg van transportstelsel Zaltbommel is vertraging opgetreden in de besluitvorming in samenhang met de glastuinbouw. Tevens is het verleggen van de persleidingen t.b.v. de A27 uitgesteld. Daarentegen is de aanleg van transportstelsel Noord en Heusden en Altena sneller verlopen
	1312000	Onderhoud transportstelsels	23	-	23	100%	
	1321000	Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties	9.843	7.442	2.400	24%	Opstart en voortgang van ca 5 projecten zijn vertraagd door capaciteitsproblemen a.g.v. vacatures. Ook is de aanbesteding van een onderdeel van het automatiseringstraject NAT niet succesvol geweest waardoor vertraging is ontstaan.
	1322000	Onderhoud zuiveringsinstallaties	15	-	15	100%	
	1331000	Bouw en verwerving slibverwerkingsinstallaties	5.076	19.348	-14.272	-281%	De bouw van de energiefabriek west loopt voorspoediger dan geraamd mede doordat een oplossing voor de stikstof en de ruimtelijke ordenings problematiek is gevonden. De bouw van de energiefabriek Tiel is in 2019 opgeleverd.
	1332000	Onderh. slibverwerkingsinstallaties	8	-	8	100%	
	3004010	Duurzaamheid, Innovatie en Energie	7.230	3.396	3.834	53%	De zonneparken die in eerste instantie waren opgenomen in de begroting zijn vertraagd omdat er nog geen zekerheid was over de haalbaarheid van de vergunning. Ander zonneparken met een kleiner omvang zijn wel uitgevoerd hierdoor is de realisatie lager uitgevallen dan was begroot. Daarnaast zijn de kosten lager uitgevallen dan was geraamd.
Totaal			33.311	38.726	-5.415	-16%	
Wegen	1422020	Onderh. wegsloten (baggeren)	141	143	-1	-1%	
	1422030	Onderh. wegen en wegbermen	899	1.949	-1.051	-117%	Alle projectkosten worden gefinancierd vanuit de voorziening. Project Grote Waard is vanwege afstemming m.b.t. de kabels en leidingen in de tijd naar achteren geschoven. Hierdoor ontstond ruimte om met subsidie de Koendersweg, Kerkeweg en Bazeldijk voor fietsers verkeersveiliger in te richten. Subsidie is nog niet in mindering gebracht op de realisatie en wordt in 2020 ontvangen en weer toegevoegd aan de voorziening.
	1423000	Bouw en verwerving kunstwerken wegenbeheer	555	607	-52	-9%	
Totaal Wegen			1.595	2.699	-1.104	-69%	

Bedragen * €
1.000

Programma	Beheer product	Omschrijving beheerproduct	Begroting 2019 (bruto)	Realisatie 2019	Verschil Begr. -/-	% Afw.	Toelichting
Middelen	1251000	Calamiteiten bestrijding watersystemen	54	0	54	100%	
	1351000	Calamiteiten bestr. Zuivering	54	0	54	100%	
	1911000	Bestuur	1.055	928	127	12%	De kosten voor de waterschapsverkiezingen 2019 zijn lager uitgevallen door lagere uitvoeringskosten door gemeenten en minder kosten voor communicatie en inhuur extra
	1921000	Externe communicatie	633	227	406	64%	Implementatie van nieuw besturingssysteem intranet/internet en een nieuw relatie management systeem is goedkoper uitgevallen. Besluitvorming over experience center in JU Smitgemaal is uitgesteld, daarmee ook de uitvoering.
	2002100	Organisatiebeleid- en beheer	565	321	244	43%	De programmasturing is met interne ipv externe medewerkers bemenst, deze kosten zijn (overeenkomstig de gebruikelijke werkwijze) niet op het project verantwoord. Het opgenomen bedrag om de omgevingswet bij de medewerkers in de organisatie te implementeren (o.a. scholing , opleiding, begeleiding) is grotendeels doorgeschoven naar 2020. Lagere kosten in 2019 inzake digitalisering middels DSO en op het op orde brengen van de digitale data (kwaliteitsslag data). De begrote kosten zijn voor een deel doorgeschoven naar 2020.
	2003010	Person.beleid/beh.	5	20	-14	-269%	
	2007100	Financieel Beleid	68	54	14	20%	
	2010000	Comptabiliteit	0	12	-12	-	
	2011010	Automatisering	1.890	1.901	-11	-1%	
	2011020	Informatisering	345	265	80	23%	
	2013000	Huisvesting hoofdkantoor	5.585	447	5.138	92%	In 2019 is besloten de 4e verdieping van het hoofdkantoor niet uit te breiden aangezien wordt verwacht dat de personele groei de komende jaren is op te vangen in het huidige gebouw. Dit is ook het gevolg van het vertrek van BSR uit het hoofdkantoor. In de begroting was voor uitbreiding van het hoofdkantoor 5.000 k opgenomen.
	4001000	Tractie doorber.	1.650	1.260	390	24%	Vanwege nieuwe inzichten herstructurering buitendienst (wat inzet eigen materieel raakt) zijn de uitgaven op aanschaf/vervanging materieel (meerjarenraming) on hold gezet. Zo is gewacht met de aanschaf van een nieuwe kraan, die uiteindelijk na besluit eind 2019 is komen
Totaal Middelen			11.904	5.436	6.470	54%	
			155.107	144.482	10.625	7%	

Bijlage 13 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken

Product	Omschrijving	bedragen x € 1.000				percentage		
		Watersystemen	Zuivering	Wegen	Totaal	Watersystemen	Zuivering	Wegen
		-3.649	-906	-217	-4.772			
10110	Beheersplan waterkeringen	164	0	0	164	100%	0%	0%
10120	Waterbeheersplan	992	248	0	1.240	80%	20%	0%
10130	Beheersplan wegenbeheer	0	0	25	25	0%	0%	100%
10140	Beheersplan vaarwegenbeheer	37	0	0	37	100%	0%	0%
10150	Thema- en gebiedsgerichte plannen (themagericht)	1.483	262	0	1.745	85%	15%	0%
10151	Thema- en gebiedsgerichte plannen (gebiedsgericht)	2.728	0	0	2.728	100%	0%	0%
10152	Thema- en gebiedsgerichte plannen (veiligh. & waterkering)	3.181	0	0	3.181	100%	0%	0%
10153	Thema- en gebiedsgerichte plannen (wegen)	0	0	24	24	0%	0%	100%
10160	Calamiteiten plannen	342	342	44	728	47%	47%	6%
10170	Plannen afvalwaterketenbeleid	0	422	0	422	0%	100%	0%
10210	Plannen van derden (waterbeheer en -keten)	6.241	0	0	6.241	100%	0%	0%
10211	Plannen van derden (vaarwegen)	0	0	0	0	100%	0%	0%
10212	Plannen van derden (veiligheid en waterkering)	233	0	0	233	100%	0%	0%
10213	Plannen van derden (wegen)	0	0	44	44	0%	0%	100%
11110	Legger waterkeringen	320	0	0	320	100%	0%	0%
11120	Beheersregister waterkeringen	356	0	0	356	100%	0%	0%
11130	Veiligheidstoetsing waterkeringen	1.394	0	0	1.394	100%	0%	0%
11210	Aanleg en verwerving primaire waterkeringen	14.989	0	0	14.989	100%	0%	0%
11220	Onderhoud primaire waterkeringen	3.806	0	0	3.806	100%	0%	0%
11230	Aanleg en verwerving regionale waterkeringen	2.758	0	0	2.758	100%	0%	0%
11240	Onderhoud regionale waterkeringen	564	0	0	564	100%	0%	0%
11260	Onderhoud overige waterkeringen	22	0	0	22	100%	0%	0%
11280	Muskusrattenbeheer (waterkeringen)	3.927	0	0	3.927	100%	0%	0%
11310	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.168	0	0	1.168	100%	0%	0%
12110	Peilbesluiten	241	0	0	241	100%	0%	0%
12120	Waterakkoorden	27	0	0	27	100%	0%	0%
12130	Legger waterlopen en kunstwerken	583	0	0	583	100%	0%	0%
12140	Beheersregister waterlopen en kunstwerken	517	0	0	517	100%	0%	0%
12210	Aanleg en verwerving waterlopen	3.635	0	0	3.635	100%	0%	0%
12220	Onderhoud waterlopen	12.176	0	0	12.176	100%	0%	0%
12230	Bouw en verwerv. kunstwerken passieve waterbeheersing	69	0	0	69	100%	0%	0%
12240	Onderhoud kunstwerken passieve waterbeheersing	108	0	0	108	100%	0%	0%
12250	Kwal.maatreg. oppervlaktewtr.	19	0	0	19	100%	0%	0%
12310	Baggerprogramma	1.078	0	0	1.078	100%	0%	0%
12320	Verwijdering en verspreiding van baggerspecie	6.924	0	0	6.924	100%	0%	0%
12330	Verwijdering en verwerking van baggerspecie	2.950	0	0	2.950	100%	0%	0%
12340	Bijdragen aan derden voor baggeren	190	0	0	190	100%	0%	0%
12350	Saneringsprogramma	0	0	0	0	100%	0%	0%
12360	Sanering van waterbodems	380	0	0	380	100%	0%	0%
12410	Bouw en verwerv. kunstwerken actieve waterbeheersing	9.759	0	0	9.759	100%	0%	0%
12420	Onderhoud kunstwerken actieve waterbeheersing	4.602	0	0	4.602	100%	0%	0%
12430	Bediening kunstwerken actieve waterbeheersing	4.085	0	0	4.085	100%	0%	0%
12510	Calamiteiten bestrijding watersystemen	1.120	0	0	1.120	100%	0%	0%
12610	Monitoring waterkwantiteit	367	0	0	367	100%	0%	0%
12620	Monitoring waterkwaliteit	2.598	0	0	2.598	100%	0%	0%
12630	Monitoring waterkwaliteit	199	0	0	199	100%	0%	0%
13110	Bouw en verwerving transportstelsels	0	6.718	0	6.718	0%	100%	0%
13120	Onderhoud transportstelsels	0	2.456	0	2.456	0%	100%	0%
13130	Beheer transportstelsels	0	2.380	0	2.380	0%	100%	0%
13210	Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties	0	14.017	0	14.017	0%	100%	0%
13220	Onderhoud zuiveringsinstallaties	0	9.416	0	9.416	0%	100%	0%
13230	Beheer zuiveringsinstallaties	0	9.515	0	9.515	0%	100%	0%
13240	WVO-heffing effluent	0	700	0	700	0%	100%	0%
13260	IBA inrichtingen	0	131	0	131	0%	100%	0%
13310	Bouw en verwerving slibverwerkingsinstallaties	0	3.131	0	3.131	0%	100%	0%
13320	Onderhoud slibverwerkingsinstallaties	0	923	0	923	0%	100%	0%
13330	Beheer slibverwerkingsinstallaties	0	3.752	0	3.752	0%	100%	0%
13340	Afzet slib/ restproducten	0	7.707	0	7.707	0%	100%	0%
13510	Calamiteiten bestr. Zuivering	0	130	0	130	0%	100%	0%
14110	Legger wegen, kunstwerken en wegsloten	0	0	0	0	0%	0%	100%
14120	Beheersregister wegen, kunstwerken en wegsloten	0	0	41	41	0%	0%	100%
14210	Aanleg, verw. & verb. wegen, wegbermen en bermsloten	0	0	250	250	0%	0%	100%
14220	Onderhoud wegen, wegbermen en bermsloten	0	0	4.148	4.148	0%	0%	0%
14230	Bouw en verwerving kunstwerken wegenbeheer	0	0	457	457	0%	0%	100%

Bijlage 13 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken

Product	Omschrijving	bedragen x € 1.000				percentage		
		Watersystemen	Zuivering	Wegen	Totaal	Watersystemen	Zuivering	Wegen
14240	Onderhoud kunstwerken wegenbeheer	0	0	455	455	0%	0%	100%
14310	Wegenverkeersregeling	0	0	292	292	0%	0%	100%
14320	Wegenverkeersveiligheid	0	0	919	919	0%	0%	100%
14330	Calamiteitenbestrijding wegenbeheer	0	0	13	13	0%	0%	100%
15210	Aanleg en verwerving vaarwegen en havens	0	0	0	0	100%	0%	0%
15220	Onderhoud vaarwegen en havens	-51	0	0	-51	100%	0%	0%
15230	Baggeren vaarwegen en havens	-40	0	0	-40	100%	0%	0%
15240	Bouw en verwerving kunstwerken vaarwegenbeheer	213	0	0	213	100%	0%	0%
15250	Onderhoud kunstwerken vaarwegenbeheer	182	0	0	182	100%	0%	0%
15260	Bediening kunstwerken vaarwegenbeheer	235	0	0	235	100%	0%	0%
15270	Voorziening verwante belangen vaarwegenbeheer	55	0	0	55	100%	0%	0%
15310	Verkeersregeling en -veiligheid vaarwegen en havens	-3	0	0	-3	100%	0%	0%
15320	Calamiteitenbestrijding vaarwegen en havens	0	0	0	0	100%	0%	0%
16110	Keur	33	0	0	33	100%	0%	0%
16111	Keur vaarwegen	2	0	0	2	100%	0%	0%
16112	Keur wegen	0	0	0	0	0%	0%	100%
16220	Vergunningen en meldingen waterwet	2.504	278	0	2.782	90%	10%	0%
16221	Vergunningen en meldingen vaarwegen	22	0	0	22	100%	0%	0%
16222	Vergunningen en meldingen wegen	0	0	-19	-19	0%	0%	100%
16313	Schouw watergangen (veldwerk)	261	0	0	261	100%	0%	0%
16314	Schouw waterkeringen (veldwerk)	38	0	0	38	100%	0%	0%
16323	Adm. Afhand. schouw watergang	221	0	0	221	100%	0%	0%
16324	Adm. Afhand. schouw waterkering	40	0	0	40	100%	0%	0%
16330	Toezicht waterwet	1.825	782	0	2.607	70%	30%	0%
16331	Toezicht vaarwegen	75	0	0	75	100%	0%	0%
16332	Toezicht wegen	0	0	0	0	0%	0%	100%
16333	Toezicht WABO	34	14	0	48	70%	30%	0%
16410	WABO adviezen	21	2	0	23	90%	10%	0%
16420	Adv.waterwet andere waterbeh	3	0	0	3	90%	10%	0%
16510	Best.rechtel.handh. waterwet	271	116	0	387	70%	30%	0%
16511	Best.rechtel.handh. vaarwegen	19	0	0	19	100%	0%	0%
16512	Best.rechtel.handh.wegen	0	0	0	0	0%	0%	100%
16513	Strafrechtel.handh. waterwet	149	64	0	213	70%	30%	0%
16514	Strafrechtel.handh. vaarwegen	4	0	0	4	100%	0%	0%
16515	Strafrechtel.handh. wegen	0	0	0	0	0%	0%	100%
16610	Rioleringsplannen	208	208	0	416	50%	50%	0%
16620	Subsidies lozingen	179	0	0	179	100%	0%	0%
16630	Stimulering aanpak diffuse emissies	394	0	0	394	100%	0%	0%
18110	Kostentoedeling, classificatie en belastingverordeningen	13	3	1	17	74%	20%	6%
18120	Aanslagen huishoudens en forfaitaire bedrijfsruimten	331	368	37	736	45%	50%	5%
18130	Aanslagen WVO overige bedrijven	0	559	0	559	0%	100%	0%
18140	Aanslagen omslag gebouwd, ongebouwd en pachters	1.815	0	224	2.039	89%	0%	11%
18150	Verz bezw.- en beroepsschr. huish. en forf. bedrijfsruimten	209	232	23	464	45%	50%	5%
18160	Bezwaar- en beroepsschriften WVO overige bedrijven	0	68	0	68	0%	100%	0%
18170	Bezwaar- en beroepsschriften omslag gebouwd, ongebouwd	153	0	19	172	89%	0%	11%
18210	Betalingsverwerking aanslagen	463	330	33	826	56%	40%	4%
18220	Kwijtschelding	223	248	25	496	45%	50%	5%
18230	Invorderingsmaatregelen aanslagen	0	0	0	0	62%	30%	8%
19110	Bestuur	2.940	2.940	375	6.255	47%	47%	6%
19120	Bestuursondersteuning	270	270	34	574	47%	47%	6%
19130	Beheer niet-reglementaire zaken (onderhoud)	39	39	5	83	47%	47%	6%
19210	Externe communicatie	839	839	107	1.785	47%	47%	6%
30040	Duurz./Innovatie&Klimaat / Aquafarm	0	720	0	720	0%	100%	0%
21000	Dekkingssaldo en financieringsmiddelen	-1.903	2.381	348	826			
	Belastingopbrengsten	-104.591	-69.764	-7.417	-181.772			
	Inzet reserves (egalisatie, bestemmings en algemene)	-7.674	-3.852	-724	-12.250			

Bijlage 14 Overzicht exploitatiekosten per beleidsveld

		Rekening 2018	Budget 2019	Rekening 2019	Vershil	V / N
10	Planvorming	15.027	17.247	16.813	434	V
101	Eigen plannen	9.006	10.633	10.295	338	V
102	Plannen van derden	6.021	6.614	6.518	96	V
11	Aanleg en onderhoud waterkeringen	28.602	32.732	29.303	3.429	V
111	Beheersinstrumenten waterkeringen	2.117	2.120	2.070	50	V
112	Aanleg en onderhoud waterkeringen	25.428	29.305	26.065	3.240	V
113	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.057	1.307	1.168	139	V
12	Inrichting en onderhoud watersystemen	50.101	51.617	51.629	-12	N
121	Beheersinstrumenten watersystemen	1.314	1.402	1.368	34	V
122	Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	15.602	16.754	16.008	746	V
123	Baggeren van waterlopen en saneren waterbodems	11.635	11.553	11.522	31	V
124	Beheer hoeveelheid water	17.528	18.469	18.447	22	V
125	Calamiteitenbestrijding watersystemen	882	194	1.120	-926	N
126	Monitoring watersystemen	3.140	3.245	3.164	81	V
13	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	57.469	60.129	60.976	-847	N
131	Getransporteerd afvalwater	11.184	11.218	11.553	-335	N
132	Gezuiverd afvalwater	31.059	34.266	33.779	487	V
133	Verwerkt slib	15.035	14.595	15.514	-919	N
135	Calamiteitenbestrijding Zuivering	191	50	130	-80	N
14	Aanleg en onderhoud wegen	6.147	6.844	6.574	270	V
141	Beheersinstrumenten wegen	36	42	41	1	V
142	Aanleg en onderhoud wegen	4.845	5.566	5.309	257	V
143	Wegenverkeersregeling en- verkeersveiligheid	1.266	1.236	1.224	12	V
15	Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	543	745	591	154	V
152	Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	543	747	594	153	V
153	Verkeersregeling en verkeersveiligheid vaarwegen en havens	0	-2	-3	1	V
16	Vergunningverlening en handhaving keur	7.253	8.086	7.748	338	V
161	Bheer keurkwartet & VTH beleid	33	34	35	-1	N
162	Vergunningen en meldingen	2.563	2.942	2.785	157	V
163	Toezicht	3.129	3.431	3.290	141	V
164	Adviezen vergunningen	23	27	26	1	V
165	Handhaving	659	621	623	-2	N
166	Regulering keur	846	1.031	989	42	V
18	Heffing en invordering	4.912	5.354	5.377	-23	N
181	Belastingheffing	4.167	3.916	4.055	-139	N
182	Invordering	745	1.438	1.322	116	V
19	Bestuur en externe communicatie	5.099	5.500	8.696	-3.196	N
191	Bestuur	3.354	3.611	6.910	-3.299	N
192	Externe communicatie	1.745	1.889	1.786	103	V
300	DIK & Aquafarm	1.015	776	720	56	V
210	Dekkingssaldo	-1.186	86	-2.162	2.248	V
	Totaal beleidsvelden	174.983	189.116	186.265	2.851	V
	Belastingopbrengsten	-170.471	-176.839	-178.788	1.949	V
	Inzet bestemmingsreserves	-164	-192	-164	-28	N
	Inzet egalisereserves	-8.620	-12.085	-12.085	0	
	Inzet algemene reserves	0	0	0	0	
	Totaal	-4.272	0	-4.772	4.772	V

Bedragen x € 1.000

Bijlage 15 Overzicht netto investeringen per beleidsveld

		Rekening 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Verschil	Realisatie in %
10	Planvorming	6.178	5.605	4.996	609	89%
101	Eigen plannen	1.043	2.003	1.671	332	52%
102	Plannen van derden	5.135	3.602	3.325	277	92%
11	Aanleg en onderhoud waterkeringen	17.525	18.362	17.511	851	95%
111	Beheersinstrumenten waterkeringen	53	130	19	111	15%
112	Aanleg en onderhoud waterkeringen	17.467	18.232	17.492	740	96%
113	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	5	0	0	0	0%
12	Inrichting en onderhoud watersystemen	8.982	15.851	14.002	1.849	88%
121	Beheersinstrumenten watersystemen	194	204	177	27	87%
122	Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	1.603	3.257	2.107	1.150	65%
123	Baggeren van waterlopen en saneren waterbodems	0	0	0	0	0%
124	Beheer hoeveelheid water	7.170	12.320	11.664	656	95%
125	Calamiteitenbestrijding watersystemen	0	0	0	0	0%
126	Monitoring watersystemen	15	70	54	16	77%
13	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	24.750	24.655	35.230	-10.575	143%
131	Getransporteerd afvalwater	3.469	10.916	8.465	2.451	78%
132	Gezuiverd afvalwater	10.483	8.663	7.417	1.246	86%
133	Verwerkt slib	10.798	5.076	19.348	-14.272	381%
134	Afvalwaterbehandeling door derden	0	0	0	0	0%
135	Calamiteitenbestrijding Zuivering	0	0	0	0	0%
14	Aanleg en onderhoud wegen	0	0	0	0	0%
141	Beheersinstrumenten wegen	0	0	0	0	0%
142	Aanleg en onderhoud wegen	0	0	0	0	0%
143	Wegenverkeersregeling en- verkeersveiligheid	0	0	0	0	0%
15	Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	217	50	27	23	54%
151	Beheersinstrumenten vaarwegen en havens	0	0	0	0	0%
152	Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	217	50	27	23	54%
153	Verkeersregeling en verkeersveiligheid vaarwegen en havens	0	0	0	0	0%
16	Regulering keur	56	177	205	-28	116%
161	Beheer keurkwartet & VTH beleid	0	0	0	0	0%
162	Vergunningen en keurontheffingen	0	0	0	0	0%
163	Toeziht	0	0	0	0	0%
164	Adviezen vergunningen	0	0	0	0	0%
165	Handhaving	0	0	0	0	0%
166	Regulering keur	56	177	205	-28	116%
18	Heffing en invordering	0	0	0	0	0%
181	Belastingheffing	0	0	0	0	0%
182	Invordering	0	0	0	0	0%
19	Bestuur en externe communicatie	1.195	1.976	653	1.323	33%
191	Bestuur	1.177	1.794	426	1.368	24%
192	Externe communicatie	18	182	227	-45	125%
20	Investeringsen onderste. Beheerproducten (incl. nieuwbouw)	2.740	8.458	2.927	5.531	35%
201	Investeringsen ondersteunende beheerproducten	2.740	8.458	2.927	5.531	35%
30	Innovatie	494	7.230	3.396	3.834	47%
300	Innovatie	494	7.230	3.396	3.834	47%
40	Tractie / Technisch Beheer / Decentrale Huisvesting	1.691	1.650	1.170	480	71%
400	Tractie / Technisch Beheer / Decentrale Huisvesting	1.691	1.650	1.170	480	71%
	Totaal beleidsvelden	63.828	84.014	80.117	3.897	95%

Bedragen x € 1.000

Bijlage 16 Verbonden partijen

Waterschap Rivierenland heeft bestuurlijke en financiële belangen in partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen en (andere) rechtspersonen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor het waterschap. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Het betreft de volgende verbonden partijen:

- Gemeenschappelijke regeling Belasting Samenwerking Rivierenland (BSR)
- Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis
- Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009
- Gemeenschappelijke regeling Park Lingezegen
- Gemeenschappelijke regeling Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard
- Gemeenschappelijke regeling AQUON 2011
- Waterschapsbank N.V. (NWB)

Naam verbonden partij		Gemeenschappelijke Regeling Belastingssamenwerking Rivierenland	
BSR is een samenwerkingsverband op het gebied van belastingen van Waterschap Rivierenland, Avri (Afvalverwijdering Rivierenland) en de gemeenten Culemborg, Montfoort, Culemborg, Maasdriel, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijk bij Duurstede en IJsselstein. Voor burgers, bedrijven en instanties heeft de samenwerking als voordeel dat ze één aanslagbiljet ontvangen en met één organisatie te maken hebben. BSR zorgt voor de (on)roerende zaakbelasting, forensenbelasting, rioolheffing, hondenbelasting, afvalstoffenheffing/reinigingsrecht, zuiveringsheffing, wegenheffingen en watersysteemheffingen. Ook bepaalt BSR de WOZ-waarde van panden voor de acht gemeenten en verzorgt zij de uitvoering van de Wet BAG en Wet WKP.			
Algemene gegevens			
Ingangsdatum	1 januari 2008		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam		
Deelnemers	Waterschap Rivierenland, Afvalverwijdering Rivierenland, gemeenten Culemborg, Montfoort, Maasdriel, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijk bij Duurstede en IJsselstein.		
Vestigingsplaats	Tiel (De Blomboogerd 1, 4003 BX). Per 1 januari 2020 (Stationsstraat 4, 4001 CE)		
Overgedragen bevoegdheden	Heffing en invordering van de watersysteemheffing, verontreinigingsheffing, zuiveringsheffing en wegenheffing.		
Openbaar belang	De regeling behartigt belangen op het gebied van de heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken waaronder tevens wordt begrepen de administratie van vastgoedgegevens en het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden		
Bestuurlijk belang	-WSRL draagt voor circa 50% bij aan het totaal van de GR. -Stemverhoudingen binnen GR: iedere deelnemer is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd met één afgevaardigde en heeft één stem; WSRL heeft twee afgevaardigden en twee stemmen. -Het dagelijks bestuur bestaat uit 3 personen, waarvan altijd één vanuit WSRL.		
Doelstellingen /ontwikkelingen	In 2020 blijft BSR investeren in haar medewerkers, ondersteunende systemen en processen zodat dit leidt tot efficiency en optimalisatie van belastinginkomsten voor haar deelnemers tegen zo laag mogelijke integrale kosten. Dit doet BSR op een resultaatgerichte, betrokken en klantgerichte wijze.		
Bestuurlijke bevoegdheden:	De algemene spelregels en bevoegdheden van de Gemeenschappelijke regeling, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De kadernota en de ontwerpbegroting vormen voor een Verbonden Partij de basis voor het indienen van een zienswijze op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de regeling van de betreffende Verbonden Partij.		
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	AB: G. den Hartog AB: H. Driessen DB: G. den Hartog		
Ambtelijke contactpersoon	B. van Leeuwen		
Financiële gegevens			
Financieel belang	Zowel voordelige als nadelige resultaten worden afgerekend op basis van de vastgestelde verdeelsleutels. BSR heft en int jaarlijks voor WSRL ca. € 173 mln. aan waterschapbelastingen. De bijdrage aan de BSR over 2020 is circa. € 4,1 miljoen.		
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2018	€ 0,0		
2019	€ 0,0		
Mutatie	€ -		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2018	€ 0,3	€ 13,0	€ 0,2
2019	€ 0,3	€ 7,2	€ 0,1
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Gemiddeld		
Beschrijving risico's WSRL	-		

Naam verbonden partij		Het Waterschapshuis
Het Waterschapshuis is een openbaar lichaam in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen en is gevestigd in Amersfoort. Het Waterschapshuis ondersteunt de deelnemende waterschappen met het verbeteren van de informatie- en bedrijfsprocessen met als doel de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering te bevorderen. Het Waterschapshuis functioneert daarbij als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale voor de waterschappen.		
Algemene gegevens		
Ingangsdatum	1 juli 2010	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)	
Deelnemers	Waterschap Rivierenland en alle overige waterschappen in Nederland	
Vestigingsplaats	Amersfoort (Stationsplein 89, 3818 LE)	
Overgedragen bevoegdheden	De bevoegdheden zijn geregeld in artikel 24 van de Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis. "lid 1. Aan het bestuur van HWH worden geen publiekrechtelijke bevoegdheden van de deelnemers overgedragen. Lid 2. Het bestuur van HWH is bevoegd tot regeling en bestuur ter behartiging van die taken die het Waterschapshuis in de regeling zijn opgedragen".	
Openbaar belang	Het belang is omschreven in artikel 3 van de gemeenschappelijke regeling. "De regeling wordt getroffen om een expertinstituut en serviceorganisatie voor waterschappen in het leven te roepen met als doel het in opdracht van de deelnemende waterschappen en eventuele derden realiseren van renderende samenwerking op informatie- en bedrijfsprocessen en daarmee behartiging van behoeften van algemeen belang van de watersector".	
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als er waterschappen aan deze regeling deelnemen. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vier andere door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen leden. Ieder lid heeft 1 stem.	
Doelstellingen /ontwikkelingen	In 2010 is er een gemeenschappelijke regeling opgericht, echter de transitie van stichting naar Gemeenschappelijke Regeling is pas in november 2013 in gang gezet. In 2016 zijn flinke stappen gezet in de vorming van HWH 2.0, waarbij flexibilisering een grote rol speelde. Deze is in 2017 zo goed als afgerond. 90% van de mensen die het betrof heeft geen aanstelling meer bij HWH. Zij hebben een overstap gemaakt naar de waterschappen of elders. Pas na 2021 kan 100% worden gerealiseerd. Naast de focus op flexibilisering is er, in het kader van kennis en verbinden, aandacht geweest voor samenwerking met het I-Platform en de verbinding met de kernactiviteiten van de waterschappen. Professionalisering van de ondersteunende diensten binnen HWH is opgepakt evenals de waterschapsbrede onderwerpen als informatieveiligheid en privacy. In 2018 is HWH 2.0 geëvalueerd en goed ontvangen. Momenteel wordt gewerkt aan verdere doorontwikkeling van het Waterschapshuis; HWH 3.0. Hierin ligt de nadruk op verdere professionalisering, gezien de digitaliseringsuitdagingen waar de waterschappen voor staan. Ook wordt gewerkt aan intensievere samenwerking met de andere waterschapskoepels Unie van Waterschappen en STOWA.	
Bestuurlijke bevoegdheden:	De algemene spelregels en bevoegdheden van de Gemeenschappelijke regeling, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De kadernota en de ontwerpbegroting vormen voor een Verbonden Partij de basis voor het indienen van een zienswijze op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de regeling van de betreffende Verbonden Partij.	
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	Gemeenschappelijke regeling: AB: G. den Hartog	
Ambtelijke contactpersoon	R.Bremer	

Financiële gegevens	
Financieel belang	Het algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling stelt de begroting en de jaarrekening van het Waterschapshuis vast. In de gemeenschappelijke regeling staan de spelregels m.b.t. het zienswijze/goedkeuringsproces opgenomen. In Hoofdstuk 4 van de Gemeenschappelijke regeling wordt ingegaan op de Financiën van het Waterschapshuis. In artikel 36 wordt de wijze van kostentoerekening uiteengezet.

		De financiële bijdrage aan HWH valt uiteen in twee items: algemeen gezamenlijke instandhoudingskosten van HWH (art 36 lid 1) en de bijdrage voor de afzonderlijke projecten waar het betreffende waterschap specifiek aan deelneemt o.b.v. een afgesloten dienstverleningsovereenkomst (art 36 lid 2).	
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2018	€ 0,0		
2019	€ 0,0		
Mutatie	€ -		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2018 (Na resultaatbestemming)	€ 0,0	€ 10,8	€ 0,0 (na afrekening met deelnemende waterschappen en reservering)
2019 (Na resultaatbestemming)	€ 0,0	€ 11,8	€ 0,0 (na afrekening met deelnemende waterschappen en reservering)
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag		
Beschrijving risico's WSRL	Het risico dat waterschappen uittreden uit (onderdelen van) programma's van Het Waterschapshuis. Uittreding van waterschappen kan lopende activiteiten in gevaar brengen en kan tot kostenstijging voor WSRL en andere waterschappen leiden. Ook het aangaan van fusies van waterschappen leidt tot toename in de kosten.		

Naam verbonden partij		Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 (HVC)
De deelnemers aan de Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009, zijnde de hoogheemraadschappen van Delfland, van Rijnland, van Schieland en de Krimpenerwaard, Waterschap Hollandse Delta en Waterschap Rivierenland hebben een gezamenlijk aandeel van circa 13% in het (gestort) aandelenkapitaal van de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC) met een vertegenwoordigde waarde van totaal € 18.044. HVC verwerkt zuiveringsslib voor de deelnemers aan de slibverwerking, die het zuiveringsslib rechtstreeks aan HVC ter verwerking aanbieden. Waterschap Rivierenland heeft op basis van de overnameovereenkomst tussen HVC en de deelnemers van de slibverwerking een risico van maximaal 7% in de verplichtingen van de gemeenschappelijke regeling slibverwerking 2009. De bereidstelling ten aanzien van de Bio Energie Centrale (BEC) is niet omgezet in een feitelijke garantstelling. Per 31 december 2019 staat het GR garant voor 29,0 miljoen (€ 23,6 uitstaande geldleningen + € 5,4 miljoen BEC). 7% van € 29,0 miljoen = € 2,0 miljoen. Waterschap Rivierenland staat mede garant voor het rekening courant saldo van rekeningnummer 63.67.60.707 ten name van HVC.		
Algemene gegevens		
Ingangsdatum	1 augustus 2010	
Rechtsvorm	Openbaar lichaam	
Deelnemers	Waterschap Rivierenland, Waterschap Hollandse Delta, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Hoogheemraadschap van Delfland	
Vestigingsplaats	Rotterdam (secretariaat: Jadestraat 1, 1812 RD Alkmaar)	
Overgedragen bevoegdheden	Specifiek is overgedragen de bevoegdheid tot het verlenen van een uitsluitend recht ex artikel 17 van het Bao aan HVC	
Openbaar belang	De regeling behartigt de belangen van de deelnemende waterschappen op het terrein van transport en verwerking van zuiveringsslib	
Bestuurlijk belang	AB bestaande uit 10 leden afkomstig van de deelnemers. DB bestaande uit 3 leden gekozen uit de AB leden.	
Doelstellingen /ontwikkelingen	De GR Slibverwerking heeft tot doel de behartiging en coördinatie van de belangen van de deelnemende waterschappen met betrekking tot de verwerking van zuiveringsslib en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalwaterketen. De kerntaak van de gemeenschappelijke regeling is het gezamenlijk behartigen van het aandeelhouderschap in de NV HVC en het afstemmen van de activiteiten die met of door NV HVC ten behoeve van de in de gemeenschappelijke regeling deelnemende waterschappen worden uitgevoerd. Hiertoe oefent de GR een actief aandeelhouderschap uit, om namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te borgen. Zeggenschap binnen de NV HVC is niet alleen direct gebonden aan het percentage van het aandeelhouderschap in NV HVC, maar vooral aan de manier waarop het aandeelhouderschap wordt ingevuld. Afvalverwerking en biomassaverwerking (waaronder het zuiveringsslib valt) hebben steeds meer raakvlakken. De uitvoering van de activiteiten vergt nagenoeg dezelfde disciplines. Door deelname in de NV HVC hebben de waterschappen toegang tot kansen ten aanzien van de inzet van technologische en organisatorische innovaties als gevolg van de investeringen die HVC doet op het gebied van afvalstoffenverwerking en energieopwekking. Met de deelname in de NV HVC beogen de waterschappen eveneens invulling te geven aan de ambitie voor invulling van de duurzaamheidsvraag.	
Bestuurlijke bevoegdheden:	De algemene spelregels en bevoegdheden van de Gemeenschappelijke regeling, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De kadernota en de ontwerpbegroting vormen voor een Verbonden Partij de basis voor het indienen van een zienswijze op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de regeling van de betreffende Verbonden Partij.	
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	AB: H. van 't Pad AB: G. den Hartog DB: geen	
Ambtelijke contactpersoon	J. Gommans	
Financiële gegevens		

Financieel belang		WSRL heeft geen aandelen in de GR Slibverwerking 2009 maar is wel voor 7% lid. De GR Slibverwerking 2009 heeft 397 aandelen B in de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC).	
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2018	€ 0,0		
2019	€ 0,0		
Mutatie	€ -		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Jaarrekening/balans			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2018	€ 0,0	€ 0,0	€ 0,0
2019	€ 0,0	€ 0,0	€ 0,0
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag		
Beschrijving risico's WSRL	Waterschap Rivierenland heeft op basis van de overnameovereenkomst tussen HVC en de deelnemers van de slibverwerking een risico van maximaal 7% in de verplichtingen van de gemeenschappelijke regeling slibverwerking 2009. De bereidstelling ten aanzien van de Bio Energie Centrale (BEC) is niet omgezet in een feitelijke garantstelling. Per 31 december 2019 staat het GR garant voor 29,0 miljoen (€ 23,6 uitstaande geldleningen + € 5,4 miljoen BEC). 7% van € 29,0 miljoen = € 2,0 miljoen. Waterschap Rivierenland staat mede garant voor het rekening courant saldo van rekeningnummer 63.67.60.707 ten name van HVC.		

Naam verbonden partij		Gemeenschappelijke Regeling Park Lingezegen	
Op dit moment worden de laatste projecten uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van een landschapspark van 1.700 hectare tussen Arnhem en Nijmegen. Waterschap Rivierenland is deelnemer van de Gemeenschappelijke Regeling Park Lingezegen dat tot doel heeft de realisatie van het park Lingezegen en de coördinatie van het park beheer. De deelnemende partijen in deze regeling zijn de gemeenten Arnhem, Overbetuwe, Lingewaard, Nijmegen, Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland en als onafhankelijk adviseur Staatsbosbeheer. De betrokkenheid van het waterschap is van belang in verband met een NBW-wateropgave in het park van 28,5 ha en de realisatie van de natte ecologische verbindingszone Overbetuwe.			
Algemene gegevens			
Ingangsdatum	1 december 2010		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam		
Deelnemers	Waterschap Rivierenland, provincie Gelderland (is in 2019 éézijdig uit de GR gestapt), gemeente Overbetuwe, gemeente Lingewaard, gemeente Arnhem, gemeente Nijmegen.		
Vestigingsplaats	De Park 10, 6661 NW ELST		
Overgedragen bevoegdheden	Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling beschikt niet over specifiek overgedragen (publiekrechtelijke) bevoegdheden, anders dan die waarvoor zij is opgericht.		
Openbaar belang	Behartiging van het belang van duurzame natuur, recreatie, landbouw en waterberging in Park Lingezegen.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 6 leden (elke deelnemer 1). Elk lid heeft 1 stem. Het dagelijks bestuur bestaat uit 3 leden, waarvan ieder geval 1 vertegenwoordiger van de gemeente Overbetuwe en 1 vertegenwoordiger van de gemeente Lingewaard.		
Doelstellingen /ontwikkelingen	De waterschapsdoelen (waterberging-ecologische verbindingszone) zijn in december 2014 voor 90% aangelegd. In 2015 is de nazorgfase gestart, gedeeltelijk zijn de revisiegegevens aangeleverd, grondoverdracht heeft in 2018 plaats gevonden. De ingerichte delen zijn overgedragen aan afdeling Beheer en Onderhoud. De overige 10% van de waterschapsdoelen worden getemporiseerd uitgevoerd in de periode 2016 - 2019. Het betreft voornamelijk enkele stuwen uit het contract waterrijk waarin de oplevering was gepland in 2019. Na afronding en oplevering van de waterstaatkundige werken, de overdracht van het grondeigendom en het afronden van de subsidie, zal in principe de deelname door het waterschap aan de gemeenschappelijke regeling worden beëindigd. Dit zal naar verwachting in 2020 plaatsvinden.		
Bestuurlijke bevoegdheden:	De algemene spelregels en bevoegdheden van de Gemeenschappelijke regeling, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De kadernota en de ontwerpbegroting vormen voor een Verbonden Partij de basis voor het indienen van een zienswijze op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de regeling van de betreffende Verbonden Partij.		
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	AB: M.H.M. Gremmen DB: Na het uitstappen van de Provincie Gelderland is Mathieu Gremmen gevraagd om tijdelijk voorzitter te zijn		
Ambtelijke contactpersoon	F. Jongbloed		
Financiële gegevens			
Financieel belang	Het waterschap participeert, financieel gezien, in de realisatie van Park Lingezegen door middel van een, bij overeenkomst vastgelegde, maximale eenmalige bijdrage van afgerond € 1,5 miljoen.		
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2018	€ 0,0		
2019	€ 0,0		
Mutatie	€ -		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Jaarrekening/balans			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2018	€ 12,3	€ 0,3	- € 3,7
2019	€ 5,2	€ 0,6	- € 7,0
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag		
Beschrijving risico's	-		

Naam verbonden partij		Gemeenschappelijke Regeling Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard	
Per 4 januari 2011 is het openbaar lichaam Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard (PHTB) opgericht. Deelnemers aan deze gemeenschappelijke regeling zijn de gemeenten Zaltbommel en Maasdriel, de provincie Gelderland en Waterschap Rivierenland. Het openbaar lichaam krijgt als taak om binnen de voorwaarden van de ondertekende samenwerkingsovereenkomst, uitvoering te geven aan de plannen voor herstructurering van met name de glastuinbouw en paddenstoelenteelt in de Bommelerwaard. Waterschap Rivierenland neemt aan de gemeenschappelijke regeling deel als niet risicodragende partner en participeert hierin met een bijdrage van € 230.000 (bestemd voor de eerste fase) voor de realisatie van natuurvriendelijke oevers in de Bommelerwaard. Voor de tweede fase is een krediet beschikbaar gesteld van € 550.000. Van dit bedrag is in 2015, na afronding van de 1^e fase, € 300.000 betaalbaar gesteld. Van het resterende bedrag van € 250.000 is in 2017, vanwege een snellere realisatie van de NVO-opgave, € 110.000 overgemaakt aan het PHTB. Het resterende deel van € 140.000 zal in de laatste fase (verwachting na 2019) betaalbaar worden gesteld. De uitvoeringsorganisatie initieert en coördineert de herstructurerings- werkzaamheden. De uitvoeringsorganisatie zal hierbij een zeker risico lopen, aangezien zij gronden verwerft en investeringen doet in de openbare ruimte, en vervolgens de gronden weer moet uitgeven. De partijen zullen, met uitzondering van het waterschap, risicodragend participeren in de uitvoeringsorganisatie. De gemeenschappelijke regeling is per 12 oktober 2011 gewijzigd. De wijzigingen hebben betrekking op de bestuurssamenstelling. Het algemeen bestuur bestaat sindsdien uit acht leden in plaats van vier leden. De stemverhouding wijzigt niet. Ook zijn enkele juridisch-technische aanpassingen meegenomen in de wijziging. In 2014 is gewerkt aan een nieuw ontwerp van het Provinciaal InpassingsPlan. Parallel daarin is een nieuw uitvoeringsconvenant opgesteld waarin nader wordt uitgewerkt hoe partijen samenwerken om de doelen van de samenwerkingsovereenkomst uit te voeren. De rol en de risico's van Waterschap Rivierenland blijven onveranderd.			
Algemene gegevens			
Ingangsdatum	4 januari 2011		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam		
Deelnemers	Waterschap Rivierenland, provincie Gelderland, gemeente Zaltbommel, gemeente Maasdriel		
Vestigingsplaats	Zaltbommel (Hogeweg 11, 5301 LB)		
Overgedragen bevoegdheden	Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling beschikt niet over specifiek overgedragen (publiekrechtelijke) bevoegdheden, anders dan die waarvoor zij is opgericht		
Openbaar belang	Herstructurering van de glastuinbouwgebieden en gebieden voor paddenstoelenteelt in de Bommelerwaard		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 8 leden. De vertegenwoordigers van de provincie hebben ieder 2 stemmen, de overige vertegenwoordigers hebben ieder 1 stem. Besluiten worden met gewone meerderheid van stemmen genomen. Het DB heeft vier leden. De stemverhouding in het DB is identiek aan het AB.		
Doelstellingen /ontwikkelingen	Financiële bijdrage aan PHTB bedraagt (maximaal) € 780.000. Hiervoor wordt 7,8 km nvo's aangelegd in KRW waterlichamen.		
Bestuurlijke bevoegdheden:	De algemene spelregels en bevoegdheden van de Gemeenschappelijke regeling, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De kadernota en de ontwerpbegroting vormen voor een Verbonden Partij de basis voor het indienen van een zienswijze op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de regeling van de betreffende Verbonden Partij.		
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	AB: H. Driessen DB: M.H.M. Gremmen		
Ambtelijke contactpersoon	P.Sollie		
Financiële gegevens			
Financieel belang	1 ^e fase € 230.000,-- (2011) / 2 ^e fase € 300.000,-- (2015) /eerste deel 3 ^e fase € 110.000,-- (2017). Resterende deel € 140.000 (na 2019) De bijdrage is gekoppeld aan water gerelateerde doelen, zoals de aanleg van natuurvriendelijke oevers		
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2018	€ 0,0		
2019	€ 0,0		
Mutatie	€ -		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Jaarrekening/balans			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2018	€ 14,4	€ 0,0	€ 0,0
2019	€ 13,3	€ 0,0	€ 0,0
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag		
Beschrijving risico's	Bij voortijdige beëindiging van de uitvoeringsorganisatie verliest WSRL de bijdrage van maximaal € 80.000,-- (of het restant als er nvo's zijn aangelegd) zonder dat er op dat moment natuurvriendelijke oevers zijn gerealiseerd. Voor het overige is WSRL geen risicodragers.		

Naam verbonden partij		Gemeenschappelijke Regeling AQUON 2011	
Vanaf 1 juli 2011 bestaat er een gemeenschappelijke regeling tussen negen waterschappen (waaronder Waterschap Rivierenland) op het gebied van laboratoriumactiviteiten. Deelnemers beogen hiermee te komen tot schaalvergroting welke leidt tot vergroting van efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht. De activiteiten worden uitgevoerd vanuit de vestigingen in Leiden en Tiel.			
Algemene gegevens			
Ingangsdatum	1 juli 2011		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam		
Deelnemers	Waterschap Rivierenland, Waterschap Aa en Maas, Waterschap Brabantse Delta, Waterschap De Dommel, Waterschap Hollandse Delta, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden		
Vestigingsplaats	Tiel (De Blomboogerd 12, 4003 BX)		
Overgedragen bevoegdheden	Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling beschikt niet over specifiek overgedragen (publiekrechtelijke) bevoegdheden, anders dan die waarvoor zij is opgericht		
Openbaar belang	De regeling heeft als doel om op het gebied van laboratoriumactiviteiten te komen tot kennisdeling en –ontwikkeling, vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht		
Bestuurlijk belang	AB van 9 leden; elke deelnemer heeft een lid in AB. DB bestaat uit voorzitter en 3 leden gekozen uit de AB-leden.		
Doelstellingen /ontwikkelingen	De afgelopen jaren heeft AQUON een goede basis gelegd voor de toekomst. AQUON is momenteel bezig met de doorontwikkeling naar full-serviceketenpartner. Hiermee geeft zij invulling aan bestuurlijke besluiten (december 2017) voor de nieuwe governance en strategie. Het bestuur heeft in 2018 een voorgenomen besluit genomen tot centralisatie op één locatie, op voorwaarde dat de in ontwikkeling zijnde business case deze centralisatie rechtvaardigt. De business case is in 2019 nader uitgewerkt. Besluitvorming over centralisatie is gepland op 3 maart 2020.		
Bestuurlijke bevoegdheden:	De algemene spelregels en bevoegdheden van de Gemeenschappelijke regeling, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De kadernota en de ontwerpbegroting vormen voor een Verbonden Partij de basis voor het indienen van een zienswijze op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland dient jaarlijks een zienswijze in op de ontwerpbegroting van de Verbonden Partij. Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de regeling van de betreffende Verbonden Partij.		
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	AB: G. den Hartog		
Ambtelijke contactpersonen	B. van 't Hullenaar		
Financiële gegevens			
Financieel belang	Het waterschap neemt deel in de gemeenschappelijke regeling AQUON met acht andere waterschappen. Het aandeel van WSRL in de netto kosten voor 2019 ad € 22,2 mln. bedraagt 16,2 %, zijnde € 3.5 mln. op basis van de ingediende meetvraag.		
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2018	€ 0,0		
2019	€ 0,0		
Mutatie	€ -		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Jaarrekening/balans			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2018	€ 0,0	€ 16,6	€ 0,0
2019	€ 0,0	€ 13,7	€ 0,0
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag		
Beschrijving risico's WSRL	AQUON is bezig met een reorganisatie om een gezonde basis voor de toekomst van AQUON te leggen. Het risico op uittreden van deelnemers is hiermee verkleind.		

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)	
Naam verbonden partij	
De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is meer dan 60 jaar geleden opgericht en is een national promotional bank die als doel heeft de financieringslasten van de publieke sector zo laag mogelijk te houden. De bank bedient met name decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden zoals woningbouwcorporaties en zorginstellingen. Door haar AAA/Aaa-ratings en financiële deskundigheid is de bank in staat altijd actief in te spelen op de behoefte van haar klanten waardoor zij hun maatschappelijke taak in Nederland zo goed mogelijk kunnen uitvoeren. De NWB Bank staat als significante bank onder toezicht van de Europese Centrale Bank. Voor waterschappen is de NWB huisbankier met diensten als betalingsverkeer, electronic banking en consultancy. Sleutelwoorden bij de activiteiten van de NWB zijn maatschappelijke relevantie en duurzaamheid. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. De NWB financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten. Zij maakt daarbij gebruik van financiële instrumenten als obligaties, medium term notes en commercial paper. De bank heeft een zeer sterke vermogenspositie en AAA ratings van Moody's en Standard & Poor's. Waterschap Rivierenland bezit 6,8% van het totale aandelenkapitaal.	
Algemene gegevens	
Ingangsdatum	5 mei 1954
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Deelnemers	Waterschap Rivierenland en alle overige waterschappen in Nederland
Vestigingsplaats	Den Haag (Rooseveltplantsoen 3, 2517 KR)
Overgedragen bevoegdheden	Geen
Openbaar belang	Als huisbankier van de waterschappen levert de Nederlandse Waterschapsbank diensten op het gebied van betalingsverkeer, electronic banking en consultancy.
Bestuurlijk belang	WSRL is voor 7,5% aandeelhouder
Doelstellingen /ontwikkelingen	In verband met de kapitaalseisen onder Bazel III (minimale eis leverage ratio van 3%) heeft de NWB Bank begin 2011 besloten tot een maximale reservering van de jaarlijkse nettowinst. Op 27 juni 2019 is de vernieuwde Europese kapitaalverordening CRR II in werking getreden. Onderdeel hiervan is een aangepaste definitie van de leverage ratio voor promotional banks. Kortweg mag de bank de kredietverlening aan de publieke sector buiten beschouwing laten bij de berekening van de leverage ratio. De leverage ratio (inclusief winst lopend boekjaar) ligt daarmee ruimschoots boven de minimale eis van 3%. Op grond daarvan heeft er over het boekjaar 2018 (€ 99,7 miljoen voordelig) voor het eerst weer een dividenduitkering plaatsgevonden (totaal € 20 miljoen). Vooruitzichten: de bank verwacht de stijgende lijn in de kredietverlening door te zetten en voorziet voor heel 2019 een hogere kredietomzet dan de € 7,4 miljard over heel 2018. Wel verwacht de bank, in lijn met eerder uitgesproken verwachtingen, dat de nettowinst in 2019 op een lager niveau uitkomt dan in 2018. In de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders op 18 april 2019 heeft de NWB Bank het dividendbeleid gepresenteerd en in dat kader het volgende medegedeeld: De directie streeft naar een bestendig dividendbeleid, met als drie belangrijkste uitgangspunten: - de toekomstbestendigheid van de bank - het streven naar een pay-out ratio tussen 40-60% van de nettowinst - periodieke evaluatie van het dividendbeleid Deze lijn is op 10 juli 2019 (her)bevestigd in het tussentijds overleg tussen de waterschaps-aandeelhouders en de NWB Bank waarbij de directie van de bank heeft aangegeven binnen de bovengenoemde bandbreedte te streven naar de uitkering van een jaarlijks gelijk bedrag.
Bestuurlijke bevoegdheden:	De algemene spelregels en bevoegdheden van de Naamloze Vennootschap, als Verbonden Partij, zijn gebaseerd op boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW). Het wettelijk kader is per Verbonden Partij uitgewerkt in de statuten van de betreffende Verbonden Partij.
(Bestuurlijke) vertegenwoordiging	AvA: G.den Hartog (p.l.v.) RvC: geen
Ambtelijke contactpersoon	B. van Leeuwen

Financiële gegevens			
Financieel belang	3.968 aandelen A van € 115, -- per stuk 437 aandelen B van € 460,-- per stuk		
Per ultimo, balans FVA	(bedragen x € 1 mln)		
2018	€ 0,5		
2019	n.n.b.		
Mutatie	€ -		
Vermogen van de verbonden partij in bedragen (x 1 mln)			
Jaarrekening/balans			
Per ultimo	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Jaarresultaat
2018	€ 1.704	€ 81.663	€ 99,7
2019	n.n.b.	n.n.b.	.n.n.b.
Risico's			
Risico profiel o.b.v. nota VP	Laag		